

Yeshiva University's Center for the Jewish Future and

Congregation Keter Torah present

Mourning for Yerushalayim in 2017 Tisha B'Av 5777

Rabbi Dr. Jacob J. Schacter jschacte@yu.edu

מ' אב תשע"ז • August 1, 2017

The Worldwide Webcast is sponsored

in appreciation of Rabbi Dr. Jacob J. Schacter & Yeshiva University and in commemoration of the 39th Yahrzeit for Helen Friedman Kuflik, Hodel Ruchama bat Avraham Shlomo v'Etta Malka, by Dr. Alan and Shuli Rockoff of Boston.

Tisha B'av Presentation hosted and sponsored by Congregation Keter Torah, and by

Diana & Michael Feintuch and family to commemorate the yartzeit of Michael's grandfather, Dovid Leib ben Shmuel Zelleg, David Boodman, *z"l*

Batya & Nachman Paul to commemorate the yartzeit of Batya's grandfather, Chaim Eliezer ben Zalman, Eli Muller, z"l, and in memory of Rochel Leah bat Moshe, Rochelle Shoretz, z"l ferom monal

רכינו הנגאל

כג ב מיין סים פטלי אינו סהן י מורע ישראל דכתיב והסתרתי פני מהם (דגרים לא) שטעק מלרות הבאית עליו ואינו נענה שלא יבוא: וסים לאכול -פיט פהן י מורם ישרחל דכתיב והסתורתי פני מינים (דפים נמן ששעין ממוא יביים של חים ביים של מוש ביים שיתפלל פניקר חסר מו שהשברי שהשבר בו י ביום האת קת דייק ביום ולת בלילה שתרחין לו מלום כדי שיתפלל פניקר חסר מו רם שביף פ של הדבר: ידו נפוים. להגן שליו: אפיקורסים : שאינם מאמינים לדברי רו"ל כגון לדוקים: אפוי לים - על ידי סימן רמו לו החדר כם פניו: במסוג - ברמו: נסרמם מכססם - בפסוק כחיב האין עוד חכמה בחימן אבדה עלה מבנים משראל: לנגדך - בשוה : שיסם יסירם - בישם אמים תורה אור דברי שחוק שלפני חשמים: כדלם שמשפרתי מי פפים פבשילה - שרשב לחכול כלומר ודנר כי אל אינו מהם אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול

מתאיה לחשמיש: בבסי גואי - איכא ששה ספרם דכחיב במסחרים: ספי גרסיון אשחיר אנו וכבסי בראי ליכא וסכמיב ויקרא . נחלום אוכר וכל קריחה השמעת קול הית: מחינותי גדעי מחינרם רם לכירם פפיקפם כמה גדולה נפילה זו חין לך גטה ובור עמוק כמסמים לחרן: פקפיה מיק יו: מקפי לא סוו מיפקרי בקבים - שנמני ממני (יחק לכיום רשות: פֿיכו פשמפֿי אם לא באתי

שמך והאמנחי לך מנעתני מברכה זו: מנם לךי שכל כך גדולה הקבלה פנים: רגיל כו׳ - מהלך שלשה חדשים היה מביתו לבית המדרש וטסע מכיתו אחר הפסח ולומד יום אחד וחוזר לביתו לשמח אח אשתו בחצ הסוכות:

איתיה אפר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצגעא בי שבור מלכא אפי' הכי יהבו ביה רבנן עינייהו ארהכי שרור דבי שבור מלכא וגרבוהו אמר היינו דתגיא אמר רבן שמעון בן נמליאל *כל מקום שנתנו חכמים אסתיר פני ביום ההוא אמר *רבא אמר הקב"ה אף על פי שהסתרתי פני מהם

עיניהם או מיתה או עוני "ואנכי הסתרוני סרכי לרי חיים וחול רכי בסדה: כי בים בחלום אדבר בו רב יוסף אמר ידו נפויה

עלינו שנאמר "ובצל ירי כסיתיך ר' ידושע בן הנניה הוה קא' ב' קימרימי כוקם כשחקון (נ) רני יעקב: סיפ ארוי ליה ההוא אפיכורוסא עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה אחזי ליה ידו נפויה עלינו אמר ליה קיםר לר' יהושע מאי אחוי לך עמא דאהררינהו מריה לאפיה מיניה ואנא מחוינא ליה ידו נמויה עלינו אמרו ליה לההוא מינא מאי אחזיית ליה עמא דאהדרינהו מרוה (6) מיניה ומאי אחזי לך לא ידענא אמרו גברא דלא ידע מאי "מחוו ליה במחוג יחיי קמי מלכא אפקוהו

וקמלוהו כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן הגניה אמרו ליה רבגן מאי חיהוי עלן מאפיקורוסין אמר להם "אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה הכמתן של אימות העולם ואי ייייי ייי בעית אימא מהכא °ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגרך רבי אילא הוה סליק בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה מיביי לי לינוקא דדוה קא קרי °כי דגה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שדוו אמר עבד שרבו מגיד לו ישיי מה שירו תקנה יש לו מאי מה שירו אמר רב אפילו "שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגירים לו לאדם בשעת מיתה איני ודא *רב כתנא הוה גני תותי פורייה דרב ושמעיה דסח וצחק ועשה צרכיו (מינות 1.20 אטר דמי פומיה דרב כמאן דלא מעים ליה חבשילא אטר ליה כהנא פוק לאו אורח ארעא לא קשיא כאן דצריך לרצויה הא דלא צריך לרצויה "ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני נוה אמר "מ" " רב שמואל בר איניא משמיה דרב מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו מאי מפני נוה אמר רב שמואל בר יצחק מפני גאוותן של ישראל שניפלה מהם ונחנה לעוברי כוכבים ר' שמאל בר נחמני אמר מפני מר של מלכות שמים (י) ומי איכא בכיה קמיה הקב"ה והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקב"ה שנאמר "רעד והדר לפניו עוו וחדוה במקומו לא קשיא חהא בבתי נואי הא בבתי בראי וכבתי בראי לא והא כתיב יהים ש °ויקרא אדני ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולכספר ולקרחה ולחגור שק שאני חרבן בית המקדש ראפילו "בי כי מלאבי שלום בכו שנאטר °הן אראלם צעקו הוצה מלאבי שלום מר יבכיון: "ודמע תרמע ותרד עיני ביים רמעה כי נשבה עדר ה' אבר ר' אלעור שלש רמעות הללו למה אחת על מקרש ראשון ואחת על מקדש שני ואתת על ישראל שנלו ממקומן ואיכא דאמרי אתת על בימול תורה בשלמא למאן דאמר על ישראל שנלו היינו רכתיב כי נשבה עדר ה' אלא למאן דאמר על בימול תורה מאי כי נשבה עדר ה' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביפול תורה גדול מוה תנו רבנן שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום על שאפשר לעמיק שישה מהן תתנה בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנם המתגאה על הצבור רבי הוה נקם ספר קינות וקא קרי בנויה כי ממא להאי פסוקא °השליך משמים ארץ נפל מן ידיה אמר מאינרא רם לבירא "יני י עמיקתא רבי ורבי חייא הוו שקלי ואולי באורחא כי מפו לההוא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הבא נויל חדרה בפקש ושיקים וניקביל אפיה אמרי איבא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא אמר ליה ר' הייא לרבי תיב את לא תולול פי לינא בניה נניה נניי וניקביל אפיה אמרי איבא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא אמר ליה ר' הייא לרבי תיב את לא תולול בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה תקפיה ואול בהדיה כי הוו מיפטרי מיניה אטר לדו אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תוכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין אמר ליה איכו השתא מנעתן מהאי בירכתא אמרו ליה ממאן שמיעא לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי דרבי יעקב איש כפר רומייא הוה מקביל אפיה דרביה כל יומא כי קש א"ל לא נצמער מר דלא יכול מר אמר ליה מי זומר מאי דכתיב בהו ברבגן "ויחי עוד לנצח מלים מי לא יראה השחת כי יראה. הכמים ימיתו ומה הרואה חכמים במיתתן יתיה. בחייהן על אתה כמה וכמה רב אידי אבוה דרבי יעקב יבר אידי הוה רגיל דהוה אויל תלתא ירדי באורהא וחר יומא בבי רב והוו קרו ליה רבנן בר בי רב רחר יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה "שרוק לרעהו אהיה וגו' א"ל ר' יוחנן במבותא מינך לא חעניש "יינ"ינ

שדור כי שטר מלכא וגרטהו אומר הר"י דהייט ההוא דבפרק בחרא דברטת (דף נו.) גבי פשריה דבר הדיה שפחר לו שתמוח אשתו ויאכד כל אשר לי מאת המלך: הן אראלם לעקו מולה . פשמיה דקרא בישעיה כתיב על המובח

וכתיב הוי אריאל (שפיה כש) : יודי שד לנלח לה ירחה השמח · פשעיה דקרא באמיה הוא וכי הרשע לא ימות כמו שהחכמים ימותו: דמחייכת

השברי טכבים ושכלין פסוט אינו פישראל אמרו ליה לרבא והא מר ליתא בוהיה לאכול לוש לא ירשיתנו כבוה משרונא בצגעא לבי פנור מלכא חומ"ה לא ציפרק ראשיר רבנן כ"מ שנתנו הכמים עיניהם ש כיתה או עתי טררות ליה שכור פלכא תרבות לרבא אכור רבה פני פהם אמר הדכנא יוסף אפר ידו נפיה עלינו ובעל ידו אנו סטכים ט' ענינא כי כן תנניא אפרו ליה כה תרא עלן ספינאי כלומר לארם מה שיוצי אמר רב אפילו שיתה קלה כנידין לארם בסנת סיתתי כלופר אני לארם להרבות שיחה אפילי עם אשתי אלא תנכה נששי מקום שים פר ינכית ואלש שיש השלחום ששלח השלך לעשות שלום לא בכלו נפש : משני נות משני נאתן של ישראל לשברי כונבים. ומקטה דקב"ה והא בתיב עוו "רוא " איני ויקרא ה' הנת חקב"ה קרוצו לבכי" תנוקינן שוני חירבן ק שאמילו כולאבי בכר שנאשר להו רבנן נפק ר' יורנן לכי מדרשא ודרש "ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ישר מ היום כלים לכש ום אחר בשנה מעלה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפי יום אחר בשנה מעלה עליו הבתוב לבאילו ביונ המני עסק כל השנה כולה וכן במרת פורענות דכתיב °במספר הימים אשר תרתם את הארץ וכי ארבעים שנה ימוני יד חור דני הפיח ני המא והלא ארבעים יום רמאו אלא לומר לך כל העובר עבירה אפי' יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו המיח המיח שבר כל השנה כולה: אי זהו קמן כל שאינו יכול לרכוב על כתפו של אביו: מחקף לה רבי זירא מ) (לפבן ינ.) נ) [פיין פים נפיר ספמים שנו פל לידו כשם רביק נכרישות כב:) נ) [פיי מוספת שופה יו. דים פרים]

שנט און קר בישר.
תורה מהיו הנון שלשה הקב"ה בונה עליהן ככל יושי מיי אותר הקב"ה ראוי לכבות על של מי שאשר לו לנשק בתדה (ואינו עוסק חל שאי אששר לנסיק בתורה השכון) ועל
פרנא המרשאה על הדבור ברצם: ד' ודי חייא אקבילו אפיה רק בני ניסדא" אפר לדו אתם הקבלהם מנים הנראים ואינו הרצוי הקביל פני שכינות שראן ואינו נראן. הרואה הכחים
במתחם כתוב החישור לצדה לא יראה השתח כי יראה הכחים יסותו השאא נסה הרואה הכחים בשירתן לדור ברוידם על אחת כמת הנה לי יותבן בתיב האחיל יום אחד בסבה לשכת מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה רכן בסדה שרושות בחיב השתח ברויד אבינות אפילו יום אחד בסבה לשכת מעלה עליו הבתוב כאילו עסק כל השנה ביותר ביותר ביותר ביותר אפילו יום אחד בסבה לשכת מעלה עליו באילו עלו באילו עבר כל השנה בלה. אותר מורב בראיה יום אחד לכבות מורב בראיה הפולו ביותר בי שנל אין לך ביפיל

הגודות (תבידון (א) נשרא מריכ (אמיכ מירכ ומאי אמוי לן: (ג) שם של מלכום שפים שמעלם ומי איכא: (ג) רשרי דיכ כדקש נשמיקן כמיד ואחיכ מירכ וכל אירי אבום דרבי ייקב כיכ הגיל:

במס׳ חגיגה (ה:) מביא את הפסוק "ואם לא משמעוה במסחרים חבכה נפשי מפני גוה" ואמר רשב"א אמר רב "מקום יש לו להקב"ה ומסחרים שמו". ומקשה הגמ' ומי איכא בכי׳ קמיה הקב"ה והאמר רב פפא אין עליבות לפני הקב"ה שנאמר הוד והדר לפניו עח וחדוה במקומו, ומחרן הגמי הא בבתי גואי הא בכתי בראי ופירש רש"י דבבתי גואי איכא בכי׳ דכתיב במסחרים, אבל ר"ח פירש להיפך "כי ליכא בכיי בבמי גואי ומקום הנקרא מסמרים בבתי בראי הוא" ופירוש זה מיושב מאד בלשון הפסוק "עוז וחדוה במקומו", כי במקומו ליכא בכי׳ כלל כי במקדש של מעלה לא היי חורבן וכדאיתא במס׳ חגיגה (יב:) "זכול" - שבו ירושלים וביהמ"ק ומזכח בנרי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן", ורק בבמי בראי יש בכי׳ במקום ששמו מסתרים היינו על העדר התגלות המקדש ממעלה למטה על זה כביכול בוכה, אבל במקדש של מעלה אין חורבן ואין בכיי אלא עח וחדוה

ועפי"ז יש להבין מה דאיתא בגמ' מענית (ל:) כל המחאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ופירש השפ"א דלשון הווה מורה דמי שמחאבל על ירושלים זוכה ורואה עכשיו בשמחתה. וי"ל דהיינו שיוכל להרגיש גם בנין ירושלים - ירושלים של

מעלה אשר בבתי גואי כי ע"י הבכי" בבתי בראי זוכה ונכנס לפנים, וכמו שבלוחות שניות ע"י היגיעה בחורה שבע"פ יכול לזכוח לבוא אל השורש כי בפנים עד"ן מדרגת לוחות ראשונות קיימת וכמו שבארנו דע"י "אחורי" בא גם אל "פני", כמו כן בבית המקדש ע"י הבכי" על חורבן בית המקדש של מעה זוכה ורואה ומרגיש בשמחתה של בית המקדש דלמעלה, מבתי בראי נכנס לבתי גואי ושם הלא - עוז וחדוה במקומו.

ברמב"ן פי ואחחנן מביא לשון חז"ל "עבדהו במקדשו עבדהו נחורחו" וכן מבואר בספרי פרשת עקב על הפסוק "ולעבדו בכל לבבכס" - זה חלמוד חורה וכו' - "כשם שעבודת מזבח קרוי' עבודה כך חלמוד קרויה עבודה".

ובשעת כנין כית המקדש הימה התגלות השכינה סיוע גדולה לעכודה וכן כבית שני ע"י הנהגת חורה שבע"ם שהיתה גלוי הי' זה סיוע גדולה לעכודה בחורה, ומעת שמסרנו כל אלה עדיין העבודה במקומה עומדת "עכדהו במקדשו" ע"י המשוקה לכנין המקדש "ועכדהו בחורה" ע"י יגיעה בחורה, רק "בגלות העבודה קשה וכדאי בגמ' חגיגה לכנין העדול מוה" משה וכדאי בגמ' חגיגה מורה גדול מוה" אכל ע"י היגיעה יכולין מורה גדול מוה" אכל ע"י היגיעה יכולין

ווצא פר, סה סי, ינו ピープロ

הראָה לו 'עלים' אין פָּחוּת משׁנֵים 'זירדים' שנים ומנֵין

シフ

5, 5/ NO 11/20 12, 20, 2010

アルートン ハイ

לקבוע כבר מועד של ריחוק.

בית המקדש. מקרב לבנו אבד חשבון על נפשנו ומצבנו. ננסה בם' באב לעמוד ומננו, הננו מוצאים כל סיפוקנו בעולם מגושם זה ולא חסר לנו דבר בחורכן השנה בקדושת בית המקדש. אך אנחנו. שקועים אנחנו בחפצי גופנו והבלי צל כל עצמת הריחוק שלנו מהבורא ית׳, והוך כדי עפדנו על ריחוק זה נוכל

אין לנו השנה ממדרגת הכלל ישראל בזמן שבית מקדשו קיים, כי אין לנו יוא נורא. לקבוע עליה "מועד של ריחוק" !

אין כל יחס. הלא א' אמת ה', ובאיבוד החשבון הוא חי לגמרי בשקר, ושם אין אבל יחם יש כבר בינו לבין בוראו, משא״כ כאשר אבד לו חשבון על נפשו ששם הוא זה: כאשר אדם פומד על עצמת ריחוקו ממנו ית' הוא מבחין: אמנם רחוק. את עצמת ריחוקם. וצל הכרת הריחוק הזה קבעו מועד של ריחוק, ועומק הענין ונקודת האמת הזאת כבר מקרבתו אליו ית'. די בהכרת אמת זאת, אף שהריחוק וחם; בעמדו על הריחוק הוא מצטער על הריהוק. אבל הוא עמד על האמת, זה היה מצב הדור לפני חורבן הבית. אך בבוא ההורכן נפקחו עיניהם והכירו ולקום שם).

בכפם, וגם על העבודה זרה ועל שפיכת הדמים מצאו הירוצים. והנה א' אמת ה' : צל רשע המודה על פשעו הוא יכול לרחם. אך לא על מי שאבד חשבון מלבו! אלה — ותאמרי כי נקיתי, אך שב אפו ממני. הגני נשפט אותך על אמרך לא נטמאתי. אחרי הבעלים לא הלכתי — ראי דרכך בגיא. דעי מה עשית ז" (ב. כג); יותר גרועה מהכל. על זה תבע ירמיהו הגביא את דורו: "איך תאמרי לא הן עבירות — עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחם. ווהי המדרגה התחתונה, ור"ש בן חלפתא אומר: אמר הקב"ה לירוסלים על מה הבאתי כל המשפטים חמאתיו" (ב. לדילה). הרי נתוכחו עם ירמיהו. והאמינו באמת כי אין עול יגם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים. לא במחתרת מצאתים כי על כל "הללו? בשביל שאמרת לא המאתי, שנא' הנני נשפט אותך על אמרך לא הטאתי

ויכול לדמות שהוא אדם שלם ובאמת הוא רשע. חושב שהוא עושה מצוות ובאמת מקרב לבם אבד חשבון על נפשם" -- לא קרוב ולא רחוק -- פורח באויר. לבם אבד חשבון על נפשם. כי גוי אוכד עצות המה, וכמה הם במדרגה שלישי. מלבד קירוב וריחוק. והוא מה שכתב רבינו יונה על אנשים אשר "מקרב וים להבין איך שייך לקבוע מועד על ריחוק מהבורא. אך הנה יש עוד מצב משום דמקרי מועד" (או"ח תקנט, ד). אדמו"ר אמר על זה דבר עמוק: "ישנם מועדים של קירוב — שלש הרגלים — וישנו מועד של ריחוק. וזהו ט' באב". פור לנו דכרים כוה. און אומרים תחנון בתיב ואין נופלים פל פניהם

התחתונה" (שע"ת ב. ט).

דָּבָר אַחֵר ׳הִשְׁלִיךְ מִשְּׁמֵיִם אֶרֶץ תִּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל׳ אָמֵר

פרוך הוא לישְׁרָאֵל כְּלוֹם אַתָּם מַקְנִיטִין אוֹתִי אֶלָא בּשְׁבִיל לָהֶם הַמֶּלֶךְ כְּלוּם אַתָּם מַקְנִיטִין אוֹתִי אָלָא בַּעֲבוּר עֲטָרָה לַמֶּלֶךְ הַלְנִיטוּהוּ וּסְבָלֵן הַלְנִיטוּהוּ וּסְבָלֵן אַחַר בְּךְ אָמֵר רַבִּי יְהוֹשֵעַ בְּרַבִּי נַחְמָן מָשָׁל לְבְנֵי מְדִינָה שֶׁעָשׁוּ עַטְרָה שָׁעשִׁרְהָּם לִי הַא לְכוֹן טְרוֹן בְּאַפֵּיכוֹן כָּךְ אָמֵר חַקְּדוֹשׁ בְאַפִּיכוֹן הֵוֵנִי יִהְשְׁלִיךְּ מְשְׁמַיִם אֶרֶץ וגויי.

שלימה, וכל ישראל אוחזים מסשיו, והאי פניינא דמיא לפטרה, כי החקוקה ספי משתר החבות, הוא משום זכות זרשו שהיתה משחו אלא בשביל איקונין של יעקב. הטונה וחיקנין של יפקנ הא לבון טרון בר. פירום הרי הוח לכם מושלך ונחונה לפניכם: כטול ה' הוא שהיה כל זרטו זרט

מתכבד בהם, על זה השליך האיקונים שרחל הוח חיקונין של ישקב כידוש בר תפארת ישראל. ופפלרפ לפניהם, כי אין כדאי בזה להגיין ממת, ומתר שילמו מן השורה מין ה' לחכמי האמק ומתנות כהונהה (ג) מליהם, וומיין כמנף! הני השליך

ייֹרְדִים׳ אֵלוּ שֶׁלִוּרּ אוֹתוֹ בְּחוּצָה לְאָרֶץ רַ׳ לִוּי בְּשֵׁם רַ׳ מָשֵׁל לְמֵלְךְּ שְׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדָן עוֹלִים לְבַסילְקוּ ומוֹצְאִים את הוא שאיקונין שלף חקוקה למעלה עולים למעלה שונטים בו שנאפר וישעיה מט גן ישראל אשר בך אתפּאָר׳ דאַמר עולים ויורדים בסלם ניחָא ומאן דאמר עולים אותו דן ויוצאין כפרוד ומוצאים אותו ישן. דכר אחר עולים ויורדין בּסלָם וחַד אַמֵּר עוֹלִים ויורדים בּוַעַקב מָאן ימַרגלתָיו פעין נחשת קלָל נֵי חיָא וַרַבּי יַנַּאִי חַד אַמַר כתרשיש ופניו במראה בָרָק ועינִיו כלפידי אש הדעתיו שהַמּלאָך שׁלִישׁוֹ שׁל עוֹלָם שׁנַאַמֵּר הַנֵּיאֵל . זו יוגוניְתּוֹ עלים וירדים בו' 'עלים' אותם שלוו אותו בארץ ישנאל כָּל מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר זכותוֹ יוֹרְד חוֹבָתוֹ עוֹלָה. דְבֶּר אַחַר למַעלֵן כָּל מי שהוא אומר זכותו עוֹלה חובָתו יוֹרד למַטְן ורואים איקונין שלו ויורדים למטָה ומוצאים אותו ישן יורדים ביעקב מעלים ומורידים כו אָפוים כו קפוים כו 2. 2 70'16 6782 C8

prayers is unknown to the modern Jew. experience of returning home the very moment one starts to read his

allay the fright, the dread in the night; to pray means to return home. and redemption represents exactly the idea of prayer. To pray means to primitive villages surrounding the town. The experience of deliverance knew very well, that the next day, after sunset, they would return to the would cling to God; they came home in spite of the fact, which they from captivity, for freeing people from a prison, for freedom; they ק"ז, א'־נ'). They sang a hymn of gratitude to God. For what? For delivery חסדו. יאמרו גאלי ה' אשר גאלם מיד צר. ומארצות קבצם, ממורח וממערב מצפון ומים. (חולים mediately upon entering the Shul, the 107th Psalm. החולה׳ כי טוב כי לעולם mikwah. I still remember the tune with which they started to recite, imto watch the people coming into the Shul one by one, with water glistening from their payot and beards because they had immersed in the the people used to come home every Friday afternoon. As a child I used five years ago. Yet after spending a full week in those primitive shanties primitive conditions in which the Russian peasants lived fifty or fiftytradesmen, particularly peddlers, who used to travel to and visit the villages within a fifteen-mile radius of the town. You cannot imagine the tion of that town consisted almost exclusively of poor people: workers, the Russian army, which was being pursued by Napoleon. The populasat in when he passed through the town. He had come to that town with enclosed so that no one could sit in it. This was the seat he supposedly Zalman, once prayed in that Shul. There was indeed one seat completely tradition that the founder of Chabad, the Ba'al Ha-tanya Rav Shneur where there was a synagogue called the אלטע חסידישע There was a I remember that as a small child I was raised in a Chabad town

means a home. We err when we translate bet ha-keneset as "the house of of the synagogue. People speak a lot about it nowadays, but the halakah are not important. You know we have never cared about the architecture sary? It is not the physical structure which is important. It is not so much al, should try to say his prayers in the synagogue. Why is that neceshouse, the physical structure, four walls, a roof, and a floor, and bayit thing else. Bayit in Hebrew has a double connotation. Bayit means a was not concerned. What is important according to the halakah is somethe roof and not so much the big galleries and the high windows. These secrated to prayer? It must be understood that even a yaḥid, an individustreets? God is ubiquitous. Why does the halakah require a house con-As a matter of fact, why not pray in the fields, in the woods, in the

> in very truth dwell on the earth? Behold the Heaven and the Heaven of שמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הביח הזה אשר בניתי (מלכים א; ח', כ"ז). "But will God God. (ז"ב, כ"ז) מענה אלקי קדם (דברים ל"ג, כ"ז). Solomon, when he dedicated the home of man, of homeless man, which is at the same time the home of translated as a home of prayer, it turns into an exalted idea, namely, the Heavens cannot contain Thee; how much less the house that I have כי האמנם ישב אלקים על הארץ, הנה השמים :Temple, asked a pertinent question keneset, if understood as a house of prayer, is an institution; however, if the universe. I am confronted with God everywhere. Bet ha-keneset rendezvous with Him anywhere on the globe, even on the outskirts of prayer, because I can pray to God and I can kneel to Him and have a is not a house but a home of prayer. The structure is symbolic. Bet haprayer." This rendition is not true. There is no need for a house of

comes to that house in order to keep His appointment with man. homelessness. It is the home of God, because it is the home of man. God assigned to this home is to be understood in terms of human, not divine, in order to induce man to build a home for man. And whatever name is God. God does not need a home for Himself. God feigned homelessness home of God but the home of man where he keeps an appointment with And what is the answer to this question? The בית המקדש is not the

applies not only to individuals but to a community as well. Not only a he must find another which will replace the one he lost. Homelessness travel to Jerusalem, to the home of prayer; he has lost a home and now person but an entire nation can find itself homeless and lonely. בהגגף עמך that this homeless being, (מלכים א; ח׳, ל״א) בנית מבחך בבית הזה (מלכים א; ח׳, ל״א) will homeless. If you lose a friend, you become a homeless being. We expect friendship was terminated and they became enemies. Now they are both circumstances, sometimes completely unreasonable, they fought. The fight. They were friends. They confided in each other, but due to certain who lost their friendship, the most precious gift in the world, started to each other, and turn into enemies. The friends, I mean the two people איש לרעהו (מלכים א'; ח', ל"א). Two people quarrel. Two friends part from pray the most because they are the most homeless people. את אשר יחמא construction of the Temple, also enumerated those people who need to Solomon, while answering the principal question pertaining to the

כיי בת ספיף ה: קצג ו מייי בם פים כונה ב ופיה מכלשת סדם כלכם ש מכלשת סדם כלכם ש

כעיף ח ושי רמב שניף : 53 כמיף יו : קצה שי מיי כם סור ביע שם ספיף לו: כלבה מו מושים מיה לצו ל מה, בש פלכם כה עלבן כמה ק ג: יו ופים מכלכות הכל כלכה ג שוב"ש מ"ח בה שניף ד ומוש"ע י"ד

ופנו קרשין כו׳ . בחבל רבחי במסכת שמתוה (פ"ש): כרוב לבור. ברברת השם מנלן . ועל ברכת השם דנכרים פליגי הכא בירושלמי קפו א מייה פיש מכלי פלובי ב חים דחמרי רבשקה ישראל מעמר הוה אבל דנכרי לא פשג פשין בשושים יד

מובים מספיף יונ מובים מספיף יונ מובים מספיף יונ מובים מספיף יונ מובים מו

העדים שליתרים זה ואם האל אותר קצ ו חייי שם מכם י פירש בתום' כגון נון יכה יוםי אח יוםי אין קורעין על זה מונה יו מורים שם וכן משמע כפ"ה מיתוח (שם דף טי): בציף לה ומוצים חיה ארויא קרועה . חימה אם כן כיי חקם מדף א: נילף כל קרישות שלא קצא ה מייי שים מכו מו יסחתו מקרועה קריעה ושמח לח שובים אית שם שנף ע מיכתבר ליה: כדר כל החוכרות. קצב ומיי פית מהלי חימה והח (נ) דקרעה כתער פלכם ני מור שים "ד הסופר משמע כל המגילה ובירושלמי לא גרסינן האוכרות: לא אמרו אלא בזרוע . ובירושלמי גרם ששרפה

מלך ישראל כורוע: משכם משינו. לא שייך הכא למיפרך וחימה עד קצד ה מייי סים מכלי מנו כלכם כו דהיכה אנו כלכם כו דהיכה חלהה הכל הלכ קלה קשה דהיכה שושיש ייד פיי שם

מילחא יחיבהא הוה דמגלחי זקן (ג) ומתנודדים כתיב בהאי קרא ויש לומה דלה שייך למימר דלה נילף כלל הלה קצו בלפגם פייי בלה שייך למימר דלה נילף כלל הלה קצו בלפגם פייי קריעה ולעיל (ד' כחי) הכי קחמר שובים כשף לו: נמי נהי דגמרת שפיר קריעה מ"מ קצו ז מי ב מיי פים לו היל הילה שוביר קריעה מ"מ לא תילף מינה משמד : ובהיתוי

רוב ישראל: ולמפשם שסים. בשאול ויהונהן: גרפו לנפשייסו דמרדו ביה והא דקאמר לא קעלי יהודי רולה טמר בהנם: לקול ואית דאמרי נכרי הוה ובפרק ארבע מיתות (פוהדרין דף סי) נמי פיי שב פני מי ב [דיל מאליפה] יסירי. לקול כערות שמרדו: ב) אתיא קרע קרע ("מדוד): שלש פליגי בה בש"ם שלט ובירושלמי הוה ריש לקים קורע על ברכת השם:

דלפום ופרבעה . כטמר חרבעה הורה אור בחמם פיע פכוקים: אנא מלכא. ואמלכא לא

כתיב כנום: סיו נרים נרמש . שהנכרי רחש ולח התה: משום שמועום רעום. על הגלוח חיבעי למיקרע: אם סמגילם. זה הגדל: ואם סדברים. זה הכתב: השפא. א שקיל להו נעמיתא איבעי לי כנשרף: בורום . שחין יכול להגילו:

וכמעשם שפיה . דיהויקים אבל דנעמיתא דמלי להליל לא מיקרע: הם דפגע במקדש ברישם • כנון שנכנם לירושלים בשידה תיבה ומגדל דלא ראה ירושלים עד שראה ביח ולפיל לכי פים על ירושלים אכל בשלא לכנם בחיבה מכורין בן ופגע בירושלים ברישה קורע על ירושלים בפני עלמה ועל המקדש (מ) נמי שם לפוללן. לקפל כנד כתפידה: כשין דומים ולכינה פולמום . שחין מלקשין זה כמוך (ג) מיםי דים ברוחב כעין מעלות כולמוח:

הב"ח יקר נוי וכה דיקרעה נסמר: (ג)ר״ח זה אב ביד על עם ה' ועל בית ישראל אלו שמעות הרעות א"ל רב בר שבא לרב כהגא ואימא ער דהוו וקחים שרם כולדו איל על על הפסיק הענין ומי קרעינן אשמועות הרעות והא אמרו ליה לשמואל קמל שבור מלכא התורים אלפי יהודאי בפוינת קברי ולא קרע לא אמרו אלא ברוב צבור וכמעשה שהיה ומי קפל שבור

שש∞∞ איל °בכה חבכה בלילה אנא מלכא °גלחה יהודה מעוני אנא מלכא °דרכי ציון אבלות אנא מלכא °היו

מנים 🛍 שכואל לא אכורו "אלא בזרוע וכמעשה שהיה עדי יהודה כצלן דכתיב "ויבאו אנשים משכם משילו ומשפרון

ש בחורבנה אומר "ציון מדבר היחה ירושלם שממה וקורע בית המקדש בחורבנו אומר "בית קרשנו ותפארתנו ≈ ∞

א) [כפאלונות איתה אמר ר' ידורה הרואה כו'] ובאיתיי ין ניסטים היינו אין המרביל והיינו אין אינו משנים. א'ר אישעיא כגון אנא דרבבינן משניחין עלינו וכן סתיכין ליה , א"ר אנא כר ססל כל שיודע לבאר סשניו ואנן אפילו רבבינן לא יכלי לבאר סשנותי. הגי כל שסיאלין אירוו ומשיב . א'ר אישעיא כגון אנא דרבבינן משניחין עלינו וכן סתיכין ליה , א"ר אנא כר ססל כל שיודע לבאר סשניו ואנן אפילו רבבינן לא יכלי לבאר סשנותי.

יואלו קרעין שאין כתאחין "הקורע על אביו" ועל אכו יועל רבו שלימרו תורה ועל נשא ועל אב ב״ר יועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף יועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלים יוקורע על מקדש ומוסיף על ירושלים 'אביו ואמו 'ורבו למקרע על הגויל ועל הכחב החיפינ נשלימרו תורה כנלן דבתיב "ואלישע ראה והוא מצעק אבי אכי רכב ישראל ופרשיו אבי אבי זה אביו ואמר רכב ישראל ופרשו זה רבו שלימדו תורה מאי משמע כדמתרגם רב יוסף רבי רבי דמב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין ולא מהאחין מנלן המקדם קורע על המקדם ומוסיף ∞ דכתיב °ויחזק בכגדיו ויקרעה לשנים קרעים ממשמע שנאמר *ויקרעם איני יודע שלשנים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם אמר ליה ריש לקיש לרבי יותנן אליהו נפני טלמו: כל סקרשים רשלין בה היא אביר ליה כיון רכתיב "ולא ראהו עוד לנבי דיריה כמת דמי "נשיא ואב בית דין יקיפים מושר לוה אבל זה למוק מוה שמלקט שינ אין שבויעות הרעות פנלן דכתיב "ויחוק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו רספרו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל

יהונהן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בדרב שאול זה נשיא יהונהן

^{אדע קישי}: מלכא יהוראי והא א"ל שבור מלכא לשמאל תיתי לי דלא קמלי יהורי מעולם התם אינהו גרמי לנפשייהו רבינו הנגאל מנים כית דאיר אמי לקל יתירי דמוינת קסרי פקע שורא דלודקא על ברכת השם מגלן דכתיב "ויבא אליקים בן חיר 🖈 פי ניו ממודין ב.) חלקיה אשר על הביח ושבנא המופר ויואח בן אסף המוכיר אל חוקיהו קרועי בגדים *ת'ד לאחר השומע ביי שמה קרש הלי ואחר השומע מפי השומע חייב לקרוע והערים איגן חייבין לקרוע שכבר קרעו בשעה ששמעו בשעה יקית ל אכין יול אטר ועל רבי שלשרו מלנים נים ששמעו מאי הוי הא קא שמעי השחא לא סיר דכתיב יויהי כשמוע המלך חוקיהו ויקרע את בנדיו המלך קרע הכחה. תל נסים תל [מנהרין ש] והם לא קרעו ולא מתאחין מגלן * אתיא קריעה קריעה "ספר תורה שגשרף מגלן דכתיב "יוהי כקרא יהודי אב ג'י, יול שמשת יימים ע שלש דלתות וארבעה (4) ויכרעה בתער הכופר והשלך אל האש אשר אל האחוגר כאי שלש דלתות וארבעה הכיפר והשלך אל האש אשר אל האחוגר כאי שלש דלתות וארבעה שלש דלחות וארבעה (יי) ויקר עה בו זער וישום היושק היה היה מישובה בדר אמר להו אנא מלכא הל היושף השפות הפפיול ליה ליהויקים כתב ירמיה ספר קינות אמר להו מה בתיב ביה "איכה ישבה בדר אמר להו אנא מלכא הל היושים) וקות ל חורכן ברט'ק ומוסיף ש צריה לראש אמר להו מאן אמרה °כי ה' הונה על רוב פשעיה מיד קרר כל אוכרות שבה ושרפן באש ל ייים יישלים: אביו ואמר יתה ע והיינו דכתיב "ולא פתרו ולא קרעו את בגריהם מכלל דכעו למיקרע אמר ליה רב פפא לאביי אימר משום בנריהם מכלל שמעות הרעות א"ל שמועות רעות בההיא שעתא מי הוו א"ר חלבו אמר רב הונא דרואה ספר תורה שנקרע ישלים חים ייים ים חייב לכרוע שתי כריעות אחד על הגויל ואחר על הכתב שנאפר "אחרי שרוף הפלך את הפגלה ואת יכיאו מיסיו. אבי אבי זה אביר חובר. (רל ים יני הרכרים רבי אבא ורב הונא בר חייא הוו יתבי* -) קטיה דרבי אבא בעא לאפנויי שקליה למומפתיה אדתיה הנג ישיא הוו יתבי אבי סדיא אתאי בת נעמיתא בעא למיבלעיה אמר השתא אירויבין לי שתי קרועות א"ל מנא לך הא והא ברידי הַוּהַ עובדא ואתָאי לקמיה דרב מתנה ולא הוה כיריה אתאי לקמיה דרב יהודה ואמר לי הכי אמר כרסתרגם רצי רכי רסב להון לישראל שמואל לא אמרו "אלא בוודעונבעשון שונודעים ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' וגו' א'ר 6) חלבו די הא ניון דטינ שמונים איש מנולרו זקן וקרועי בגרים ומתנודדים ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' וגו' א'ר 6) חלבו די הא האיד שו אשר הללוך אבוחינו היה לשריפת אש וכל מחמרינו היה להרבה וקורע: קורע על מקדש ומזמיף כן קידו להחשרים על ירושלים: ורמינהו "אחר השומע ואחר הרואה כיון שהגיע לצופים קורע וקורע על מקדש בפני ביושאותים" על ירושלים: ורמינהו "אחר השומע ואחר הרואה כיון שהגיע לצופים קורע וקורע על מקדש בפני ביושאותים" עצמו על ירושלים בפני עצמה לא קשיא הא דפגע במקדש ברישא הא דפגע ביושא הנו האם או נאסף האו אורים ביושא הנו האו אורים ביושא הוו האו הוו האו אורים ביושא הוו הוו האו הווים ביושא הוו האו הווים ביושא ביושא הווים ביושא הווים ביושא הווים ביושא ביושא ביושא הווים ביושא הווים ביושא רבגן אכולן רשאין לשוללן ולמוללן וללוקטן ולעשותן כטין סולטות אכל לא לארותן אטר רב חסדא אל מייי איל חלטות . ר' אנחת בשם

שכל השומע סתם מפי עדים פלוני קלל בשם זה קורע. וכן השומע מפי העד פלוני קלל בשם המיוחד או בכנוי הראוי לקרוע, קורע עליו, והשומע שלא מפי עדים אינו קורע.

סנהדרין בי אמר רב יהודה אמר שמואל השומע אזכרה מפי הארמי אינו חייב לקרוע. וא"ת רבשקה י. ישראל מומר הוה. ואמר ר"י אמר שמואל אין קורעין אלא

על שם המיוחד בלבד, אבל בכינוי לא. ופליגי דר' חייא בתרוייהו. דאר"ח השומע אזכרה בזמו הזה • אינו חייב לקרוע, שאם אין אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים •. ממאן אלימא מישראל מי פקירי כולי האי, אלא פשיטא מארמי. ואי שם המיוחד מי גמירי •. אלא לאו בכינוי. וש"מ אפילו מארמי יל ש"מ. והלכתא כרבי חייא. הלכך מן הארמי אינו קורע. אבל מישראל חייב לקרוע אפילו בזמן הזה ואפילו בכינוי.

אמר רב הונא בל הרואה ס"ת שנשרף בל חייב לקרוע שתי קריעות, אחת על הגויל. ואחת על האותיות 🗗 שנאמר ויהי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרוף המלך יהויקים את המגלה ואת הדברים י. ולא אמרו שחייב לקרוע אלא כגון שנשרף בזרוע י וכמעשה שהיה. ערי יהודה, דכתיב ויבואו אנשים משכם משילה ומשומרון שמונים איש מגולחי זקן וקרועי בגדים 55, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה א"ר אלעזר הרואה ערי יהודה בחרבנו אומר ערי קדשר היו מדבר 🦥 וקורע. ירושלים בחרבנה אומר ציון מדבר היתה ירושלים שממה ™י, וקורע. בית המקדש בחרבנו אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינן היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרבה זג, וקורע. וקורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים, כשפגע במקדש תחלה • קורע טפח ומוסיף כל שהוא. ואם פגע בירושלים תחלה קורע על ירושלים בפני עצמה ועל המקדש בפני עצמו. קריעה טפח לכל אחד. ואני תמה כיון דקתני על ערי יהודה בחרבנן קורע. מה צריך לומר ירושלים בחרבנה והלא ירושלים בכלל היתה. ויש לומר שאם קרע על ערי יהודה. חוזר וקורע על ירושלים. שאלו בשאר ערי יהודה קרע על אחת מהן אינו קורע על השנית. וקורע על ערי יהודה בפני עצמן ועל ירושלים קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה אינו קורע על שאר ערי יהודה. שכבר קרע לקדושה שבכולן. ירושלמי בפרק הרואה בכי שמעון סמטריא שאל לר' חייא בר אבא. בגין דאנא חמר • וסליק לירושלים בכל שעה 85, מהו שנקרע. א"ל בתוך ל' יום אין אתה צריך לקרוע. לאחר שלשים יום צריך לקרוע.

دل بدارات ود

שכהב רביט של ככף של זהב ושיקר ופף פני מים מכורות מנה לבניה מכל לשמר ושים מוככות:

מון בי שרפה ערי ימודה נחורנום פותר פרי קדשר היו פדבר וקורע וכו". במופד קבן כפ' והלו מגלחין (דף כ"ו) א"ר מלשור הרומה פרי יחודה בחורבם חותר פרי קרשך כיו ונו' ירושלים בהורכנה מופר ירושלים מדבר היהה וע' כים המקדש כהורכם מומר בית קדשם ותשלרתם וט' וקורע כל החקדש ומושיף על ירופלים כשעם במקדם חחלה וחם פנם בירושלים החלה קורם על ירושלים כשני פנמה ושל המקדם בס"ם . וכחב הרמב"ן ז"ל למי הפכ כיון דקהמי פל שרי יהודה בחורבום קרם מה טרך טפר כירושנים נחורנה והלם בכלל היחה , וייל שמש קרש בערי יסודה מוזר וקדם כל ירושלים שמים כשמר כרי יטודה הרם על פחח בקן פיט קורע על הבניה וקורם על ערי יחודה לפני עלכן ועל ירוצלים קרע מתר בפוש אם קרם על ירופנים החלה מים קודע על שמר ערי יהודה שכנד קרע

לקחשה שנשלה , פכ"ל : ין כל הקרפים הסט כולן נידו חשפד וכו". פם ואנ קרעים שלין מחלחין בקורב

פגע בסקדש תחלה כשיבא טדרך המדבר קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים: יו י יכל הקרעים האלו כולם קורע כידו פעומד וקורע כל כסות שעליו עד שינלה את לבו . ואינו באהה קרעים אלו לעולם . אבל

הדברים כדי לזכור ירושלים שנאבר אם אשכחך ירושלים יותר מדפי פ"ם וכו' פול כך לפרו מכפים כד מדם מח ביתו נסיד ומשייל עו דכר מועם. תשכח יטיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא וכיון דכרייםם כפשי נששה כים לם שייך לפיפר אעלה את ירושלים על ראש שפחתי: יך יוכן נזרו דמסיק כך ממרו חכמים שד מדם מח כיפו שלא לנגן בכלי [9] שיר. וכל מיני ומר וכל משמיעי נפיד דכם למי מסקמו כים. ושר דמס"ל קול של שיר אסור לשמיח בהן ואסיר לשומען מפני החזרכן. ואפילו שירה כפה על היין אסירה שנאמר דמליני ברייתום מסדדי מספר דמתוי כלכחם כהמייהם ולם כנסרייםם דששום דמרי דנפרם שיותי לה בכחרייםם לם מכרקם שילהם דסכוי כשיר לא ישתו יין . וכבר נהט כל ישראל לוסר דברי כנכהם כווחה . ועוד דכם פיכם למימר דלם פליני דבהדם פסרי נוורי שרי מי שפירב כו תישבתות או [ו] שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן על מול מי הכן מי שישייר כו ממה כל ממה היין: מון ואחר כך נזרו על עמרות חתנים שלא וכרייהם קמיםם חבי מקשם דמל ומכן ומידך ברייהם קחני מקומם דשיור ממכ. ופוד למי דברי כמור משי רמו סיד כנרון במערים ומפי ניכו כה מה כימו נסיד דמרוייכו סיד מנכו ופכ בין זכ לום שלכר רבים כום וכמיר כום , לכך נ"ל שכשר לם דק בדכבי רכים כלל דרבים לפי מפירי סיד קסיד דכל מירי סיד שים ולם ססי למיסר פלם מיני ליוד וכיוד, וכך מטרש בדכרי רכים שכמב הקנו מכמים שביו בפורנו הדור שמין בורין לשולם בגין מסייד ומכריור כברון הבלקים חה ברייםם משורבת בסוף פרק חוקת הבחים שפים כלם מהנוכח פין מביידין ופין מכיירין ופין מסייחין כובן כוכ ומשמע לים דסיור וכיור ושיוה מיני סימותים וליורים הם ושפשר דמין מכיירין ופין פסיימין כם סיתנחים וליורים ולין משידין חים מיני

ליור ללם כפפשט וה"ק חין משידין וכל כסיוד

יבייר רפיים דפיט כיוד וסיום כלם סיוד מחלה

להניחם כלל. ושלא יניח החתן בראשו שום כליל שנאטר הכר הטצנפת והרם העטרה. יוכן נזרו על עשרות כלות אם היה של כסף או זהב אבל של גדיל פותר לכלה: 👛 בי שראה ערי יהודה בחורבנם אופר ערי קדשך היו מדבר וקורע. ראה ירושלים בחורבנה אומר ירושלים מדבר ונו'. בית המקדש בחורבנו אימר בית קדשנו ותפארתנו ונו' וקורע. וסהיכן חייב לקרוע מן הצופים. וכשיניע למקרש קורע קרע אחר. ואם הקנת הראב"ד יכל בקרשם וש' . 6'6 לח כן נכחב מן בנמרא שברי שם כשבאאל לא כשו לאכיו ולאשו אלא לאיחני בנבר אכל ככלי וכל כנגדים שהליי עד שינלק או נס ול כשו אבל שקת

20 -11/2 (2 V) 20 1/2 (01, 2

הלכה מון ואח"ב גורו על עטרות חתנים כו'. זה ר"ל לכל אדם אף אינו חתן עיין גיפין ד' ז' ע"א:

שם ושלא יניח כו׳. זה ר"ל חופת חתנים דכאן:

הלכה מז מי שראה כו' ראה ירושלים כו'. והנה לא כתב וקורע גבי ירושלים וס"ל דכיון שלבר קרע על ערי יהודה א"ל לחזור ולקרוע והא דבגמ' נקע וקורע נ"מ אם הוא נולד בערי יהודה דאז לריך לקרוע על ירושלים וגם נ"מ אם ירושלים נעארה בקדושה או לא עיין חום' זבחים ד' ס"א וברכות ד' ס"ב נשארה בקדושה לו לא עיין חום' זבחים ד' ס"א וברכות ד' ס"ב נע"ע ומש"כ רבינו ז"ל בהל' בית הבחירה ובהל' ביאת מקדש ע"ב ע"ע ומש"כ רבינו ז"ל בהל' בית הבחירה ובהל' ביאת מקדש

פ"ג ה"ח ע"ש מש"כ בזה:

ערי קדשך היו מדכר וקורע מימרא דר"א פרק אלו מגלחין (כג י) אלא ששם כחוב ערי יהודה וכך הם דברי כל הפוסקים וגם רבינו כתכ בעור י"ד סי' ש"מ וערי ישראל דכתיב הכא לאו דוקא וכן המנהג שלא לקרוע אלא על ערי יהודה דוקא וק"ל דכיון דבגמרא מייקי לה מדכתיב ויבאו אנשים משכם משילו ומשומרון מעולחי 160 PX 10

זקן וקרועי בגדים הוליל דעל כל ערי ישראל קורעין דהא הני עיירות ערי ישראל הס ולא ערי יהדה ושתא י"ל דהני לא קרעו בגדיה׳ עד שראו המלפה שהיא מערי יהודה במורכנן מערי יהודה במורכנן דקאמר דהיינו שהן חרכות ואין כהם יישוב כלל אכל אם יש כהם יישוב אף דא"ל לקרוע ואפשר דכל שהם בידי ש"ג היה נראה לכאורה דא"ל לקרוע ואפשר דכל שהם בידי ש"ג אם במורכנן מיקרי וכן עיקר: [ביינו און און און במוך לקרוע באחרות כן דקוף הלכות תענית בשם הכח"ל אונ"ל היינות בשם החיים של הבוף הלכות תענית בשם וכ"כ ה"ה בשף הלכות תענית בשם הרח"ש "אל יי

הרמב"ן ז"ל : מדבר היחה ירושלים אומר ציון מדבר היחה ירושלים שמחה וקורע במימרא הנזכרת: וכתב ה"ה בשם ערי קדשך היו מדבר וקורע ואינו צריך לקרוע עוד כאחרות וכשרואת ירושלים אומר ציון מדבר היתה ירושלים שממח וקורע וכשרואה בית המקדש אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך בו אבותינו היה לשריפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה וקארע ומהיכן חייב לקרוע משיניע לצופים ואם ראה המקדש תחלה קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים ואם ראה ירושלים תחלה קורע על ירושלים כפני עצמו ועל המקדש בפני עצמו היה הולך ובא אם שהה ל' יום שלא ראה אותו צריך לקרוע פחות מכן א"צ לקרוע וצריך לקרוע מעומד וכל בגדים שעליו עד שמנלה לבו ואסור לאחותן פי' תפירה מבפנים ואחרת עליה מבחוץ אבל מותר למוללן ולשוללן וללוקמן ולעשות כמין מולמות פירוש מיושרות:

V 5

ברכון בסוף סוטה (מח .) א"ר אודנא דשתעא זמרא היעקר אחר רבא זחרא בכיתא חורבא בסיפא שנאחר קול ישורר בחלון חדב בסף אחר רב הכלא זמרא זמרא דנגדי ודבקרי שרו דברדאי אסור ופירש"י דנגדי . מושכי ספינות בחבל שרי שאינו אלא לורום בחלאכחן : ודבקרי : שחזמרים בשעה שחורשים אינו אלא לכיון את השוורים לחלמיהם שהולכים לקול השיר שערב עליהם: דגרדאי . אינו אלא לשחוק : ראודר לאדם שיחלא שחוק פיו בומן הזה שנאמר אז יחלא שחוק פיו פינו וכו' כריב פרק אין עומדין (לא י) אסור לאדם שיחלא שחוק פיו בעולם היה ומפרש רבינו דבומן הזה דוקא קאמר וכך פירש הרחב"ן בת"ה אבל בעולם היה ומפרש רבינו דבומן הזה נחי שהשתחה יתירה מרבין לא האדם לשכוח המלות:

תקמא הרואה ערי ישראל כחורכנן אומר על הראשונה שרואה

על הורבן בית המקדש וכן חשמע המקרום שסיפר ומנחה ולבוכה בידש להביא בית ה' דבא לומר מפני ששמעו חורבן הבית שמקרובין שם מנחה ולבונה שהיה בידם קרעו בגדיהם ונ"ל דמאחר שלא הגיעו או אלא למלפה שהיא אחת מערי יהודה לא היה להם לקרוע על המקדש עד שיגיעו שם ויראו חורבנם כחוך להם כתן הלופים לירושלים אלא בע"ב דקריעתם היה בשביל החורבן מלפה שראו או סמוך להם שהיא אחת מערי יהודה ומינה כלמד במכ"ש שלריך לקרוע על המקדש ועל ירושלי כשרואה חורבנם ומשמע דעל ערי ישראל אין לרוע דלא אמרו אלא בערי יהודה ובמשם שהיה אל ערי ישראל דלא חשיבי בערי יהודה לא גם כל הפוסקי כתכו דין זה בערי דוקא וכן כתב רבינו בסי ש"מ וא"כ בי ישראל דנקט הכא לאו דוקא וכ"ב ב"י ושכן המנהג שלא לקרוע אלא ערי יהודה דוקא ע"כ: וסשוע הוא דהאי ערי יהודה דוקא ש"כ: וסשוע הוא דהאיו מלחמה דשדיין בחורבנן דקאמר היינו אפי יושוב כל שיד האומות שולטת עליו בחורבנן מיקרי דהא מלפה שקרעו עליה היה שם יישוב עם רב מיהודי וכשדים אנש הראשונה שרואה בלא ידעו הם שכהרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אתו במלפה ואעפ"כ קרעו בנדיהם מפני שהיתה נכבשת תחת יד מלך בבל: ובן יכן אומר של הראשונה שרואה בראשונה בותכה לא ידעו הם שכהרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אתו במלפה ואעפ"כ קרעו בנדיהם מפני שהיחה ודעם בהיודים אשר היו אתו במלפה ואעפ"כ קרעו בנדיהם מפני שהיחה ודי מלך בבל:

חיוב קריעה על ראיית מקום המקדש בזמננו, מניין לכני חו"ל הנמצאים בא"י, ועניינים שונים

בע"ה מיז מרתשוון תשמ"א.

מע"כ נכדי אהובי וחביבי חר"ש הרה"ג מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א שלום וברכה לעולם.

א. קריעה על ראיית ערי יהודה, ירושלים ומקום המקדש כזמננו

בעניין חיובים דקריעה על ראיית ירושלים הנה וראיית מקום המקדש, ודאי כמפורש בברייתא דמר״ק דף כ״ו ע״א. וגם על עדי יהודה איתא שם דקודע, ואיפסק כן ברמב"ם פ"ט מאבל ה"ב, ויותר מפורט כסוף פ"ה דתעניות. ובטור וש"ע סימן מיוחד באו"ח סימן תקס"א, וגם ביו"ד ס"ס ש"מ. ובחיוב הקריעה בערי יהודה וירושלים איתא כלשון הרמכ"ם בתעניות שם הט"ז שהוא כחורכגן, והוא כלשון רבי אלעזר כמו"ק שם. אכל כין כגמ" כין כרמב"ם איתא גם ביהמ"ק בחורבנו, שזה מילתא דפשיטא, שהרי לא שייך שיבנה אלא כשיבוא מלך המשיח כדאיתא בכמה מקומות, וברמב"ם פ"א מבית הבחירה (אולי כוונת מרן זצ"ל להלכה ד' שאיתא שם רבניין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחוקאל אינו מפורש ומבואר, הרי שרק מלך המשיח יוכל לבנוחו) ורפי"א ממלכים, שא"כ אפשר לא נאמר גם זה דערי יהודה וירושלים לחידוש דין, וצריך לקרוע אף כשאינן בחורבנן, כל זמן שלא בא מלך המשיח. אכל בשייע באויים, דעל ביהמייק לא כתב בחורבנה, ורק על ערי יהודה וירושלים, משמע שהוא לדינא לאשמועינן שאם הם בנויין א"צ לקרוע. ועיין כב"י שם דדייק מזה דאם אינן חרכות, שהם מיושכות, אפילו בזה"ז שהם תחת ממשלת עכו"ם היה נראה דא"צ לקרוע. אך מסיק דעיקר דכל שהם בידי עכו"ם אע"פ שיש כהם יישוב, בחורבגן מיקרי. וכן כתבו הט"ז והמג"א סק"א, ופר המג"א עניין זה ביותר, שכתב אע"פ שיושבין כהם ישראל כיון שהאומות מושלים עליהם מיקרי חודבן. וכלשון המג"א כתב גם במ"ב סק"ב. שא"כ עתה שבחסדי השי"ת אין מושלים האומות על ערי יהודה ועל ירושלים, והם גם מיושכים, הוא טעם גדול שלא לקרוע. אף שעדיין לא באה הגאולה ע"י מלך המשיח, ואנו מתפחדים מהאומות אין לקרוע. דהא הקרא שלמדים משם שצריך לקרוע על ערי יהודה (בירמיה מ"א, ה׳, ויכואו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים וגר) הרי כאו אחר שנחרכו ממש, שאין ללמוד מזה אפילו ליום אחד קודם החורבן, אף שהיה ידוע ע"י ירמיהו הנביא ועוד, כי יהיה החורכן. וכ"ש עתה שמקווים אנחנו שמלך המשיח יבוא בקרוב כשיהיו כל ערי ישראל על מכונם, שאין צורך לקרוע. אכל כשרואה מקום המקדש שעדיין הוא בחורבגו, ולא שייך שיבנה אלא ע"י מלך המשיח צריך לקרוע בפשיטות. וכשיבוא מלך המשיח במהרה בימינו, אף אם נימא שיהיה קצת זמן עד שיבנה, יורנו מלך המשיח וסנהדרין איך לעשות.

2175K

השוסט והמפלה מש"כ שם מפנין זה: (ו) וקורע. עיין כ"ח שחיב להשחחות ולקרוע אם עבדיו ולככות ולהחאונן ולהחאבל על חורפן וקדשה לעחד לטא [מ"א") וכיין כניקוטי הלכוח וכחים כפרק מקדש חייב כרח שכולנו טמאי ממים וקדושה הראשונה קדשה לשעחה

אומו היום כולו ככשר ויין: (ה) ביח המקרש. והנכנם עמה למקום מייב לקרוע ה"ה בענינינו: ב' (ד) הרואה ירושלים. יש שכחט (ג) שמסחברא שיום שרואה אדם חחלה ירושלים בחורבנה שיאסור חשיבה כחיה כמו להלן נכיין ולפי מה שפחבנו לקמיה דכמה מקר נחורנון: (ג) כשמניע סמוך להם כמו וכר'. דרחוק יומר לא אפילו (כ) יושבין כהן ישראל כיון שהישמעאלים מושלים עליהם א (א) ערי יהודה. ולם ערי ישראל. (מ) דלם משים כ"כ: (ב) בחורבון

100

サリンコッ いしと

פוסקים פליני ש"ז וסוכרין דאין שיטור לדבר אלא דממקום שרואה

לרמי, משאיכ במנכנים שנוקרון מלר לברמי, משאיכ במנכנים שנוקרון מלר ייל דניו מעם נדולם דהיים המסח כלם כילך מותר להשתמש בכלי קודש כזה מחתלה לשם הכלה שיכ לא גארו בזם ואיל אשכח למרכר רכ אש דקה נדיל כלילת קרו לם חופת מתנים וכן מלינו דרכים משיח בכיממה חמלם לשם ככלם דכם כסף וכחמת שאין משנימין כום באידשב ממש כך טיממא שעל כאש ככלה כמין שמשמידין אומי כמין כישם ככלה כמין שלה לכשות בכינומה שיש בה חועי זהכ אנ כיפה וכמומר מנוי ממורי'ולפ"ז יש ליזכר

ם אם קדע על אחת מערי יהודה אינו חוור וקורע

ALIN:

בשואני ושמהת דוד שכים מכרכר ככל שוז וכותן כגלות פרכי כל שמהם ואפיכשמהם של פאם כגון נתחונם או פורים פים לא ימלא פיו שמהת ביש בשואני ושמהת דוד שכים מכרכר ככל שוז וכותן כגלות פרכי כל שמהם ואפיכשמהם של פאם כגון נתחונם או פורים פים לא ימלא פיו שמק כגלפיד כשן חייב כרח שכולט שמלי שמי'וב"מ בשנושת דףי"ד ש"ב נתוי ד"ה ונשלהכו'וב"ה כאן חשמיש הריוטוח וליש כנה:(1)שמק כשה"ז. כ"ב בשם רניט יוה דשששב בס"כת וכ"ב כאנורה בשטשה: ג' מן כטפיס פי אש"ז יראה כיה אי ירושלים - גס שלא כזמן כגלות דלא כסיסה הסור שכתה כגלות הזה ונלש"ד שיש חילת כם רלפרןשמהם שלים של חלום ודתי תסור תפי שלה כושובולות לשלה פד קודם שנים לאפים לא חשיב ראים דרמוק מקום כוא (כ"י) אכל כתום'

שריריווקימים וכנכנם מחה למכן, כמקדש וממש'לא מתאכלי פים וא"כ דכרי הרמכ"ם כמכות דף יים דאפי למ"ד קרש ליל ככור מקדש ירקב וכו' אלא פ"כ לא קדשם מקדש ירקב וכו' אלא מכיל ולינ דכרמכים סיל כני, כתופפוי קרשה לפתיד לכוח ופיין ביכמות דף רכינו פסק כן כס"ז מהלכוה מששר שני וכ' בכ'מ שוכו ודלי קשים כיח שכרי מקומות במשכה המריק והם (°) אין מקומות במשכה המריק והם (°) אין

מושלים עליכם מכךי מורכן : ב כרומה נסן שרמל כיון שכמומות תכשא א נמרכנן . מפ"ם שושנין כמש מרגילין לפרום :

כים הנמירה שקדושת היארה וירושנים ירושנים . פסק הרמנים פ"ו מכלטת

שמשב ברברים שאין לכם שישר ואין מלים לכופה שני וכו קטשן הינר זככ פד

נ ומהוכן חייב לקרוע ג מן (° הצופים ואח'כ כשיראה המקרש קורע קרע אחר נ וכל קריעה מפח ז ואם כא שפח ואח"כ כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל דרך המרבר שאו רואה המקרש תחלה קורע על המקרש היתה לשופת אש וכל מחסרינו היה לחרבה (ני) וקורע ב ב הרואה את ירושלים (a) בחרבנה (°) אומר ציון ב ב הרואה את ירושלים (b) בחרבנה בהרואה (c) בית המקרש בית קרשנו ותפארתנו אשר הלכוך כו אבותינו ה הרואה (א) ערי יהודה א בחורבנן אומר ערי קר"שך היו הרראה (א) ערי יהודה א בחורבנן אומר ערי קר"שך היו הרואה (א) רון מדבר וקורע [מיט מיינ נקיום מים כמנים סמין נמן כלופס לינופנים] : [ניי] :

ממי הופת חתכם זכורית כמוזכנ'פירש" דאי כשוף סומי הנא אף על חושיחתיי נאד כסף או זפכ יש איסור לכסו'סכלם כזם ותו

תקכא דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקרש כחורכנם

לא סימ' שד שראה בשלפה שהיא שפרי יכוד' והלי נשורכן הייש אפי אש נחיישני שקרי בשורכן דיון שהם איש כד שראל כן שסק בבי : לא סימ' שד שראה בשלפה שהיא שפרי יכוד' והלי נשורכן הייש אפי' אם נחיישני שקרי בעורכן דיון שהם איש כד שראל כן שסק בבי

(s) or VIVIE 5)

מפי השמועה

ונו

אפיי. ולא היי מצורף למנין השומעים, ממילא לא היי נוהג בו הך דינא דאסור לספר, וממילא מוכן שפיר מה שהיה גורס לעצמו כשעת קרח"ת.

ומן הנכון להחמיר כהך דיעה כתוס׳ סוטה, ודלא כפרמ״ג הנ״ל, ולדקרק תמיד כשעת קרה״ת להיות פניו כלפי הספר כשעת קרה״ת.

בענין אמירת נחם

כשנכבשה ירושלים כמלחמת ששת הימים היו אלו שרצו לשנות את נוסח תפלת נחם: ואת העיר האבלה והחרכה והכזויה והשוממה האבלה מכלי כניה והחרבה ממעונותיה והכזויה מכבודה, והשוממה מאין יושב, והיא יושבת וראשה חפרי כאשה עקרה שלא ילדה, שטענו שהרי ירושלים עכשיו ביד ישראל ואינה עוד חרכה וכזויה.

זרבינו התנגד לדבריהם בכל תוקף, ראשית מפני שאין לנו לשנות את נוסח התפלה שנתקן על ידי חז"ל. ועוד אמר שכל זמן שהמקרש חרוב, אף שירושלים בנויה וביד ישראל, מ"מ נחשבת ירושלים גם לעיר חרבה, שהרי להרמב"ם קדושת ירושלים היא קרנשת מקדש, וכדמבואר ברמב"ם בפי׳ המשניות על המשנה בר"ה (דף כט:) דתנן יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, והרמב"ם פירש דמקדש היינו כל ירושלים: וכן הוא ברמב"ם פ"כ משופר הלי ח׳. ולכן פסק הרמב"ם (רפ"ו מהל׳ בית הכתירה ה׳ ט"ו) דקדושת המקדש וירושלים אינה בטלה, דהוי מפני השכינה. וכונתו, דירושלים הוא חלק מהמקדש, ולכן כל זמן שהמקדש חרב, אף ירושלים נחשבת כחרבה.

ראש השנה פרק ג'-ד'

שקלים פרק א׳

משנה ג'

בַּחָמְשָׁה עָשָּׁר בּוֹ שֻׁלְּחָנוֹת הָיוּ יוֹשְבִין בַּמְּדִינָה. בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה יָשְׁבוּ בַמְּקְדָּשׁ : מִשְּׁיִשְׁבוּ בַמְּקְדָשׁ הָתְחִילּוּ לְּמַשְׁבוּן. אֶת מִי מְמַשְׁכְּנִין ? לְּוִים וְיִשְׂרְאַלִּים, גַּרִים וַצְּבָדִים מְשָׁחְרָרִים, אֲבָלֹ לֹא נָשִׁים וַצְבָדִים וּקְטַנִּים. כָּל קָטֶן שָׁהִתְחִיל אָבִיו לְשְׁקוֹל עַל יָדוֹ, שׁוֹב אֵינוֹ פּוֹסֵק. וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אֶת הַכֹּהַנִים, מִפְּנִי דַרְכִי שָׁלּוֹם.

במ"ז בו שולחנות היו יושבין כו' :

שלחן שם לשולחן שלפני השולחני שמקבל עליו מעות וכן קורין החלפני שולחני בכל המשנה: ומדינה שם לכל ערי ישראל מלבד ירושלם וכבר בארט זה במם' מעשר שני: פירוש למשכן שמשכנין מי שאיט שוקל כלומר שמציאין העבום מביהו הרגום אם חבול חחבול אם משכונא חסב: וקמן שלא הביא שתי שערות אין ממשכנין אותו אלא שמניחין אותו ואם נחן מקבלין מידו אמרו אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות ואם אביו נחן בעבורו והוא קטן אומרין לו מאחר שנחת עליו השנה שעברה והעמדת עליו זאת המלוה חן עליו ממיד עד "שיגיע ולא תפסוק וזהו ענין אמרם כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו איט פוסק:

ָּהָרַבִּים יְדִי חוֹבֶתָן. זָה הַכְּלָּלֹ כָּלֹ שֶׁאֵינוֹ מְחָיָב בַּדְּבְּר, אַינוֹ מוֹצִיא אָת הָרַבִּים יְדִי חוֹבָתָן.

פרק רביעי

משנת א'

יוֹם טוֹב שֶׁלְּ רֹאשׁ הַשְּׁנָה שֶׁחָל לְּהְיוֹת בַּשַׁבֶּח, בַּמְּקְדְשׁ הָיּוֹ תּוֹקְצִים, אֲבָל לֹא בַמְּדִינָה. מְשֶּׁחָרֵב בִּית הַמְּקְדְשׁ הַתְּקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבָּאי, שִׁיְהוּ תוֹקְצִין בְּכָל מָקוֹם שֵׁיָשׁ בּוֹ בִית דִין. אָמָר רַבִּי אָלְעָזָר: לֹא הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בָּן זַכַּאי אָלָּא בְיַבְנָה בִּלְבַד. אָמְרוּ לִוֹ: אָחָד יַבְנָה וְאָחָד כָּל מָקוֹם שֵׁיָשׁ בּוֹ בֵית דִין.

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל כו' : (דף כמ) בדינר נכחן כפי מה שחנחע לריכין עו מה שחנחע בדרט ולפי טונה המסכחה :

פרק רביעי

ביום פוב של ראש השנה שחל להיות בשבת כו': (שם ע"נ) כבר בארט ספוסי) כי מקדם חקרא ירושלים כולה ומדינה של העירות שבל ארן ישראל:
בי בבר בארט ספמיסי) כי מקדם חקרא ירושלים כולה ומדינה שלר העירות שבכל ארן ישראל:
בי והשעם שבעבורו נאסרה הקיעת שופר בשבת גזירה שתא יפלט כידו ויעבירט די אמות ברשות
בי הרבים כמו שבארט בלולב לפי שתקיעת שופר אינה מואכה . ואמרו אחד ביבנה ואחד בכל מקום
בי בית דין כיל כי אפילו כשיהיו בית דין שברים ממקום למקום ומתארא במקום מן המקשות
בי לא על דעת להתישב שם יש להם לתקוע שם השום ראין הלכה אלא כמו שזכרט קודם שאין תוקעין
בי אותו אלא במקום שיש שם בית דין קטע ואין הלכם כרי אליעור:

סוכה פרק ג'

אַחַרִיוּ – יְבֶּרְדְּ אַחֲרָיוּ, הַכֹּלֹּ כְּמְנְהַג הַמְּדִינָה. הַלֹּוֹקְם לּוֹלָב מַחַבְרוֹ בַּשְׁבִיעִית. נוֹתַן לּוֹ אָתְרוֹג ְּלְּמְתָּנָה, לָפִי שָׁאֵין רַשֵּׁאי לְלָּקְחוֹ בַּשְׁבִיעִית.

Ť

משנה י"ב

בָּראשׁוֹנָה הָיָה לּוּלָב נְפֶּל בַּמְקְדָשׁ שְׁבְעָה, וּבַמְּדִינָה יוֹם אֶחָד. מְשֶׁחָבב בָּית הַמְּקְדָשׁ הִתְּקִין בַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְהָא לּוּלָב נְפֶּל בַּמְדִינָה שִׁבְעָה, זַכֶּר בַּמְקְדָשׁ, וְשִׁיָּהָא יוֹם הָנִף כְּלִּוֹ אָסוּר.

בראשונה היה לולב נימל במקרש שבעה כו': דף גא ש"א מדינה היא כל העיירות שבאיי מלבד ירושלם וכנר ביארט זה נמס' מעשר שני. ויום הנף הוא יום ששה עשר מניםן שאמר בו השם והניף את העומר ודרש ר' יותון כן זכאי אתר חורכן הניח יום ששה עשר מניםן אסור לאכול חדש כל היום ווא ענין התקין וכן אתרו מאי התקין דרש והתקין ועוד יתבארו עיקרי זה המאמר ועשמו בעשירי ממס' מנחות ואנו התקטת כולם הלכה בכל מקום שנמלא מהם דבר דבר בכל המשנה:

נתחלקו לשבטים - יחד עם הכנת התוס׳ (יומא) דעניין לא נתחלקה לשבטים היינו כפשוטה, דלא נתחלקה כלל וכלל, שפיר יוצא שאין לקרוע על העיר חברון, דבאמת איננה מ"ערי יהורה" – על פי דין.

אכן להלכה לא קיי"ל הכי, דכל ג' היסודות ששיטה זו בנויה עליהם רעועים הז: א) דלהלכה הרי תפסו כל הפוסקים כדעת הב״ח, רבזמן שערי יהודה הן תחת שלטון מלכות ישראל, מיקריין "בבניינן", אפילו בזמן שעדיין אין בית המקדש בנוי. וא"כ יוצא שאין "הקריעה על ערי יהודה בתורת "ערי יהודה דווקא, אלא בתורת עיקר ערי המלוכה, וא"כ הדבר, אין כבר נפק"מ כלל בכל הדיון של "לא נתחלקה לשבטים"; ב) הרמב"ם, בכתכו שאין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת, הביא פסוק בפני עצמו, ועל הא דאין ירושלים נעשית עיר הנרחת הביא פסוק אחר, ונראה מפשטות לשון הרמב"ם, שאין זה מטעם שכל ערי המקלט לא נתחלקו לשבטים, וכפי שהבינו בדעתו הראב"ד ובעל מגדל עוז, אלא כמה שהעיר בזה הג"ר זלמן מוואלאז"ין (הו"ד בספר תולדות אדם, פרק ה), דדין זה של הרמב"ם דאין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת מקורו להדיא בספרי לפ׳ מסעי מגזה"כ מיוחדת, והיא אחת מהלכות ערי מקלט, ואינו מטעם שלא נתחלקו העיירות האלו לשבטים כלל; ג) דאפילו בירושלים, שמבואר בגמ' שלא נתחלקה לשבטים, אין מן ההכרח לומר כהבנת התוס׳ יומא, שלא נתחלקה לשבטים כלל, די"ל דאף

דנתחלקה לעניין זה שנקרא "חלקו של יהודה" או ״חלקו של בנימין״, לא נתחלקה בדיני ממונות להיות ממונו של שבט יהודה או של שבט בנימין, ויש אצלנו בזה אריכות דברים במק"א, (בס' ארץ הצבי סי' ל'), ואכ"מ.

י. גדר ירושלים בחרבנה

והנה להלכה תפסו האחרונים כדעת הב״ח והמג"א (אות ז), דבומן שערי יהודה נמצאות תחת שלטון ישראל, רזה מיקרי כבר "בבניינו". וליכא חיוב קריעה. ולכן נהגו שלא לקרוע בזה"ו על ערי יהודה. ועל ראיית המקדש בחורבנו יש לקרוע, אע"פ שהוא כעת תחת שלטון ישראל, דמכ"מ עדיין הוא בחורבנו. ונהגו לקרוע כשרואים את הכותל או את הכיפה, אעפ"י שאין רואים את קרקע העזרה, וכמש"כ הב״ח להדיא (בסי׳ תקסא). [והופתעתי לשמוע שיש מהרבנים הצעירים שבא"י שפוסקים שבוה"ז, שמקום המקדש נמצא תחת שלטון ישראל, שאין עוד חובת קריעה עליו. ומו"ר הגריד״ס, ז״ל, תפס בפשיטות כביעתא בכותחא.

אך בנוגע לחובת הקריעה על ירושלים בחורבנה. בזה נחלקו גדולי זמנגו. יש מהם שסוברים, שירושלים היתה עיקר עיר המלוכה. וחובת הקריעה עליה היא בתורת אבלות על אברן שלטון ומלכות ישראל, וא"כ, לאחר מלחמת ששת הימים, שהיא נמצאת תחת שלטון ישראל, שוב אין על מה לקרוע¹⁰.

> ומה שפקפקו אחרים לומר דבעינן דווקא (10 שלטון ישראל המתנהג עפ"י התורה, צע"ג, דהלא בזמן בית ראשון היו הרבה מן המלכים עובדי ע"ו וכו׳, ומכ״מ נראה פשוט שהי׳ דין המדינה אז כדין "מלכות ישראל" (עי׳ הר הקודש, עמ' כד־כו). ואגב מטעם זה הי' נראה פשוט, שאלה הנוהגים למנות בכתובות או בהזמנות לחתונות וכדומה, למניין השנים

שמתחילת הקמת המדינה, שיש להם להתחיל השנה החדשה מר"ח ניסן ולא מה' אייר, וכדקיי"ל ריש מס" ר"ה, דר"ה למלכי ישראל הוא באחד בניסן, ומבואר שם כר"ן (דף ב ע"א כדפי הרי"ף, ד"ה לפיכך), דאין זה מנהג בעלמא, שכך הנהיגו בתקופת התנאים, אלא דין דאורייתא הוא זה, ונכלל במצות החודש הזה לכם, עיי"ש חיטב ואכ"מ.

אכן שמעתי בזה מכב׳ מו״ר הגריד״ס ז״ל, שאינו נראה כן, וטפי נראה, שחובת הקריעה על ירושלים היא בתורת אבלות על המקדש בחורבנו. דאף ירושלים יש בה קדושת המקדש – במקצת. דמצינו בתורה לשון "לפני ד'" בג' משמעויות, דלפעמים קאי אכל העיר ירושלים, וכדכתיב, ואכלת שם לפני ד' אלקיך מעשר דגנך וגו׳, וקדשים קלים ומע״ש הלא נאכלים הם בכל העיר. ולפעמים קאי אהר הבית, כדכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ד׳, ואיתא בגמ׳ ר״ה (כז א), שלא היו נוהגים כן -- לתקוע גם בשופר וגם בחצוצרות, גם בר״ה וגם בתעניות – אלא במקדש ובהר הכית ^{11} , עפ"י הך קרא, רכתיב בחצוצרות וכו׳ לפני המלך ד׳, הדי דהר הבית קרויה ג"כ "לפני ד"". ומציגו כמה פעמים בתורה ושחט את בן הבקר לפני ד', וקאי דווקא אעזרה. דענין "לפני די", כוונתו – במקדש, שהוא בית ד'. וג' חלקים הם לקדושת המקדש, דעיקר קדושת המקדש הוא בעורה, ולמטה הימנה במעלה יש מקצת קדושת המקדש בהר הבית, ולמטה הימנו במעלה יש פחות קדושת

המקדש - בירושלים. וזוהי כוונת המשנה (פ״א דכלים מ״ו), עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, ומה היא קדושתה, שמביאין ממנה העומר והביכורים ושתי הלחם וכו', עיירות המוקפות חומה וכו', לפנים מן החומה מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני וגו'. והקשו המפרשים, אמאי לא תנן במתניחין, שא"י מקודשת מכל הארצות שחייבת בתרומות ובמעשרות ובשמיטה וביובל ובלקט שכחה ופאה ובכל המצוות התלויות בארץ, משא"כ בחו"ל. ומן ההכרח לומר, דהתנא לא קחשיב הכא מעלת א"י מפאת קדושת הארץ שלה, אלא מפאת קדושת המקדש שלה (עי' בקונטרס אוצר הספרי להגר"מ זעמבא, הי"ר, שנדפס ביחד עם הספרי זוטא מש"כ בזה), שאף בכל א"י יש קדושת־המקדש במקצת, בדרגה פחותה מאשר בירושלים, ואשר מפאת אותה קדושת־ המקדש שישנה בכל א"י הוא דקיי"ל, דאין מביאין עומר ושתי הלחם אלא מן הארץ. וכל אותן עשר הקדושות השנויות במשנה שם, כולן מדרגות הן בקדושת המקדש, וכמבואר למעיין

בעקבי הצאן

שם. ואף קדושת ירושלים לעניין אכילת קדשים קלים ומעשר שני, מפאת מקצת מקדושת המקדש היא¹².

קח

וה"נ הי" נראה לומר בנד"ד, דחובת הקריעה שתיקנו חכמים ברואה את ירושלים בחורבנה, יסודה בדין אבלות על חורבן הבית, דכל ירושלים יש בה מקצת מקדושת־המקדש, וכל זמן שהבית בתורבנו, אפילו נמצאת העיר העתיקה תחת שלטון ישראל, מכ"מ חשובה העיר ירושלים – עפ"י דין – במצב של חורבן, ועדיין תקנת חובת הקריעה במקומה עומדת, עכת"ד. (וקצת כעין זה עיי"ש בס" הר הקודש בשם כמה מגדולי זמננו.)

והנה המנהג הפשוט, שאין קורעין על ירושלים העתיקה כעת שהיא תחת שלטון ישראל, דהלכה כדברי המיקל באבל. ואף דבגמ׳ מו״ק אמרו, דאבלות לחוד וקריעה לחוד, ואין

כלל זה — דהלכה כדברי המיקל — שייך לגבי קריעה, מכ"מ כבר ביררנו למעלה (אות ד), דשאני קריעה על ירושלים ועל המקרש, שאינה מדין קריעה דעלמא, אלא מדין אבלות. וממילא שפיר שייך לומר בה, דדינה כאבלות, ושהלכה כדברי המיקל באבל. ובפרט, שיש לחוש לאיסור בל תשחית דאורייתא בקורע קריעה שאינו חייב בה (עי׳ פתחי תשובה לשו"ע יו"ד סי׳ שמ סק"א).

הרחמן יזכנו לראות בבניין הבית השלישי במהרה, וצום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, ויתבטלו מאליהם כל חיובי אבלות וקריעה הללו, וישארו כל אלו ההלכות רק בבחינת פלפולא בעלמא, ובתורת דרוש וקבל שכר, ולא יהיו עוד להלכה למעשה, אכי"ר. הא:

The festivels in Halachah (Jewsalem)

Garments commandment (קום ועשה) that expresses mourning over the Rending Until now we have spoken of mourning mainly in terms of the negative commandments, prohibitions. There is also a positive שממה בינתה ירושלים שממה Zion is a wilderness, rend his garment. [If he sees] Jerusalem in ruins, he sould say, קרְבֶּר — Your holy cities are a wilderness (Isaiah 64:9), and וחפארתנו אשר הללוף אַבתינו הָוֹה לשְׁרַפֵּת אַשׁ וָבָל מְחָמְבֵּינוּ the cities of the Judean Hills in ruin should say, אָרֵי קְרְשֶׁךְ הָיוּ Churban. We read in Tractate Mo'ed Katan: "One who sees all our pleasant things are laid waste (ibid. v.10), and rend his קיה לחרבה – The House of our holiness and our splendor, the Beis HaMikdash in ruins, he should say, בֵּית קֶדְשֵׁנוּ city, he should rend his garment over the Temple and then garment.^[78] If one sees the Temple ruins before those of the where our fathers praised You, is a conflagration of fire and Jerusalem desolate (ibid.) and rend his garment. [If he sees] need not rend it again for the other cities of Yehudah. [77] case of Jerusalem, for which he rends his garment a separate not do so again upon seeing other Judean cities - except in the torn his garment over one of the cities of Yehudah, he need tear upon seeing the ruins of the Beis HaMikdash. 1761 Having he rends his garment, and then rends it again with a separate add to the same tear for Jerusalem. If he sees Jerusalem first, time. If he has already torn his garment over Jerusalem, he

cities of Yehudah in ruins" as meaning that the gentiles are tion of the cities of the Judean hills from gentile rule the law of ruling over them. [78] It could be argued that since the liberarending the garment for these cities may no longer be in force. The commentators on Shulchan Aruch define the term "the

C, oTNC, 10) FIJ' CNIASIB 25J CC

חשיר והומרה. אדרבה, החסידים מרוממים מאד את מעלת הניגונים. אלא תושבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על היין" נו. ולצורך מצוה על היין אסור, שנאמר: בשיר לא ישתו יין, וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשומען מפני החרבן, ואפילו שיר בפה לשבר כוס בשעת חופה או לשום מפה שחורה או שאר דברי אבלות בראש הפתח בלא סיד ... וכן התקינו שהעורך שלחן לעשות סעודה לאורחים מחסר המלכים. אלא מח ביתו במים וסד כסיד ומשייר מקום אמה על אמה כנגד חקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסוייד ומכוייר כבנין כגון בבית חתן וכלה. הכל שר־־יי. למעשה לא נשאר כל זכר בחיים לאיסור החתך בין ואף זו גורו: "שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני ומר, וכל משמיעי קול מקלה וניתן בראשו במקום הנחת תפילין" יו. וברמ"א: "ויש מקומות שנהגו בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם" "י. ושם: "וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר וכשהאשה עושה חכשיםי הכסף והוהב משיירת מין ממיני החכשים שנוהגות על אמה וכנגר הפתח 10. ולשון הרמב"ם והשלחן־ערוך: ,משחרב בית המקדש ממנו מעם ומניח מקום פנוי כלא קערה מן הקערות הראייות לתת שם, שהתפעלות הנפש הנמשכת מהניגונים הרי היא גופה .. צורך מצוה".

כשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוור וקורע עליה בפני עצמה: קרע קודש היו מדבר, וקורע. ירושלים בחורבנה, אומר: ציון מדבר היחה ירושלים יהודה משלמון נכרים והקמת מדינת ישראל (אשרינו שובינו לכך:) בסל דין של ערי יהודה הוא, שעכו"ם מושלים עליהן יו. מסתבר, שעם שיחרורן של ערי על ירושלים, אינו חוזר וקורע על שאר ערי יהודה יז. וכתבו הפוסקים: חורבגן קורע וחוזר וקורע על המקדש™. קרע על אחת מערי יהודה, אינו חוזר וקורע תחילה, קורע על המקוש ומוסיף לקרוע על ירושלים, ראה ירושלים תחילה שממה. וקורע. כית המקדש בחורבנו אומר: כית קדשנו ותפארנו אשר הפלוך אכותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרכה. וקורע זי. ראה המקדש הקריעה על אותן הערים.

שלו רמבים שם הייב וינן שויע, שם, א יב. 17) ימבים ושויע שם, על מה אן וגימין, ו א. וז) ימיא שם. יראה חוספות גימין שם נואוצר הנאונים" שם, סימנים מו—ככ. בה) בשויע שם. נהן רמבים שם היהן שור ושוייע שב, גי, עים סומה, ווא) אם שיור אמה מהיר גם -נוין מיכים". ראה בשור, חקם, וב,ביה נוד) שם ועם, מד) מועד קסן, כו אן רמב"ם חעניות שם המדון שור וסויע תקסא. כה) שבית ייסף א. ב'ת. מאז ו.מגן אברהם" כם כם) בנא נתרא, סם, םי בבא בתרא, שם. שם: שושע שם: יוסף יביה שם,

ואכלות ב,קום ועשה" להחרבן: "הרואה ערי יהודה בחרבנן, אומר: ערי

אב פייי פייכ און מענית ניבור בבבל אלא השעה באב . פיה לאטול מבעוד יום בגדו של פֿדם סרפשון . שהיו חקוקות בו כל מין חיה ובהמה והוא פשי משפה פליי ולאפור במלאכה ושאר חומרי האמורים שם וא"ח חשעה באב נמסר לנמרוד על כן יאמר כנמרוד גבור ניד (ניאשים יי) ועשו הרע פשיו ג שושים באב ה"הם" מקר שיףכני מי הוי כתענים ליבור לאסור במלאכה ו"ל דה"ק אין תענים ליבור ונשל לפיכך היה איש ליד והן שכתוב בהן החמודום אשר אחה בבים סב נ פיים בכל אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: אין בין חששה באב (כם כו) ואני שמעתי בגדיו של אדם הראשון היינו כתנות עור שהיו מג ד ביו ש כלכם ז ליום הכפורים.הא דלא חשיב מלאכה וסמ ש פוש"ש שמותר בתשעה באב במקום שנהנו ארח פי חקונ סביף כו נראה לר"י משום דבטיפה מסיק לה

לשריותא דמלאכה גבי אין בין ט' באב לתענית ליבור והא דלא השיב תפילת נעילה דליתא בע' באב כדלקמן משום דבברייתה לא איירי אלא במידי דאיסור והיתר: לאן דפרי בין הבמשות דידיה. תימה לר"י המהי קהני גבי יוה"כ ספיקו הא אפילו ודאי יום ותפנים ל: אכור דתוספה יוה"כ דאוריימא [נרטה ח:] וחירן דנקט ספיקו לאשמועינן (ועיי שפי רים ע. דים דבט' באב אפינו ספיקו מוחר": לקביעא דירחה. חין לפרש כגון בני כבל שאין יודעים מתי הוקבע החודש בח"י

שהיו לריכים לעשות יוה"כ שני ימים

דבהדיא אמר בסוף פ"ק דר"ה (דף כת,) שחין עושין חלח יום חחד חלח

ה"פ ספיקו אסור אם מסתפק אפילו

1 7 /CN

ורכי פקיכה}

בנדו של אדם הראשון ת"ר *שבעה דברים מבוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה ויום הנחטה ועומק הדין ואין ארם יודע מה כלבו של חבירו ואין אדם יודע במה משתבר ומלכות בית דוד מתי תחזור ומלכות חייבת מתי תכלה ת"ר ג' דברים עלו במחשבה ליבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו על המת שיםריח ועל המת שישתבח מן הלב ועל התבואה שתרקב וי"א על הממבע שיצא: בותני *"מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין ובכל מקום תלמידי חבמים במלים רשב"ג אומר ילעולם יעשה ארם עצמו תלמיד חכם: נכן אמר שמאל *אין תענית ציבור בבבל אלא חשעה באב בלבד למימרא דסבר שמואל ם' באכ בין השמשות שלו אסור והאמר

ומביחין רעבון לעולס": בורובי" ביחשל ספקנע בינה . דהל"כ נמכ כיו עניים מתסרנסי' שאין

ליבטל רשחי: גבר׳ אין מפנים ליבור ככבל. החיל וחין לריבין מענים יה: לגשמים אם גוזרין על דבר אחר אין חומר סענית ליבור טהג בו

לו: רום סנחמם. של כל אדם מחי

טועים כו אי נמי טומק הדין העתיד:

פלכום סייבם . רומי שכתוכ כה גבול

בפחשבם. וכחקיימו: ומם לפ פלו דין

סום שיעלו. דחליכ לה היה חדם

מתקיים: שיסרים . שאל"כ הקרובים

היו מלגיעין אותו ורואין אח לערן

תמיד לפניהם: ועל הסבואה שסרקב. שאל"כ היו בעלי בתים מאלרין אותה

ובכל פקום. בין נהגו בין לח נהגו:

מלפידי מכפים בפלין . ממלחכה

אותו היום: רבן שמעון כוי. ולא

אמריגן מיחזי כיוהרא ואם רלה

לאטל מבעוד יום וליאסר במלאכה

ושאר חומרי האמורים שם: בין

יתנחם מדאנחו: ועומק הדין הרוב מכולפו פי

רשעה ורשעה היינו חייבח: ישנו פיי בנסת

המשור הששית והוא מענין משניות שלפניה והוא שאמר. מקום שנהנו לעשות מלאכה בתשעה באב

שמואל תשעה באב "בין השמשות שלו

עושין, פי חשעה באב יום ענוי הוא, ונאסרו בו רחיצה וסיכה וחשמיש הממה ונעילת הסנדל, שאף הם ככלל עניי הם כמו שהתכאר בענין יום הכיפורים, אבל מלאכה לא נאסרה בו, ואעפ"י שיום אבלות הוא ואבל אסוף בעשיית מלאכה, לא אסרות אלא כאכלות חרשה אבל באבלות ישנה לא, אלא שבמקומות נהנו באסורה מתורת אכלות, ומעתה מקום שנהנו לעשות עושין ומקום שנהנו שלא לעשות אין ששין, ובכל מקום תלמידי חכטים אמורים בה, שהם ראוים להכיר בחסרון הסקרש יותר מן האחרים, רבן שמעון בן נסליאל אומר יעשה כל אדם עצמו כתלמירי חכמים. ר"ל שכל אדם רשאי ליטול את השם בדבר זה שלא לעשות מלאכה אף בסקום שנהנו, ואין כאן משום יהורא, וכן הלכה, ולא עוד אלא שררך כלל אמרו כל העושה ומלאכה בתיבו אינו

רואה סימן ברכה לעולם:

בבא קמא הכונם פרק

הוך סיים מסאני אוכמי - משמע שלא היו רגילין במנעלים שחורין וכן משמע בסדר תעניות אלו (תענית כב ושם) דקאמר אדהכי אמא ההוא גברא דסיים מסאני אוכמי ולא רמי מוטי כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי ותימה דבפ"ק דבילה (דף פו.) חכן

אין משלחין מנפל לבן ביו"ט מפני שלריך בילת הגיר להשחירו משמע שלח היו טעלים חלח שחור וחומר ר"ח דהמכפל ודחי היהישחור הבל הרטשת היו לבטת ומסאני אוכמי דהכח ודמסכת תפנים הייט המנעל והרטשות הכל היה שחור (ד) והיינו דחמריגן בפרק בן סורר (סגהדרין דף עד: ושס") בשעת השמד אפי׳ לשטיי ערקתא דמסאני אסור שהרטשת היו משוטת משל נכרים ואביטת דאליעזר היה כזה שהיה לבוש שחורים ומתכסה שתורים והיה רולה שאפי' הרלועות יהיו שחורים שלא יהא עליו כלל לד לבטניח מפני

בתב לרחשון ולח חתמה לי כי׳ -בסוף מי שהיה נשוי (כהונות וד'ם כמבם) דף לה. ושס") מפרש רב אשי דאפינו

כאון מיי פין מכלי חדשום כלכב ימ סמג פשין מה פוצ'ים תברם שומן ל מפיף ח וסיםן ק סעיף נ :

עין משפט

מצוה

כון בנ פייי פינ מכלי מקי משון כלכה פו ועיין נהשנת וכמים סמג פשין שו שוש"ע ח"מ פימן שנג סעי' ו:

כאת ר מייו שם סייד כלכם ם סמג פשין סם פושים חים סימן פיה ספיף ו:

[ו"ב אשינו]

מש ה נדיי שם כלכם ו שוב"ע בס פעיף מ:

נווח מיי׳ שם כלכב ו ופיי ככשנות וכמ"מ בוש"כ שם ספיף פ:

בא מ פייי שם פלכה כ מושים שם ספי" ז:

מספני פוכפי מנהג אבלים: כופרפ - בחמרים כביסר בעגבים: דמי כופרם. איט כלום ליחכר עכשיו : וספ סוו ספרי . להחר זמן: בששים - עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע נפירוחיה טחן עיניו קלח בשבח של אחר זמן : דן רב · מעשה עבד : פסק

תורה אור פלכפל - כלומר לימד לחלמידים שהלכה כר"ש הלכה פשוקה לדורות: לא מספס לו - שדה המיוחדת לכתובה: מבדם כפובפס· ולחמלית לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דאיכ הוה לה למעבד לראשון אלא חאי גמרה ומקנית: נפר כי דרי - שומר הגרטח שמנהגן היה לעשות כל בני הבקעה בגורן אחד זה גדישו וזה גדישו וממנין שומר ובהסיח אפי' רבי מודה: בורובי סמכים פם סענים מייב - דחי לחי חחרון קמא לא עביד מידי: בבר לבספי נבח מכליי"ש : נוחם · קולים : סלמא

K7185 758(F הוה סיים מסאני אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא אשכחותו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים אכרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים סבור יוהרא הוה אתיוה וחכשוה אמר להו גברא רבה אנא אמרו ליה מנא ירעינן אכר לדו או אתון בעו כינאי כילתא או אגא איבעי מינייכו מילתא אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ כופרא מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא הוו תמרי א"ל משלם רמי תמרי אמר להו והא לאו תמרי שקל מיניה אמרו ליה אימא לו את אכד להו בששים אכורו ליה כאן

אמר כוותיך אמר להו הא שמואל הי וכית דינו קיים שרח קמיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר לכו בששים ושבקודו: ריש אומר אכלה פירות גמורים כו': מ"מ הא דאמר רחמנא "ובער בשרה אחר "מלמר ששמין על

39

חיבתה של ירושלים:

118

0. x2(5) 2010 100 1N, N)

וקורין קינין וכלשון המדרש השפשני נמרורים בלילי ששם לענה בלילי ט"ב נהינו בימי שינוינו ולחלינו, ונעוררם ע"ו לומר מומורי ושירי חודה על קידוש וכמו כן לעם קן הגאולה השלימה משועה האמימים ג"כ נוכיר קינוחינו אשר רגשי חודחיט על הפורקן ועל הטוב שגמל חמט גוחליט גוחל חוק שמט, שלווחה חוה"ק על אכילח מרור לוכר מרירוח השעטד שהיה החגערו עי"ו שנראה כמכמיש ומחנגד לנשחון הזה חלילה, אולם חשנמי מאז כי אולי כמו חמגדל חחקדש שמו יחגרך נפלמח, וח"כ למה זה נכין על העחיד דגר יאמין כי נמהרה יננה פהמ"ק ויקבן השי"ח גרחמים רפים את נפולומינו ונמן טעם לזה כיון שאנו מלפין ככל עת ורגע על ביאת המשיח וא"כ א"א החסרדים שאין מעעפים הקינות, מיין לטש העעם שאין כוחבין מגילח קינות הפקר, שאם יכרן אומו ויקחהו לבימו לשמרו על שנה הגא נראה כממייאש עם איכה וקנה ככל שנה מחדש, ובח"ב אחר הקינוח הניח הקינה בציהכ"ל "ל (הגאון כעל מחנה מיים) שהמחלהש"ק לא היי כורך סדר הקינוח שנדפם לנו יום זה לששון ולשמחה ולמועד, ואם היי כומבין מגילת איכה היי נראה קלף כמו שכוחבין מגילח פורים, משום שאנו מחכים ומלפים ככל יום שיהפוך יקינום ע"כ, כפב כלטם והם דחין כוחבין מגילח חיכה על ב) שו"ע סעיף כי, כליל חשעה כחב מחפללים ערכים וחומרים חיכה לשמחה ולמועדים טובים כן יהיה רצון בנ"א ע"כ, (עיין ספה"ק ליקוטי סמו יסגרך שיהיה נמהרה כימינו כדאיפא נמדרש שכומן כיח שני משחכרין אחר מ"צ בלי להציעם על העחד, רצונם להראוח בזה כי בעחונם חזק טהקדמה מאציו זל"ל כחב ח"ל, שמעמי כי ישנם רכים שוורקים ספר הקינות שלמו אין מעטפין הקינום פ"כ, אמנם בסדר מיקון אנים עם פירוש מיקון להכין מגילה קינות שמשמע שח"ו אנו מחייאשין מן הגאולה, מזה הטעם כשלים ש"ש, וכחב ש"ז בחורת חיים סימן זה אות כי ח"ל, שמעמי מאאמ"ז כממייחשין מן הגחולה ח"ו, משח"כ נמגילת פורים כי ימי הפורים לח יהיו גם פעם אשר נהיה כגן רוה חהיה נהפך לנו ליל מ"ב וכל הצומוח לששון נארשורך חלמיד מרא דארעא קדישא מו"ה יוסף לכי דושינסקי זלוק"ל) לאה (מהגי אפרים הלל קייוער הי"ד מק"ק גאלאנעא נהרג על קדה"ש מן הגאולה עכ"ל, וכ"כ נסי אולר י"ד החיים אום מחס"ז שהמנהג בין

מוהר"ן לוח רמ"ז).

7 50 71/c 218,123 214

נברם רבם לוה, שלם דשיקר הלער והשבל בחורבן שירנו גפי השכל קלרה בינשם מלהשמצל על כך וסכורים שהאבילות ושממח כיח מקדשינו הוא על שאין אנחנו יכולים לעלוח לאיחטעולי אירושלים וכו' מיייש, ולייצ מה שלריך להיות ניהגו לאכול בשר בספודש סיום מסכשא עד ז' באב. ונ"ל כשכם שון נושיין להלן סימן רמ"א], וכלאם ב) והגה נמקומוסיט נסנו להקל כלפישם נגדי שנם סמם גפנו ואים ממם מאנסו, ואבל כזה אבל שוא הוא, ולכן הים על שמעלה מלכום ושררה משראל ואיננו יושבים אה ממקומן לין לישול מורה גדול מזה, ואילי סשוטי ההמון כעבודמו ולם לח כדוכנו חשראל במעמדו, והמורה הולכם ולידאום ולהקריב הקרבטם, שבטלה העבודה ואין לנו כהן אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא וכוי אמרו ליה אם משיבם השמין דחליט בב"ק כ"ש אלישור ושירא הוה פיים מפאני ומשעם זה לא היה נהוג במקומומיט לערוך מקון מלום הותר רק למשובים להמאבל על ירושלים כי הם משיגים אמ ימשמכמס מישראל וכמ"ש בסגינה ה' ש"ב כיון שגלו ישראל גודל הסבידה והשממון הרוחני ועל מה שש להסמצל ברבים כי לאו כל מוחא סביל דא.

תורה וכבות תכ"ח

נסתלקת שק חות"ק רבור ועבואת באק

מברים רושין היב על ששפו אם קיניסן - שהיו מביאית במלאית ימי לידתן ליסהר לאכול בקדשים והם היו בעלי (ז) ניאות והיו מתרשלין בהקרבתן והנשים י דברים עי ורעושד אבל פצאת חגם לא ממתיטת שם עד שיקריטם ומשתהות מלחזור למקומן אלל בעליהן ומכעלין את הנשים מפריה ורביה: מספסרע - דרים בטעריקון היחה אלא משיאוים מהשתרר רים אחד: שני ריפים . (ח) ללם שהעמיד מנשה בהיכל לרה לשון רישות כשתי נשים לאיש אחד וכעסתה לרתה (שמאל א א) האבשאר המם רשעים ואשה אל ארצתה לא תקח ללרור (ויקרא יח): ראשים בשומד ישפופו · סיפיה דקרא ועל ה' ישעט לאמר הלא ה' בקרבט ונו' : תורה אור ופליסם · חמקדם רחשון קחי: ושנש נוירופ - שרה (ם) עיין ובמות יער שני אנים שהחה כהם רבי אלעזר דמרא דארעא ששתו את קיניהן מיהא מעלה עליהן הכתוב

כאילו שבכום בזיון קרשים דכתיב "גם שמאועיין חוכא נמטאטא השמד (ישניה א ב יד) כמו ויעה כרד מחסה כוב (שם במרם יקטירון את החלב ובא נער הבהן כח): שנסגלם פונםי לא היו מכסין ואבר לאיש הוובח תנה בשר לצלות לכהן פשעיהם: נפגלם קלם י לפי מלחים ולא יקח ממך בשר מבושל כי אם חי לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם (ירמים כם) : אמרונים לא נחגלם ויאמר אליו האיש קמר יקטירון כיום החלב מונם - בני מקדם שני רשעים היו וקח לך כאשר תאוה נפשך ואמר לו כי בסחר: בירס פוכים • בית המקדע: עתה תתן ואם לא לקדתי בחזקה ותהי מידיכם כירם - בנין הביח מד לכם רמאת הנערים גדולה מאד את פני ה' כי

דישראל הוה לא הוה משתעי רשב"ל בהדיה - פי' לא היה מהחיל לושר ששפילה שאין רשב"ל בהדיה - פי' נת היה מהחיל מש פנור ע"ו וג"ץ לדבר עמו אבל כשר"א היה מהחיל ב"ד - פי' אם עיל לדבר עם רש לקש היה משיב לי טלשהיו בדשהואחיו לדבר עם ריש לקוש היה משיב לי נפאפים ביבחיב הן אל כדחשכתן בפ"ק דובחים (דף ה.) בביד ולא יפאם לחיב גבי רמי ר"ל על משהי ומקשי אם בפר והיה ההיק בהם כשרים הן לירט כו' שהשיב לו מיו שלו כולעות כילו וגם הוא חור והשיב לו : בחלה שי והשיב לו :

בדבר שלא חזר לט וחזר לראשונים: [מספחא מנחות פ"ב] פנינא לכו - לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלטא

מלמוב לשרות כבית שני : נמשלמס חסרים שכינה: כולמום - שער שים

שכינה היה שם וכנו לא היה : מפי ארוי מתי נמשלתם לחרו דקחמר: שפר פולם פספגור . (י) מכתחו ומגרהו מבפנים ססמגור שם שלעה : פפי ססמטר - כטמר למה נמשט בבית כא פיר אבא בם קול • נשחייר להו כאשר נשאר מן הארו מקלח מועם: שרי נברם בינייפו · לו (כ) הרוחן (שין חיסטים

תחליף תי הפשם היד תי ר"ש כן לקים מוה הרוחן זעירי פשם לו היד (שנת קלם.)

כן לקים לקמיה דרי יותגן וסיפר [∞] נו כך אמרחי נו לפטני : יחוקלה כח

לאן כמלות אין שין נאצו האנשים את מנחת ה': "מקדש ראשון מפני מה דרב מפני נ' מי שבי שהיו בו ע"ו וגלוי עריות ושפיכות דכוים ע"ו דכתיב יבי קצר המצע מהשתרע (a) מאי קצר המצע מהשתרע *א"ר יונתן ייבי קצר מצע זה מהשתרד עליו שני רעים כאחד °והמסבה צרה כהתבנס € נכסף שאיט נוקב כך לא היחס התיב א"ר שמואל בר נרמני כי משי רבי יונתן להאי קרא בכי אמר מאן דכתיב ביה "כונס כגד מי הים נעשות לו משכה צרה גלוי עריות דכתיב האישט שני דלמוח פותח אחד וחכירו יראמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נמויות גרון ומשקרות עינים שני כונר כך עליהם להצחן: שפרקב הלוך ושפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה יען כי גבהו בנות ציון "שהיו ג שולמ כו - מקלמו חולמת אכלמו שנת שני כים להה מהלכות ארוכה כצד קצרה ותלכנה נמויות נרון שהיו מהלכות בקומה לא מים שתי לדנו שבו החוף המשקרות עינים דרוו מליין כוחלא עיניהן הלוך ומפוף תלכנה מבים מילים מהלול מהיום הלוך ומפוף תלכנה אל מביצות שהיו מהלכות עקב בצד גודל וברגליהן תעכמנה א"ר יצחק שהיו מביאות מהן בני (דף כה) שהיו בו הכוון עקב בני ונומדס פיק) (דף ב.) מור ואפרסכיון וכנידות בכנעליהן (ג) וכשמגיעות אצל בדורי ישראל בועמות ומתיוות עליהן ומכניסין בהן יצה"ד כארס (י) בבעום שפיכות י) ביל נכניטם דינ דמים דכתיב "וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאר] ער אשר מלא את בין שני לסכמנור לענין שריים שכינה : שרינד כוי שמעי מילי דכר ירושלם פה לפה (ד) אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות

וגמילות הסרים פפני מה הרב *מפני שהיתה בי שנאת תנם ללמדך ע"ו גלוי שלש עבירות הנב כנגד ששכולה שנאת ושפיבות רמים (ה) רשעים היו *אלא שתלו במרונם בהקב"ה אתאן תנהת הביח למקדש ראשון דכתיב "ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במדור יורו ונביאיה "מ" או רכה כר כל חנה פסט ע הד (ה) נפרא מתחום למקדש ראשון דכתים יראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במדור יורו ונביאיה "מו כל נו מיל היה החוקן: כי 206 כ"ם הבידם שבידם לפיכך הביא עליהן הקב"ה ג' גזרות כנגר ג' עבירות שבידם

ממנוס המנוח רעה ילפיבך הביא עליון ואן היו הרושלים עיין תהיה והר הבית שי ילושלים עיין תהיה והר הבית שי ילושלים עיין תהיה והר הבית שי ילושלים מיים שנאמר "לונרי אל נרים ומחוות (נ) כם לבמות יער ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת הגם והבתיב °מנורי אל מה דינים בדים הרב היו את עבי לכן ספוק אל ירך וא'ר (אליעור) אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין (ניל אלוור) לפר המים כיו ולא את זה בררבות שבלשנם ההיא בנשאי ישראל הואי דכתיב °ועק והילל בן אדם כי היא היתה שב לנמת שב הצו הקה בעמי ותניא זעק והילל בן אדם יכול לכל תלמוד לומר היא בכל נשיאי ישראל ר' יודגן ור"א האמרי

פר של נקלים נו תרווייהו ראשונים שנתנלה עונם נתנלה קצם אדרונים שלא נתנלה עונם לא נתנלה קצם אמר רבי (כ) שם לקש אדרבה אדרונים עדיפי אף האשונים מבריםו של אדרונים א"ל ריש לקש אדרבה אדרונים עדיפי אף ומתרם יוטון לא סי יורגן פובה צפורנן של ראשונים ולא (פין פין פין פין מין על גב דאיכא שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה אמר ליה *בירה תוכיח שחזרה, לראשונים ולא (פין פין פיל וסד מיק החרה לאחרונים שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם הנו עיניכם (ו) מה מיק החרה לאחרונים שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם הנו עיניכם יות בי בי בירה איכא דאמרי אבר להם עידיכם בירה ריש לקיש הוי סוד בירדנא אחא רבה בר בר חנה יהב ליה ירא א"ל אלהא סנינא לכו דכתיב "אם דומה היא נבנה עליה מירת כסף ואם דלת היא נצור עליה ביי ה מסג עם נסימ פירו בים לוח ארו אם עשיתם עצמכם כרומה ועליתם כולכם בימי עורא נמשלתם ככסף שאין רקב שולם בו מינה פי שינ הדים עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארו שהרקב שולם בו מאי ארו אמר עולא ססמנור מאי ססמנור ומת שפיים היות אמר רבי אבא בת קול כדרוניא "משפתו נביאים האחרונים חני זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מים מת מי משנור. שנים השונית מידות בני מיינים מיינים מיינים בל מיינים בל מיינים מייני מינונים מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול וריש לקיש מי משתעי בהדי רבה בר בר רנה ומה רבי משתי ב

ממ מסומו: (יש (*אליעור) דמרא דארעא דישראל הוה ולא הוה משתעי ריל בהריה דמאן דמשתעי ריל בהריה בשוק יהבו (מס בישון דכבר נני טימי היה ליה עיסקא בלא סהדי בהדי רבביה משתעי אמר רב פפא שרי גברא בינייהו או ריש לקיש הזה חעירי או רבה בר בר חנה הוה ורא כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל לאו היינו מעמא (י) א"נ סליקי כולדו בימי עורא לא הוה שריא שכינה במקדש שני דכחיב °ליפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ניודיו פ

תוספות ישנים

לספר בראשית לספר בראשית

זה הספר הנקרא ספר בראשית - נקרא בפי וצניאים ספר הישר כדאיתא במ' עכודת כוכבים (כ"ה ע"א) על שני מקראות בס' יהושע (י' י"ג) הלא היא כתוכה על כפר הישר . ובם שמואל ב' (א' י"ח) ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתוכה על ספר הישר . ומפרש ר' יוחנן זה ספר אכרהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנאמר תמות נפשי מות ישרים. ויש להבין הפעם למה כרא בלעם את אבותינו בשם ישרים ביחוד ולא צדיקים או חסידים וכדומה. וגם למה מכונה זה הכפר ביחוד בכנוי ישרים . ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה . הכנוי . והענין דנתבאר כשירת האזינו עה"פ הצור תמים פעלו ונו' צדיק וישר הוא רשכח ישר הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחרבן בית שני שהיה דור עקש ופתלתל . ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בחליכות עולסים. ע"כ מפני שנאת חנם שבלבם זא"ז חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו עי"ו לידי ש"ד בדרך הפלנה ולכל הרעות שבעולם עד שהרכ הבית . וע"ז היה צדוק הדין . שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בחליכות עולם ולא בעקמימות אע"ג שהוא לש"ש דזה. גורם חרכן הבריאה והריסות ישוב הארץ. וזה היה שכח האבות שמלכד שהיו צריקים וחסידים ואוהכי ה' באופן היותר אפשר . עוד היו ישרים . היינו שהתנהנו עם אוה"ע אפי׳ עובדי אלילים מכוערים . מ"מ היו עמם באהכה וחשו למובתם באשר היא קיום הכריאה . כמו שאנו רואים כמה השתמח א"א להתפלל על סדום . אע"ג שהיה שנא אותם ואת מלכם תכלית שנאה עבור רשעתם כמבואר במאמרו למלך סדום . מ"מ חפץ בקיומם,וברבה פ' וירא (פמ"ט) איתא ע"ו שאמר הקב"ה לא"א אהבת צדק ותשנא רשע . אהכת להצדיק את בריותי ותשנא להרשיען ע"כ וכו' . והיינו ממש כאב המון נוים שאע"ג שאין הכן הולך במישרים מ"ם שוחר שלומו ופובו. וכן הוצק חן וד"א נפלא על דבר אברם את לוט כמו שנתבאר פ' לך . וכן ראינו כמה נח היה יצחק אכינו להתפיים ממשנאיו וכמעם דכרי פיום מאכימלך ומרעיו נתפיים כאופן היותר ססה שבקשו ממנו כמבואר במקומו . ויעקב אבינו אחר שהימב חרה לו על לבן שידע שביקש לעקרו לולי ה'. מ"מ דבר עמו דברים רכים עד שאמרו ע"ז בב"ר (פע"ד) קפדותן של אבות ולא ענותנותן של בנים ע"ש . ונתפיים עמו מהר . וכן הרבה למדנו מחליכות האבות כד"א . כה ששייך לקיום העולם המיוחד לזה הספר שהוא ספר הבריאה י ומש"ה נקרא כמ"כ ספר הישר על מעשה אבות בזה הפרט . ובלעם בשעת רות"ק לא חיה יכול להתפלא על רוע מעשיו שאינו צדיק והסיד כאברהם יצחק ויעקכ אחרי שהוא נכיא אוה"ע. וראטו במקור המומאה. אכן התפלא על רוע הילוכו בד"א שאם שראוי היה לו לשנוא את ישראל תכלית שנאה באשר שהמה כני אברהם יצחק ויעקב וראשם במקור הקדושה . אבל מ"מ לא היה ראוי לפניו לבקש לעקר אומה שלימה . ואינו דרך ישרה בקיום העולם . וע"ז צעק תמות נפשי מות ישרים . היינו מקייםי הבריאה. ובדברנו נתיישב יפה על מה נקרא זה הספר ספר הישר שהוא כפר הכריאה:

----3:2%=%=%2:0+---

שאלה רמז מחמטננא Ny

אם בהמתה בולטת ושלימה ימת אוכל לדכר להשיב ולהוסיף כל הטעכות והראות הכשמעות און לדיין אלא מה שעעיו רואות ועיני לא ראו וכמו זר נחשב להעלות במחשבתי שאם צורת הכמים הפמימים מעשית בולטת בתיקונה למה לו לפועל אותה להרבות לריק עמל ונגיעה לצור צורה כתוך צורהי ולכפותה בפרצוף המצומה דהמנו המאשקרה הוה כי כן אמרתי כלבי כיון דלעמן דינא ליכא פלונתא ומה שועשה ככר נעשה דכר שפתים לך למותרי

ורא אכחד ממעכת כי מעולם ממעער הייתי בקרבי על עשיית הריוקנאות הללו של סכורי תורתכו הקדושה לא מחמת דין מעשה הצורה למי כשאיה שלימה שא מפני חשש ולוול הקדשים אשר דמו אותם במלאכי אלהי' וכמעט אין עין סלם היתה פולטת להסתכל כהם ואיך נערוך אותם במעשה ידינו כהפלנו כל האדם כווכ כלורות מרומות כאיות כוזכות ומשתחת כל אחד לפי העולה על דעתוי כאותו פרקי באותו מקוםי וכאותה שעהי מבלי שם תועלת ותוספת תבונה על חתורה ועל העבורה

ומששנו שאף זו מן התוכחת הרמוותי בפסוק ויתערבו בנול נבו' וככן אשים קוצי לנוולק ואל אל דברתי ינחכו בחעגלי מפר תורתו התמומה לעפות הטוב והיפר בעיניו יגדע

ויאדער תורת מעכת בחב עוו ושלום:

לכמהרר בנימין הכהן לריגיו

דקרוק על ג' כ' מ' שפתי כהן טיד הי שעב על דין מוף טומאה לנאתי

ועל של עתה כאתי להשיב כקצרה ולהקבים לרעתו הרחבה שמה שכתכ ב' מ' שפתי כחן טיר סי' שע'ב דכתים הממוכים לכית שהיות בתוכני אף על פו שהם טמאים אים שא טומאה דרכקי היים דווק' כשהכית שהמת בתוכו פתום מכל נדדיו וטומחת שאר הכתים הסמוכים היא אבורה מטעם פוף טומואה לנאת דאליבא דרוב הפוסקי הוי איקורא מדרכנןי וזהו שכתב הרב הנו שם בחמשך דברע ולל ולל דאנת שא טומאה דרבנן בראיתא כטור סי וה וכיסקי וכו וכשהכית שהמת כתוכו סתום מכל גד כמי ליכה ויכתים הסמוכים לה אלה טומהה מררכת משום פוף טומאה לנאת וכו עד כאן: כלו דבהכי מינרו היתר פסקו שלה להקין הכהן השוכב עם ואניקרא דרוני קאי כאלו תמו והדר מכרט אף על .פי דכהשגרת לישרו' איכא גמנום קלת:

שארה רמט

להרב הגלי

פקבות על מנחג קק אחר שביום טב לשים חסת בעת קריהתו בניבור יעל וב איש השמש הכפוף ופמו למעה:

ועל דברת מבהג שימת סת לקרות כו כניכור כיום טל על גב איש מוטה

וכפוף ופמו למטה שמינתי הטעמת והתשוכות שכתכו לנדד נדדים כביטולו וקיוחו מעכת ומע' כהד' לפנוי מנם כי גם כעיני יפלא מנהג כזה ולא מצאתי כן טעם לשכח מחמת קלת האששות שנתעוררו עליוי מכל מקום כינן ששערי התשוכות והראיות לא ננעלו כעד טעמת האיסודי כי לא פורש כספרי הפוסקי כאשר דקדקו מעלתכם ככת כיהם י אין לי לחדש ולהוסיף עליקס ואם חו יסכב בעועו הכערת אש קטשה ומחלוקת כין יחידי הקהילה הדכר מפור ללב יראו ה' ההולבים כדרכיהם דרכי מעם" לחשוב הפסד מצוה כנגד מכר השלום ולכחור הרע כמיעועוי ולהתנהל מעבת באטו עד יחשוך הלכבות בעבותית האהבה ולמראה האופנים הנאותים להקכים כולם יודעתם וראיותם אל הלד

מרו דכרי פה שכת שעכרה עם שמי האחים של והנת כהרי לימו המ' בעמן המ' גליתי להם דעתי החלושה

היותר טוכי

ככמו וה שכמו ור נחשב כעינו הדבר ההוא ויחרו המתקמ פור על מה מאר גכח חסרי ה' על הקהלה ההיא להמניא לפניהם וכחור אותו לקצין ולראש על התורה ועל העבודה אכוש כערכו דמר שופנו ומשדעם המשולש בחכמה יראה ועמה מבנין ותלמידיו של אהרן אוהכ שלום ואוהכ את הבריות ומקרכן לתורה וכל.שכן שחל על כולן חמב גדול לחש על כבודוי ולהחסיבו בעימי כל הקהל לתועלת הכלל והפרעי וגם החחים הכו' הסכימו לרברי כחמרם שכך יבה להם וכך מבתם ומיבה ותירה מדעת להם מול מעלת בהכיר טוב מדותיו המעולותי הן הנח ימשיבו עליו תמיד מען של חקדי ויםביים ביניהם אהכה ואחוה:

לחרב הנל

על הסכמה הצעשית כקק אחד שלא לשמת בגעמע הלולם כתב הסובות ממה שככר נהנו כאותו קהל מקדם.

ואף גם ואת כדבר החסכמה על מנחג תשובה בעמע הלולכ כיון שככר וכתכה ונחתמה ואין כוה דין כשועי דעתי החלושה מטה שלא לערכב לב היח ירים ולא לפתור ההפכמה שהיא אינה אוברת לאיזה יחיד ותיק ומדקדק כפי כיכתו ולימודו ליטול הלולב כבית או כתוך סוכתו כמנהג קלת המדקדקים קדם בואם לכה ישאר הנעמעץ כשעת ההלל יעשו כפי ההקכמה ולמצוח וצדקה תחשב להם מחשכתם הטובה לתכלית השלו" ואם יראד בעיניהם בענין הקודם של סת לעשות קורת רוח לוותו האים שהיה לשעכר פומך כת על גכיו לתת לו כאותו פרק וזמן מצוה אחרת בהוצאת הת כנון אחיותי כעוד שקורין כו ובלילתו חלף עבורתו לשעבר איש על מקומו יכא בשלום: שנת תמב:

לבמוהרד משולם למי למודינהי

43

סלירר לפני החיבה האנשים שמסחרם פחוח בשבח, וכיון שהרבנים רשם שהיו אנשי שם לא מיחו מסחמא היה מעמם ונימוקם עמם, ואפשר שסמכו הניחו לירר לפני החיבה בלי מניעה, וכאשר שאלחי את הנבאי לפה לא מנעו, אפר לי שכן הוא ג"כ מנהג מימים קרסונים בביח הפררש רפה שאין סונעין לאיש אחר שחנותו פתוח בשבת, והוא אחר מכעלי בחים של קהלחנו, קהל ערת ישראל, וירך לפני התיבה בכיח הכנסת של קהלחנו, אך הנבאי ירע לרצות אותו ולפייםו שלא ירך עור ספני שהקהל ירננו על זה, ואח"כ הלך שכח בפרהסיא אין מצטרף למגין, אך כומן הוה נוהגין להקל אף אונגארן ומכש"כ כארץ אשכנז, ווכורני שמעם אחת אירע אבילות וה האיש לביהכ"נ של חברת ש"ם, ואף שהנבאי דשם היה איש הרך ויר"א,

כחינוקת שנשבה לבין הנכרים אח"ר מצאחי כעין זה בהנהות רע"א ל"ר סי רפ"ר א"א ס"ק ז', מיר ועו"ש סברות להקל, אבי ע' פס"ג א"ו סי רפ"ר א"א ס"ק ז', מפר חסורים סי תשס"ח (ואי לי פנאי כעת לחפש חשובה זו רמיירי לענין ניסין בפנים בשרים שו"ם). יהי איך שיהי המקיל לצרף אנשים כאלו לפנין יש לו על מי שיסטוך, אך מי שיכול לילך לבהב"ג אהר בלי להבלים איש, פשיטא רסהיות סוב שלא יסטוך על היחר זה, ייתפלל עם אנשים איש, פיון איש, פשיטא רסהיות סוב שלא יסטוך על היחר זה, ייתפלל עם אנשים בשרים. עור יש סניף להקל רבומנגו לא מיקרי סחלל שבת בפרהסיא, כיון בשרים. שרובן עושין כן, רבשלמא אם רוב ישראל זכאין, ומעמים מעיוים פגיהם לעשות איסור זה הרי הוא כופר בחורה ועושה חועבה ביר רמה ופורש עצמו מכלל ישראל, אכל כיון רבעריה רובם פורצים הגרר חקנחם קלקלחם, היהיר חושב שאין זה עבירה גדולה כל כך וא"צ לעשות בצגעה, ופרהסי שלו כבצגעה, ואררכה היראים קרואים בומנגו פרושים ומוכרלים, והפושעים הם ההולכים ע"ו מה שכחוב ג"כ בשו"ח בנין ציון החרשות סי' כ"ג שמחללי שבח בומנינו נחשבים קצת כחינוק שנשבה לבין הנכרים, מפני שבעוה"ר רוב ישראל בארצנו מחללי שבת הם, ואין רעתם בוה לכפור בעיקרי אמונחנו עי"ש, וכן הניר לי הרב מריה משולם ולמן הכהן ו"ל בשם הגאון בעל שואל ומשיב שכתב שהאנשים מאמעריקא אינם נפסלים ע"י חילול שכת שלהם מפני שהם

העחקחיו מל"א ללה"ק: כאשר נורע וכוי ברעחי לחשוב חשבונות לקבוע זמני מר"ש ועמור השחר לכל היהורים היושבים במקומות הישוב, באשר הומנים מכחב מידירי הבחור המופלג בחו"י החוכן רר' כרוך הכהן מק"ק ראווים

סותר מה שעיני החוכנים רואות ואי אפשר לקיימו. אשר על כן יותר גראה לי סה שתירץ המנחת כהן שסוניא רפסחים מיירי לשיטת חכטי ישראל, אשר

אינה מסכמת עם האמת כאשר נאמר במסקנת הש"ם שם, ובסוניא רשבת אמר

יפסחים צ"ר ע"א ושבת ל"ר ע"ב, והחירון שהביאו החוםי בשם ר"ח הוא אך יותר קשה הרבר לענין עמור השחר. ירוע הסתירה שביו סוניא

בינומען. וכו'.

הביא שם בשרית רשב"ן בשם ליקוסי חבר חלק ה' רף ק"ז שאחרי שנברו בעלי זרוע אין כה בירינו להוריר כהן כוה אם עולה לרוכן. סי קלים חשובה מהרה"נ מריה חיים צבי מאנהיימער זצ"ל, ושם הביא ג"כ שויח מהר"י אסאר "ר סי' נ' שמחללי שבחות בומנינו כ"ז שלא העדו

כא' משאר עכירות אין מצרמין אותו כמבואר בפרמ"ג הג"ל סי' נ"ה, גם

סי צי שהביא בשם שרית רורש לציון רוה רוקא במומר להכעים קצים סיק ב' מי שהוא רשע בפרהמיא אין מומנין עליו. וראיחי בשריח ובימינו אין עושין להכעים (ועי שוית רשב"ן סיי ס"ו) ותסוה רלהכעים אפילו

בשני,

Type I

ĵ

ס"ש לענין וה בשרח משיב רבר סיי ם' שאוסר, וכ' המנ"א סיי

סיי סיים משמע רכל עבריין מצרפין לסנין כל ומן שלא נירוהו מים לא הפרסינ סיי נייה באשל זכרהם ס"ק ד' כ' רמחלל שבת בפרהסיא אין סצרפין לסנין וכ"כ בתשו חכם צבי סיי לי"ח, ואף רבשאילת יעבץ

כחב בפירוש רגם מחלל שבח בפהרסיא מצרפין ואפשר רמורה כוה ראין מצרפין

עליהם בפניהם ובפני הב"ר שחללו בפני יי מישראל אין אוסרים "ין בסגעם, שיש הרבה אחרונים סוברים רהא רמומר לחלל שבח הוי מומר לכל החורה הוא רק מררבנן עיי"ש בשר"ח יהורה יעלה.— היוצא מכל הנ"ל שעפ"י רין

השמש תחת האופק (האָריצּאָנם) בומן שנראו שלשה ככבים בינונים, והנה אי אפשר לחשוב כל זאת בצמצום, יען כי היא חלויה בהרבת ענינים. אמנס כאשר נראה לי מה שנונע למקומותינו המעות לכל היותר יכול להיות שלש

ההם במקום חלויים ומשתנים לכל מקום ומקום. וכעת כליחי כמעם כל השבונותי, ולענין הקשת שקורין ועהונגובאַנען של השמש בעת צאת הכוכבים הנחתי ליסור ז' מעלות (נראַר) וחמש מינומען כלומר במעלות האלה נמצאת

בררך כל הארץ.

כי אם גם עושים סוגמר, ואפילו קירוש והכרלה אינם עושים, אי שרו לצרפם לפנין. במנין שלנו יש אחר או שנים שמחללים שנת כפרהסיא לא לכר במלאכתם

* 4 5 đ

לענין נפל ס"ח ריל על הארץ עי ארחות חיים לסיי מי ועי שרת ריב"א םיי כ"ז וברכי יוסף י"ר סי' רפ"ב.

להניח החיק על החפילין של יר בעת החפלה, וכן כאיחי נוהנין.

אכל ראיתי מכתב מהרכ רראטטערראם שכתב בשם שרית נורע בשערים ובשם ספר עובר אורה (חברו אחר מרכני ירושלים חוב"ב) שהתירו בפשימות

עכ"ל משמע מכל הנ"ל רלכתרולה אין חשש רהי רק ככיסוי בגר עליהם ענ"ל משמע מכל הנ"ל רלכתרולה אין לעשוח כן אפילו בשל יר, וכן כ" ערוך השלחן סי" ל"ב אות מ"ח וו"ל אכל החיקין שעושין להבחים שנומלים מהבחים לאו כלום הוא ואמילו היו על החמילין בעת הנחתם אין וה ביסול להחמילין אלא שלא נאה ולא יאה לעשות כן ו"ש שאין מסירין היחיק של יר מהתמילין גם בעת התמלה ואין נכון לעשות כן עכ"ל. וכן החיק של יר מהתמילין גם בעת התמלה ואין נכון לעשות כן עכ"ל. וכן מיפר לי הרכני מוה"ר יונתן הכהן מוארשווא שכיסה תמילין ש"י בתיק, ומיחה ביו הרב רפלאצק מו"ה מאלק אויערכאך ו"ל וביקש מסנו שיבטיח לו שלא יעשה בו הרב רפלאצק מו"ה מאלק אויערכאך ו"ל וביקש מסנו שיבטיח לו שלא יעשה ובסי לדב סוף סעוף מיח כחוב בסי ארחות חיים הנייל וזיל אבל החיק שעושין להניח על הבית לשמירה ומסיריין אותו כשמנית התפילין אף ששכח להסירו סי כית (ציל כיה) ראינו חוור ומברך קורם הנחה של ראש עוייש בטריו. ובסי ליב סוף סעיף סיח כחוב בסי ארחות חיים הניל וויל אבל החיק שעושין כן מכאן ולהבא.

28

מלמר להועיל

1/ex3/e2 '28 8/8 '3

はっている

כיון דלדידן שכיחי בבריה כמו ביריט אסוד לכן כיון שבכאן בכל המרינה ואלי גם בכל המרינות לא שכיחי אינשי בכו"ה יש להתיד.

אבל בראיש ניטין כתב דק שיכול הכהן לחלוק ככור לרבו ולגרול הימנו בבר׳ה וה׳ה פשוט שיכול להרשות לקרא לכל ישראל שידצו וכן משמע בגמרא דהא לא קאי ר' מתנה אמתני' אלא על הא דאמר אביי בשם מר רבביהכ׳נ אין הכהן רשאי לחלוק כבוד אף לרבו ולגדול הימנו שלא שנו אלא בשבתות ויו׳ט דשכיחי רבים אבל בבר׳ה לא. וכן הוא בטור. ולכן בלא רשות הכהן אסור אף בבר׳ה וברשות הכהן רשאים לקרא לישראל בבר׳ה וה׳ה לר׳ח אף כשלא יצא הכהן, אבל בשבתות ויר׳ט אף כשנותן רשות אינו כלום וכל זמן שהכהן בביהב׳נ אסור לקרות לישראל.

תצבי ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

בענין לכבר כופרין בקריאה לתורה ובשאר כיבודי ביהכ"ג בשעת הצורך

ד׳ אלול תשכיה.

מעים ירידי הרה"גמהר"ר יצחק ווערבין שלים"א.

הנה ברבר ראביים של הרעפארמער וקאנסערוואטיוון שבאים לטעמים בשבת לביהכ"נ של יהורים בשרים אם רשאין לקרותם לתודה. הוא רבר פשוט שבקריאה לתורה הוא אסוד בעצם דהא קה"ת צריך ברכה לפניה ולאחריה וברכתם אינו כלום ואין לענות אמן אחריה. עיין בספרי אגרות משה אר"ח ח"ב סימן נ' ונ"א מטעם רכיון שהם כופרים הוי הוכרת השם אצלו רק כדברים בעלמא דהויא כברכה בלא שם ומלכות כלל. וממילא אף שהבעל קריאה קורא ומפנו שומעין הקהל. מ"מ הא יהיה זה כמו בלא ברכה. וגדע מקודם שחיקנו שיברך כל אחד ואחד דהא כבר נפתלק חשיבות ברכה של הראשון משאר המסוקים אחרי שכבר בירך אחד קריאתו ברכה דלאחריה. אכל אף לשאר כבודי קרושה רבביהכ"נ

כהגבה וגלילה והוצאה והכנסה ופתיחת וסגירת הארון אף שאין בהן איסור בעצם שאין בהן ברכה. אבל אין לכבר לכופרים בעניני קרושה שכופרים בהם. ויש בזה איסוד חניפה ממילא כיון שאין ראוי לכברם בדברים כאלו כדכתבתי בסימן נ"א. ולכן אם אין צורך גדול אסוד לכברם גם בכבודים אלו. אבל אם תוא לצורך גדול שיש לחוש שיבא לירי מחלוקת בעיר ויש לחנש להפסר צדקה יש להתיר בשאר כבודים ולא לכראם לתורה מטעם שכתבתי.

ולקרא לתורה לאלו שאינם שומדי תורה ליכא איסור בעצם מכיון שמאמינים בהשי"ת ובתורתו ודק עוברין לתיאבון וצריך לענות אחר ברכתו אמן, אבל ודאי לא יפה עושים הקודין אותן לתורה מצד שאין לכבד עוברי עבירה וצריך למנוע מזה רק כשאיכא צורך בזה כגון יא"צ שיש לחוש למחלוקת וכדומה אבל לאלו הראביים שהם כופרין מפש ומומרין להכעים ומסיתים ומדיחים אין ברכתם כלום ואסור בעצם לקראם לתודה כדלעיל.

וברבר חיוב קבורה הוא עד שימלאו כל הקבר בעפר אפילו עמוק הרבה ויעשו כמין הד על מקום הקבר. דהא זה מצינו שרשאין אפילו ישראלים בי"ט שני בסימן תקכ"ו סעיף ד' שכתב הרמ"א מותר לכסותו בעפר כרדכו בחול שסירושו הוא לעשות גם כמין הר כדאיתא בט"ז סק"ב. אבל לענין צדוק הרין וקריש אם צריכין לילך רשאין אחר שנכסה הארון בשיעוד קבורה שהוא גיט. ווהו כוונת הרמיא יריד סימן שע"ו סעיף ד' על הא רכתב המחבר שאתר שנגמר סתימת הקבר מעפר. או לאחר שהפך האבל פניו מן המת. שהוא אחר חיום הקבורה רמה שצריך למלאותו כולו ולעשות כמו הר הוא דק ענין כבוד המת בעלמא. אבל צריך שישאר שם מי שיגמוד כל שימת העפר כמו שנוהגין. ואם נכרים מכסין אין לסמוך צליהם אלא ישאר שם אחר להשגיח ע"ז שיעשו כדאוי.

ירירו מבדכו בכוחים.

משה פיינשטיין

אַ שִיר הַמַּעֲלוֹת לְּדָּוַר שָּׁמַחְתִּי בְּאמְרִים לֵי בֵּית יהוָה נֵלֵך: עַמְרוֹת בּּ ּ הָיִוּ רַגְלֵינוּ בִשְעָרַיוּך יְרוּשָׁלֶם: יְרוּשָׁלָם הַבְּנוּיַה בְּעִיר שֲחָבְּרָה־לֵה י יַחְבָוּ: שֶׁשֶּׁם עָלֶוּ שְבָטִים שִבְטֵי־יָה עֵדְוּת לְיִשְרָאֵל לְהֹדּוֹת לְשֵם יהוְה: הּי בִּי שַׁמָּה וֹ יָשִׁבְּוּ בִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט בִּסְאוֹת לְבֵית דָּוַיד: שֲאֵלוּ שֵׁלְוֹם ירוּשָׁלֶם יִשְׁלִיוּ אהֲבֵיִה: יְהִי־שָׁלַוֹם בְּחֵילֵךְ שֵׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹחָיִך: לְמַעַן יִי ש אַחַי וְרַצִי אָדַבְּרָה־נָּא שָׁלְּוֹם בָּךְּ: לְמַעַן בִּית־יהוְה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה שׁ

עין משפם נר מצוה

תענית ראשון מאימתי

רבא אמר כיון שהתחול שוב אינו פוסק וכן

אמר רב ששת כיון שהתחיל שוב אינו פוסק

ואף רב הדר ביה ראמר רב חנגאל אמר רב

מונה עשרים ואחד יום כדוך שמונה עשרה

ימים פר"ה עד יוה"כ "וכתחיל וכיון שהתרול

שוב אינו פוסק יוהלכתא כיון שהתחיל שוב

אינו פוסק: מתני "עד מתי שואלין את

הגשמים ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח

לכם גשם מורה ומלקוש בראשון: גבן א"ל

רב נחמן לר' יצחק יורה בניסן (6) יורה

במרחשון הוא (*רתנן) *יורה במרחשון

וסלקוש בניסן אל הכי אמר רבי יוחנן בימי

מסורת

[47] 1.]

הגהות

הביח

רבא אמר כיון שהחחיל שוב איט פוסק - כלומר כיון שהחחיל יב א ב פייי פיר שהלי ביום רחשון של (פ) אחרונים שוב אינו פוסק וכן הפסק: אית פיפן קיר ספיף א: יורה במרחשון הוא . פי׳ אקרא דכחיב ויורד לכם נשם חודה ומלקוש בראשון פריך דמהני אפשר לחרץ דאמלקוש קסמיך

אבל ביורה מודה דבמרחשון: ובחזירתן מכל חדו מן החלם וכו' - וקשיא הא דקאמר לעיל נמלא הגדילה בששה חדשים גדילה באחד עשר יום הוה ליה למימר גדילה בהליסר "ובי"ד ניי ושיא וניינ יומי שהרי מיד מהחלת ליגדל ושמא י"ל דלכל המאוחרת שנזרעה בשלישית

קאמר נמלא גדילה בי"א יום ול"ע: לא הבוא בעיר • פירוש בעיר

רץ בעיר ממש ויימ פשטיה רביע רצנאל דקרת בעיר בשנתה כלותר לת יוש שרה ישר יוים אבוא בשנאה ועיר הוי ל' שנאה כמו האחרון של הג ופתחיל ומלתו סגי הכל ערים (ישעים יד): לחוביר ביו'ם השרח ומלתו סגי הכל ערים (ישעים יד): ומי פר'ה ושד יוה' ב

שכולה

כ"ח (נ) דהייט כיום טוב חתרון בי איואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתיב ביה "יתר הגום אבל הארבה וגר אותה שנה יצא אדר ולא ירדו נשמים ירדה להם רביעה ראשונה באחר אותה שנה יצא אדו וגא יוו בשבם אחרו לו מי שיש לו קב המים מתעים ני 6) הא בניסן אמר להם נביא לישראל צאו וזרעו אמרו לו מי שיש לו קב המים מתעפם ני 6) הא או קבים שעורין יאבלנו ויחיה או יורענו וימוח אמר להם אעפ"כ צאו וורעו נעשה להבנם ונהגלה להם מה שבכחלין ומה שבחורי נמלים יצאו ביים היאשוש ביים וורעו שני ושלישי ורביעי וירדה להם רביעה שניה ברמשה בניסן הקריבו וזיא מהביו והודי עומר בששה עשר בניסן נמצאת תבואה הגרילה בששה חדשים גרילה נמגז איני סביר 3) כות שאיר סאיר עד באחד עשר יום נמצא עומר הקרב מתבואה של ששה חדשים קרב שיא נים שאי יייר באחר עשר יום נמצא עומר הקרב מתבואה של ששה חדשים קרב נושא משך וגו' א"ר יהודה שור כשהוא הורש הולך ובוכה ובהוירתו ופלקם מים ומיך אוכל הויה ש"בים ומים ומים אוכל הויז מן התלם ווהו בא יבא ברנה מאי נושא אלומותיו א"ר הסדא (מ"ם) (נאמר) פיה אוכל הויז מן התלם ווהו בא יבא ברנה מאי נושא אלומותיו א"ר הסדא מים שינא אור ולא ואמרי לה במתניתא הנא קנה זרח שיבולת זרתים א"ל רב נחמן לר' ייוו נפסם. זורפו פה יוש דוו משפש י ונה וושו דוכ מיי פיצחק כאי דבתיב "כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים נוסן אם לום תביא מרוק מייל אדר לא נרסים: רכיעה ראשונה "מי פיצחק כאי דבתיב "כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים נוסן אם לום תביא בהנך שבע שנים כאי אכול א"ל הכי אמר רבי יוהנן שנה ראשונה אכלו נפונינונה הם הדבים בהנך שבע שנים כאי אכול א"ל הכי אמר רבי יוהנן שנה ראשונה אכלו נפונינונה הם הדבים מה שבבתים שניה אכלו מה שבשדות שלישית בשר בהמה מהורה באנין תפלין פארן מה שבבתים שניה אכלו מה שבשדות שלישית בשר בהמה מהורה באנין תפלין פארן רביעית כשר בהמה ממאה המישית כשר שקנים ורמשים ששית בשר המשלה החושה שלה יהיה לו מה שים בניתם ובנותיתם שביעית בשר זרועותיתם לקיים מה שנאמר "איש בשר יתל: נפשה להס נס כו' י והייט ב ארועו יאבלו וא"ל רב נחמן לר' יצדק מאי דכתיב "בקרבך קדוש ולא אבוא השפר ביין פשק דכתיב ושלמתי לכס את השנים אבר א בעיר משים דבקרבך קדוש לא אבוא בעיר א"ל הבי א"ר יותנן אמר הקב"ה בדגת הפואה הנייה אל הל הארכה ונו': נפגלם לסם אל אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מעלה עד האבוא הרושלים של מעלה עד האבוא לירושלים של מעלה עד האבוא הרושלים של מעלה הרושלים של מעלה הרושלים של מעלה הרושלים הרושלים של מעלה הרושלים הרושלים של מעלה הרושלים הר שטשש שכשני נפניסופס שכהנים. שלורו העכברים: ילאו וורשו הינישלים למעלה אין דכתיב "ירושלם הבנויה כעיר שדוברה לה יחדיו יקורו השר שהיה קלורו העכברים: ילאו וורשו הינישלים למעלה אין דכתיב "רושלם הבנויה כעיר שדוברה לה יחדיו שליכתו השר שהיה (ז) וורש מה שכידם: שני יומים וא"ל רב נחמן לר' יצרק מאי דכתיב "ובאדת יבערו ויכסלו מוסר הבלים בובה. בחוותו היה בניםן ובליםי ורביעי ומה במלת ' עין הוא א"ל תבי א"ר יותנן אחת היא שמבערת רשעים בגיתנם מאי היא איכל היה באינו היה אכני וואחר שדעו ידדו להס נשמים = ע"ז כתיב הבא מוסר הבלים עץ הוא וכתיב התם "הבל הפה מעשה

ש: סארשים בדפעם ברנם יפטרו - בלא היה להן מה לאשל: מאי סלך ילך ובכם - אם לבני אדם כבר נאמר הארעים בדמעה ברנה יהעורו אלא על השור הכתוב אומר : בחליפש - לחרוש החלם: ובחזירתו אוכל חזיו - שחח מן החלם שזרעו בהליכתן שכשהוא זורע מיד מהחלה ליגדל: מאי בא יבוא ברנם עשא אלושומיו . אם משני ההטואה שיש להם לאטל הדי כבר אמור ברנה יקטרו: שכולת זרפים · זהו גם גדול מה באין כן דרך כל הטאה שהקנה פי שלשה וארבמה בשטלח: כי קרא פי לרטב - בימי יהורם בן אחאב נאמר: פס שבשדום - ספיחים ומה שנשתייר בשדות: אכלו בשר בניסם - מקלחם: משום דבקרבך עד שינה לישירישלים בחמים משם קרום י באחם מטיב מטשיך לא יבא הקב"ה בעיר: לא אבא בירושלים כו' · והכי קאמר עד שיהא בקרבך קרום למטה דהייט זנירבי החם ירושנים לא אבוא בעיר שלמעלה : ירושלים סבגוים כעיר שמוברה לה יחדיו ירושלים שלמטה ההא בעיר בעור שחוברה לה שהיא בלא שיור בא שייה שדו ובארח בר גירסת כיולא בה הבירתה ודוגמתה מכלל דאיכא ירושלים אחריתי והיכן אם לא למעלה : ובפסס יכערו מכסלו מוסר הבלים ען סוא · יבשר מיבשל ונו' . א'ל

רבא אמר כיון שהמחיל • בשמיני ספק שביעי שוב איט פוסק : הדר כים - ממחי דחמר פוסק: מונס כ"ם יום - מרחם השנה עד שמיני ספק שביעי של חג כדרך שמונה מר"ה עד יוה"כ י" ימים שמחחיל למטח מיום רחשון של ר"ה ומוכיר מכחן וחילך ווהו שמוכיר בשמיני ספק שניעי שהוח כ"כ שוב חיט תורה אור

פוסק והא דמהחילין אט למטה מיום א' דהא דאט עושין ב' ימים לאו משום בפק דשמא עיברו לאנול דהת הגן בקיחיכן בקביעת דירחת אלא משום דמנהג אפומיט בידיט ל"א מוכה כ"א יום כדרך שמוכה ס' כנומר אם עיברו אנול נא נפיל בי יחשוב מיום רחשון של ר"ה כ"ח יום בהם כן לה ימלחי בידו חלה כ' ניי מיד וכלים (ג) כיום טוב שביעי יום נעילהיא נרי "מאיר אומר עד שיצא ניםן שנאמר "ויורד ויחים יובין ערבה חלח מיום במהחילין למטח משרה ימים לעשות בעשירי יוה"כ יתחיל למטת באלו שבכך לא יטעה שיום הגפורים יום אחד לבד וידע מהיכן ההחילו למטה לו וכיום שכלין מהחיל להוכיר וכיון שהתחיל שוב חיש פוסק: איל רב נחמן לרב ילחק (h) נפי יורס בניםן הום - דכתיב ויורד לכם בניםן הום -יורה נשרחשון גשם מורה ומלקוש ברחשון בחמיה: מתו (כ) רש" וכם בפרסשון פום - כדהנית לקתן אלה כי וכלים ובספקי הוה : יורה ומלקום י מפרם ניום שנים לקמן : ממר נים - ודחי במרחשון ותינה פוב הוא ומקדא זה בימי יואל בן פסואל

> כנותר שר ניל שבע בנים וכתיב ונם בחתו החדץ ז'ש ולא ניל שבע בנים וכתיב יתר הגום אכל יוש ככלל : הארבה ונו': **הכי גרסינן ילא אדר** (ד) דיה ילא **ולא ירדו גססיס - ולא זרש** רוב זור בור שם וכרים והינה התחלת נשמים ולקמן (דף וו) מפרש חרש מהק : האותה במו סורקון ליו החדן : או (כ) תישידיה רביעה בתרביע אה החדן: או לכה פוי ביום מרשעו משות · ברשב קודם פחנדל מיםן של שי

אַביון - כָיַ כִי קרח ה׳ לרפב וגם בח חל החדן

בים יתיתי בניסן מאוחה הכואה חדבה: סגדילם ניכן בשרין בשמס סרשים י מחשרי ועד ניכן : כי"ה יום - מחמשה בניהן עד ע"ו

(מחשב כולמו]

והעשירי הוא יוה"כ. ושתודל להוכיר וכיון פיסק וכן הלנה : מתני עד מחי שאלין ש"ק חימיד לפני התיבה לנם נשם מות ובלקים רביעה ראשונה באחר וורעו ירות להן וביעה שניות בחבשה בניסן (ניבא) אלומתיו קנה זרת שנולת שהים, א"ל

שנה ראשונה אכלו מה

שבבתים שנית אכלי מה שבשרות כו' . ותעב

בקא מיניה בקרבך בקא מיניה בקרבך קדום ולא אבוא בעיר א"ל הקדום ברוך רוא לישראל שאינו בא לישראל שאינו בא

בירושלים של מעלה

של נשנת וישרה שבינתו

SJEST.

עדל וכו' שהקשו וח"ל דאמר לשכוח סתורה וכי' וכדדרים רחש וכי' וחירן יותר דהייט דוקא בדבר המותד לאכילה וכי' וכל אלב מותר למטר וכוי כלותר דאפילו הלב בהתה טתאה מותר למכור מיכא שאין שמד לאכילה אלא למשה אבל שתד לאכילה אשר כ"א דוקא בחלב בתח טישורה התרה"ב בפירוש יששה לכל מלאכה ובטיאות משחשי יששה לכל מלאכה ובטיאות משחשי

הלכה ז • *אין מגדלין בהמה דקה בארץ
ישראל אבל מגדלין במורייאובמדברוי
שבארין ישראל ע אין מגדלין תרנגולין בירושלם
מפני הקדשים ולא כדנים בארץ ישראל מפני
הטדרות י ולא יגדל ישראל חזרין בכל מקום
נ ולא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה
קשור בשלשלת ז אין פורטין נשבין ליונים אלא
אם כן היה רחק מן היישוב שלשים רים;

לידים אם כן היה רדוק מן היישוב שלשים רים:

גמ' **אמר ר' בא כגון מהיר שהיא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל

תני אין מגדלין הרנגולין בירושלם מפני הקדשים ולא כהגים בארץ ישראל

מפני המדרות יכול אף בירושלם כן או ייבא כיי דמר רבי יהושע בן לויתנים

"רושלם הבנויה וגו' עיר שמחברת ישראל זה לזה כתיב "ממאים הם לכם הכל

מה תלמוד לומר ושמאים יהיו לכם אלא אחד איפור אכילה ואחד איפור הנייה בל

מאמר ז אר דב' אר דר דר אין שאלת שלום בתשעה באב

טעם איסור שאלת שלום בת״ב

הלכה פסוקה היא בשולחן ערוך סימן תקנ"ד: "אין שאלת שלום לחבירו בתשעה באב, והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום, משיבים להם בשפה רפה ובכובד ראש", עוד נאמר שם בשולחן ערוך: "ואסור לקרות בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במשנה ובמדרש ובגמרא בהלכות ובאגדות, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב". (תהילים יט, ט).

לכאורה בתשעה באב היו צריכים לעסוק באהבת חינם, שהרי בית המקדש חרב בשביל שנאת חינם, לקבל חבירו בסבר פנים יפות, לשאול בשלומו הם מהדברים הגדולים ביותר שגורמים לקירוב דעת בין הבריות, מדוע אם כן דוקא תשעה באב נאסר בשאילת שלום, וכמו כן בית המקדש נחרב על "עזבם את תורתי". אדרבה היו צריכים להרבות בלימוד התורה בתשעה באב.

עוטה משה זמרי זמבקט שכר כפנחס

יסוד גדול ברצונינו ללמוד כאן ובעבורו נקדים הקדמה קצרה, אמרו חז"ל (ניטין נח ע־א), אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב: "ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו". מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה, פעם אחת הוצרך רבו ללוות, אמר לו: שגר אשתך אצלי ואלונה שיגר אשתו אצלו שהה עמה שלשה ימים קדם ובא אצלו אמר לו: אשתי ששיגרתי לך היכן היא? אמר לו: אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך, אמר לו: מה אעשה? אמר לו: אם אתה שומע לעצתי גרשה, אמר לו: כתובתה מרובה, אמר לו: אני אלווך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ונשאה, כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו, אמר לו: בא ועשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן ועל אותה שעה נתחתם גזר דין.

ועיין חידושי היעב"ץ שם שכתב וזה לשונו: מכאן נראה ברור שיש עוון שאינו מפורש ואינו מבואר בשום מקום והוא חמור מאוד ושנאוי בעיני המקום יותר מעבירות חמורות להעניש הרבים עבורו בשביל שאין חוששין לו כלל... עיי"ש.

כוונת דברי היעב"ץ היא, אותו רב של השוליא דנגרי עשה את כל מעשיו על פי דין, הוא דאג שהיא לא תהיה אשת איש, הוא התחתן אתה בהיתר גמור, אבל הדבר שנאוי לפני המקום, העול הנורא שנעשה כאן זועק עד לשמים, אך העושהו יכול לגלגל עינים צדקניות למעלה ולטעון כי הוא איש הלכה, הוא לא עבר על השולחן ערוך, דבר זה שנאוי לפני המקום, השקר, הצביעות, העושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס הוא הקשה מכולם.

שהקב"ה ישר ואינו סובל צדיקים כאלו

ועיין הקדמת העמק דבר להנצי"ב שכתב ששבח "ישר" נאמר בפרשת האזינו על בורא עולם הוא להצדיק דין הקדוש ברוך הוא בחורבן בית שני שהיה דור עקש ופתלתל ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים עמלי תורה אך לא היו ישרים בהליכות עולמים על כן מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורוס, ובאו על ידי זה לשפיכות דמים בדרך הפלגה וכל הרעות שבעולם עד שחרב הבית... שהקדוש ברוך הוא ישר ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות, אע"ג שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן גם בהליכות עולם ולא בעקמימות, אע"ג שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן

הבריאה והריסת ישוב הארץ וזה היה שבח האבות שמלכד שהיו צדיקים ותסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר עוד היו ישרים עד כאן לשונו הזהב של הנצי"ב.

והם דברים נפלאים, יכולים להיות צדיקים וחסידים ועמלי תורה אך אין הקדוש ברוך הוא סובל צדיקים כאלו, אם עושים דברים מעוקמים שאין השכל סובלם. זו היא תוכחת הנביא (ירמיה פרק ט) חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דְבֵּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת רֵצֵהוּ יָדְבֵּר וּבְקַרְבּוֹ יָשִׁים אָרְבּוֹ הַעַל אַלֶּה לֹא אֶפְּקָד בָּם נָאַם ה' אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזֶה לֹא תִתְנַקַם נָפְשִׁי, הוא שואל לשלום חבירו אך שבע תועבות בליבו, בסתר ליבו הוא חושב מתי ימות ואבד שמו. לכן נאסרה שאלת שלום בתשעה באב, יום אחד אל תאמר שלום, שאילת השלום שלך מזוייפת, כולה מרמה, עשה נא חשבון הנפש ביום הזה כדי ששאלת שלום תהיה מתוך אהבה אמיחית.

כיוצא בזה, כאשר לימוד התורה הוא מזוייף, הוא עם תשבונות רבים שלא לשם שמים מוטב שיום אחד תעצור ותבונן על דרכיך שלא תהפך לך התורה לסם המות, אז בעזרת השם יתברך יבין לבבו ושב ורפא לו.

מ'ו מגן ה.ד

שנ מחברו על בפרר: (ב) מחר ישרהל

סשופר ישראל משחים כחחרות בפפט

שכשלר הן להמזה המולם שהכל שרן כהם

משא"כ כחלו שכים הם כישרהל לחוד משום

פרשת דתבורה היה משום פלה יכה לכו

כומה מת הערוה כמ"ש כ"י וכוכת סימ

משום לפשת כדה" כשנה פרק מי שבחשיך

כפי רחשך מסר לימחת דמרך: (ג) ק'

מדכות . בפשם בפור לפי שחיו מחים ככל

יום ק' משות מישרהל והיקן נוד פרו לכרך

לה כפל ידיו וכה הנו הפור לינם כפיניו כמ"ם נסי"ד ס"ג ולל דלה

מגן אברהם נ"י

למ

אה מו הלכות ברכות

באר הגולה ה נרכות מ' כ ופי דתנים ב פור יכ' בפם הרח"ם פני יינאות מ"נ

מו (א) יריו של שיניו . קשס מרחשיב אחדב כי מכי ידים משמש דנאן שדיין 🖰 ") קודם כוחו לנכ"ב יאמר ואני ברוב חסדך וכי' וכבניסתו יאמר בכיח חלבים נכלך ברגם (כחכים) בנדם תפלח בחרים יקול פליו מים של

כפע על הכפדר ע"ל דכאן מיירי שמרח ירו על עדרו אחר ששים מלכש על מייד קודם על בעד קודם מולב כמי בע"ר: ב כל לרכי ויא לרכי לשן רכים וליג דאן ירו ודרך המלכש הוא מדה ירו עם מדברי רב"א סים מ"א משמע שבל אלו . על עדרו קודם עולה כמ"ש ס"ר": ב כל לרכי ויא לרכי לשן רכים וליג דאן אל מאמרו על הסדר: (ב) אחר שרהל.

בנמי שלם כתוב חיסכת המכיןמועדי וחח"ב שפס' וכר וכלכ כרנה פסקים וכן הים כחוב ככל סירורים שלמ ועבשר שים כמדסיסים נקדוריסומוט כמ"ם נק"ם מ"ו ברי 'פוררה'ם והרמכים ופחידים כן לימן חת ברין עכ"ל ולינ דבכל לפי בומן ובמקום רפנשיו הכל מפלים ממולים קודם שילט: ב המכין. וכלונורם כתוכ לושר סכין וכן מכגין: ד רבי רנון. יש כו וחמיפת [מנודה] שחרנילני בחורתך כ"כ נפור ונססר מ"ח כחג ש"ל לשון רכים כמ"ש מי קי פוד ומי חשר מיש פי כים [כים] וממשיש כשם מרשכיו: ה שהכל כרכי ח'.דחלו ביו כי ברכות ביו פותחית נכרוך ["] דלה סמוכיח כם שכל ה'

מחקום כס"מ וחמ"ג (") דכעיון מעין

שנורה . סוכיר ישמאל נכרכה צ וכן סיי מו הלכות ברכת השחר ושאר ברכוח וכו מים : מגדלת מנסלים שכם עורך המום: בבית א פי כשיעור משנחו יאמר אלְרוּ (פּ) נשבְּהְ כשׁמְוֹמע קול החרננול יברך הגיחן לשכוי בינה (נ) כשלובש יברך מלביש ערומים א י כש נית (א) ידיו על (ו)עניו יברך פוקח עורים כשישב יברך מחיר אטורים בשווקף

יברך זוקף בפופים כשינית רנליו בארץ יברך רוקע האר על המים כשנועל מנעליו יברך שעשה לי ב כל צרכי כשרולך יכרך ג (ד) הסכין מצעדי נכר נ כשחונר חגורו יכרך(כ)אוזר ישראל בנכורה: פנס מי נונו סינוס המסרין ניו (נו לפרים.(נ"י נום פיתריר)כשמשים כוכע או מצנפת בראשו

יברך עופר ישראל בחתארה. כשימול ידיו יברך על נכולת ידים. כשירתץ פניו יברך המעביר שינה מעיני ובו' ד ויהי רצון וכר עד בא"י נוכל חסרים סובים דעםו ישראל ואין לענות אמן אחר המעביר שינה מעיני ער שיתתום נופל חסרים טוביםלעמו ישראל ה שהכל ברכה אחת היא: בנ עכשיו מפני שאין הידים נקיות ז זגם מפני עמי הארצו' שאינם יודעים אותם נהגו למדרם

בבה"כ ועונין אמן אחריהם ויוצאים א] (כ) ידי תובתן: ג ז ז חייב ארם לברך ככל יום ח (ג) סאה (י) ברכות לפחוח:

בחתר כוונת האר"י ז"ל כתור קודם כל תולה יקכל שליו פלח שבה בל ואהכת לושך כשוך ויכוין לאהוב כל אחד מיבראל כנסבו ואם ים איזה לרה ח"ד ככיתו או בכניו ישתחף כנסרו ויתסלל סליו. וזו סגולם אתיתית שיקוכל תפלחו כמו תפנה כל ישראל. ע"ב יאפר ספוק זה:

הריני סקבל עלי סצות עשה של ואהבת לרעך כסוך:

כחבו החקובלים קידם כל חפלה יחפר פסיק והז

הביאה לי ציד ועשה לי סטעסים. אַזַ מֶלֶךְ שָׁמוֹ נִקְרָא: וְאַבְוֹרִי כִּ

יב ופיו מסוטת

ביתה מקדם כל יה

לאלות ותותמין כבוכח

תחכישית בחוך שומע

שיבע תשלה י השיקנא

לרוד ושלכה בנו במוף

ותלא אינוני קריםי

למתה בחך פרום על המתה בחך פרום על הארץ תנא שכטם

בתיספתא (התקילהין)

אכות או ז' כתי אכות

ב' יסים והרביעי מקריב

יום אנד ומספר שים בי ח' בחי אנית כו' י

רון צנית אב רסיינו אותן

בשביעית היא

שמאל כתיב ביה תפלה וכתיב ביה צעקה

אלא גבי אליהו תפלה כחיב צעקה לא כתיב

הוא אומר מי שענהאת יונה כו' על השביעית

רוא אומר מי שענה את דוד כו': מכדי

יונה בתר דוד ושלמה הוה מאי מעכא

מקדים ליה ברישא משום דבעי למיחתם

מרדם על הארץ הנא משום סוטכום אמרו

ברוך משפיל דרמים: שלש תעניות

הראשונות אנשי משמר מרוענין ולא

משלימין כו' : תנו רבנן "מפני מו'ז אמרו

אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות

אבל לא בימים שמא תכבד העבודה על

אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם מפני

פה אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא

בלילה מפני שהן עסוקין חמיד בעבודה

ימכאן אמרו כל כהן שמכיר משמרתו

ןיודינן שבתי אבוחיו קבועין לשם אמור לבתוח יין וכו'י פירוע כב א פיי שא מפלי אבור לפתוח יין חון לסשדתו אבל בסשדתו מותר דיין ב סמב פפין קשי: שבתוך הסשדה אינו משכר :

טעמה חין הכהנים מוחרין להבחפר בד ח מייי שם כלכם אלא דווקא בחמיסי בשבח כדי שלא יכנסו לחשתר כשקן מנוולין פי' ולח כלי במקדם כלכם יה: אלא בראש השנה וביובלות ובשעת מלחמה: ימתיט עד יום החד מימי השטע כה ימיי שינ מסלכות על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם כו : הנא יש מחליפין צעקה הכא ויבחפרו קודם שיכנבו לאליהו ותפלה לשמואל בשלמא גבי

לתבותרת דתם לת יסתפרו קודם בו ו מיי שים מסומת משרבת ביים לת יסתפרו קודם בו ו מיי שים מסומת יהיו אסורין כל השבוע הכח עד כז ח מיין שים שמשום יום החמישי ומהוך זה שאסרו לספר : Jep jen and fo כל השטע הכח יכחפרו קודם שיכנסו למשמרתם ולא יהיו מטולים : כח פ פיי פינ פכלי

למלמים יום - פירום שאיט יכול כמ -בין סיא ממשח להשתוח יותר והלי דקחמר בסמוך השתח דכתיב פרע לח ישלחו פרע ליהף פי פרע ליהוי עד שלשים יום אם ירלה:

לא לירע כלל - פירוש ואפילו עד ל יום וקשה דאם כן ניש דפרע למה לי (ג) וייל דשמח ר"ל לח רכינו חננאל לירבו עד ל' יום אלא יגלח בכ"ע: בו' י על הששית מי שננה את חד ושיפה בנו כירושוים הנא יש שם חלים ין צעקה

שלודוי לה משלחו יותר שנה אז יתה בשני עו משלשים יום: ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתוח יין כל אותו היום יבמביר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו ויודע

שבתי אבוחיו קבועין שם אסור לשתוח יין כל אוחה שבת אינו מכיר משפרתו ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אמור לשתוח יין כל השנה *רבי אומר אומר אני אסור לשתוח יין לעולם "אבל מה אעשה ניה מלייי לשונקה שהקנחו קלקלהו אפר אפיי כפאן שתו האידנא כהני הפרא כרבי: אנשי משמר ואנשי מעמד אסירים לספר ולכבס ובהמישי מותרין מפני כבוד השבת: מאי מעמא *אמר רכה בר בר הנה אמר ר' יוהנן "כרי שלא יכנסו למשמרתם כשהן מנוולין ת"ר "מלך מסתפר בכל יום בהן גדול מערב שבת בב"ב לערב שבת יכהן הדיום אדת לשלשים יום מלך מסהפר בכל יום מים אופי ביון מחול סם ומים ככם היו שכדים: קטפין · שיודע שייהאכר רבי אבא בר ובדא אכר קרא "מלך ביפיו תחוינה עיניך כהן גדול מע"ש תעיות היאשת אשי ביבות מנים ומה י יפור בלי שכים אם שנד במקדם "ה לערב שבת מים אמר רב שמאל בר יצחק הואיל ומשטרות מתהרשות כהן שי מיו השקם כד הבים (פים הכרב הבים מיו השקם בד הבים לפים ברב הבים מו החידות של מיום ברב מיו החידות בל ישרה בים ברב הבים מחידות של מיום של החידות של החידות ארת לשלשים יום מנלן אתיא פרע פרע פנור בתיב הבא "וראשם לא ידגו הנגו את הגנו את המונים ארת לשלשים יום מנלן אתיא פרע פרע פרע מנור בתיב הבא "וראשם לא ידגו הנגו את המונים את המיום ארת לשלשים יום מנלן אתיא פרע פרע פרע מנור בתיב הבא "וראשם לא ידגו הנגו את הגנו את המונים המיום ברבום המיום המיום

שלא הוקנעו שוב אמר לי רבי קטעין מד החת לשרשים יום כנקן אתיא פרע פרע מנזיר כתיב הכא "וראשם לא מספס לביני ומחלק שלא נחחלל כיח אב של להיות^{נמדוני} ינלרו ופרע לא ישלחו וכתיב התם "קרוש יהיה גדל פרע שער ראישו החלק המספס שנות י מה להלן שלשים אף כאן שלשים ונזיר גופיה כנלן אמר רב מהנה **סתם נוירות שלשים יום כנלן אפר קרא יהיה בגיפפריא חלתין הוי א'ל רב פפא לאביי ודילמא היק רדמגא לא לירבו כלל אמר ליה אי הוה כחב לא ישלתו פרע כדקאמרת השתא דכתיב ופרע לא ישלתו פרע ליהוי סונים בישור נים שלווז הוא רלא לישלהו אי הבי אפילו האירנא נכוי 'רוכוא רשתויי יין מה שתויי יין בומן ביאה הוא דאמור שלא בומן ביאה שרי אף הכא נמי והתניא *רבי אומר אומר אני כהגים אסורין לשרות יין לעולם אבל מה א ה' א פ' בשבי

אנישה שתקנתו קלקלתו ואמר אביי כמאן שתו האידנא כהגי חמרא ני בק סקרנין כל אד

רנשבורג בטלהו גרסיט ויודע שבתי אבותיו קבושין הן דחם איט יודע שכתי אטתיו קטשין לעכוד מותר הוא לשתוח יין כל השנה ולא חיישיט (א) דב דה שמא יבנה ישמא ביה אב שלו יעבדו היום : כבי אומר אוני פסן אפור כו' יכלומר אי חיישינן לשמא יבנה יהא אפור לעולם אפי המכיר אפר לפחה תפי שנים ומשמרת בית הפותיו דחיישינן שמא ישתנה כדר משמרום ושמא יעבדו טולם למעלם הבית בכת החת ונתנא יה לריך לעבוד אכל מה וסי ופי ל משמרתו ומשתרת כית הבותיו דחישינן שמל ישתנה כדר משתרות ושמל יעכדו טוכם לתעכת הבית בכת החת וממנת זה נדיך נעבוד הכל מה ישל החדר שנו משתרת במשונה במש בשל זכו בינה למ משבה (כ) שחקנתו קלקלתו דהוי כמה שנים שלא חורה בירה וקלקלה זו חקנתו לשתוח יין בהדיא ולשתא יבנה לא חיישינן: כשסן מנוולין משל ינבם בין יותר: ומשמרות מפסרשת - ככל שכח ושבתר מבל ראחהו עד עכשיו ובאה לראופו הדבר נאה שתראהו ביופיו: לא לירבו כלל : [כ] אלא שבא יודבט אוא היום בתים סכי - כיון דמקרא מפקח לה האידנא נמי לא לישלתו ומשני כיין דומיא דיין דכתיב בכתוך להאי ופרע לא ישלחו ויין לא ישתו כל כהן: רשיי נדים מס יין כומן כימס סום דספור . דכחים (יחוקאל מד) בבוהם. אל החלר ונו' בותן שבית המקדש קיים שבחין שם למבוד : שלם כופן אבלאבי בחאב אשרו

לתיות היא סששש ביום ראשון לשלם ומי שנקבע ביום שני נפודו כנון שהיא משפות יחיריב בתחלת נישן כית אב פלוני באחר בשבת. בית אב פליני בשני בשנת. וכן כולן לפיכן אפוד [הפכיר] משפידו באיות מתחה הוא משמש ביום האשן לשנים ומי שביני במדה כנון שהוא משמשת החיירב בתהתה ניקן כתו אב שתי. בית אב שתי נשני השל לאמש כי ביום שני במדה מנון האשרה ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום מו האשר מנון האשרה ביום האשן ממון האשרה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום מ משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום משמשה ביום ביום משמשה ביום ביום משמשה ב

מלם ברשם ספנם - כדאמרים בר"ה (דף סו.) אמרו לפני מלכיות חכחטת וכוי : וכיובל - ביום הכשרים של יובל כדתנן התם (דף ט:) שוה היובל לר"ה לחקיעה ולברכות כו' :ובשעם מלפמם - דכחיב (נמדבר י) וכי הבאו מלחמה בארלכם על הגר הטורר אחכם וגו' ולא ובדובוישי מוסרין מפני כבוד השבת מאי טעמא . פי מאי

ידעינן מכא איהפרים דאומר ברטת תורה אור

ופכוקי מלכיות זכרוטת ושופדות בשנות מלחמה: נפקס למניסו - על מי שענה את אליהו תיחם שומע לעקה ובשמואל שומע תשלה דכתיב ביה תפלה (שמואל א ז) קבלי את כל ישרחל המופחה וחתפלל בעדכם: למקס - דכתיב (שם פו) ויחד לשמוחל וועק אל ה׳ כל הנילה ואיכא למימד בי "ענני ה׳ ענני לשון צעקה היא : על הששיח במלפה הוה ההיא לעקה דבהר פרבת קבט כל ישראל המלפתה כהיב בפרשת "נחתתי כי המלכתי את שאול ונו' כך שמעתי : נכי בשד ישהלן אליפו - במעבה דהר הכרמל כהיב תפלה דכחיב שנני ה' שנני דמשמש לשון בקשה ותפלה ולא לשון לעקה ומשני שנני ה' שנני לשון לשהה הוא (ה) ינפי למחזם כך שמשתי : יונס בסר דוד ושלמס . דהוה כימי אמליהו בסדר עולם: חירם וכדל **רבשי למססס - בכוף** כל ברכוח ברוך מרחם על הארץ ולהכי בעי באיתה (כ) ד"ה דבי וני חסימה דוד ושלמה שהן התפלל על מה אבורה להדן ישראל (א) כך במפסי אי נמי הרי מי מים משום דמינה מקון בית המקדם דמי נמים דמים דמינהו מקון בית המקדם של חינה דמוא ווורה באר דהוא עיקר הארן כך שמעתי : כרוך משפיל פרמים - היו אותרים במקום ברוך מרחם שהכניעם במטר ששבו כיב לפי וכ לה בחשובה : מכפון פמרו - מדקחני נים מנה כנו: הכא דאפינו אנשי משמר שלא היו עובדין באותו היום כלל אפילי הכי אטורין לשתוח יין: כסן י בומן הוה: המכיר משמרמו · היודע מחיוו משמרה הוא מיהויריב או [פרה יון מידפיה או אחת מכ"ד משמרות סנבתין כנ: שיודע שמות הטתיו והטת הטחיו [כל כשנים עד יהויריב ויודע איוה יום ואיוה

> מנוהל מן הכהונה ויודע שראוי-ביח ממדרין שם אב שלי לשכור: אמור לשמום יין פים היו כל פופו פיום - [6] ותו לח במח יכנה בית המקדם והכבד העבודה ויהיה זה לריך לעטוד : מכיר משמרמו • שיודע איזה שכח סשורין ש בשנה שובדין: ופיט יודע פפיום

> בים פב - דעכשיו אינו מכיר באיוה יום בשכת שובדין ויודע שכתי אכיהיו — 🔫 🗝 יום המהם בהרב קבוצין אבור כל אוחד בכם מבפיקא

הביח

כו' כל חיי כיל דוב ששת: פבודה וקלקלה

כנכדרין כנ:

בר"ה כמלה עבודה מאכותינו במצרים בניסן

נגאלו בתשרי ע<u>חיריו ל</u>יגאל ר' יהושע אומר

בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן

מחו אבות בפסח נולד יצחק *בריה נפקדה

שרה רחל וחנה בר"ה יצא יוסף מביה האסורין

בריה במלה עבורה מאבותינו במצרים בניסן

נגאלו בניסן עחידין <u>ליגאל חגיא ר"א אומר</u>

אלהים חדשא הארץ דשא עשב מוריע ורע

עץ פרי איזהו חדש שהארץ (וּ) מוציאה

רשאים ואילן כלא פירות הוי אוכר זה תשרי

ואותו הפרק זמן רביעה היתה וירדו גשמים

הארץ רשא עשב סוריע ורע ועץ עושה פרי

איזרו הרש שהארץ (ג) כליאה רשאים ואילן

מיציא פירות הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק

זמן בהמה וחיה ועוף שמורוונין זה אצל זה

בהא ברוב ספרים ואט"פ שהחחיט המטות מניסן דמשפס ששין מי משים אים

לעטרת לכי (ישמים מו) דדרך בהמה חיה ועוף כשגדלים [נדלים] בטי בכח בדעת ובקומה וכל זה היה במעשה ברחשים בתחלת ילירהם וכולהו נפקי מדכחיב לבאס" : (ודע חס' חלין סי שנולדן בו זיותני שולם- דחש"ג בס פבון דחייר קרי ליה זיו ל"ק מידי כדפי" בריש פירקין (דף נ: ד"ה נחדש זיו): את מספר ימיך אמלא כסוף התצלן (ינמות דף ני ושם) אמר

אנו שני דורום: אלא דקחי בחג וקאמר לה בניסן : סוניא רבינו דננאל דשמשהה מוכח דבחשרי נמול הברהם בראש השנה ידה אביט דכפרק השוכר את השפעים ברא בפרח האפרים . (כ"מ דף ש:) אמר בשליםי של מילה בפורט בפורט בפורם . כלו הצלו מלהכים והז נהמד לו פנים נואו בחשר למעד השוב הציך כמת חיה ובמרקי אלישר אוםר מנין לרועד השוב הציך כמת חיה ובמרקי אלישר אוםר מנין לתועד השוב הגיך כעת ידה וכעו קי שבחשר נביא השים דרכי הליעור "נמי המרינן רביוה"ל שנשבר ושבד אחם ל מול א"א והמפא הא דאמר בתג לא ואדש האין הש פרי דוקא דשני מים לפני החג הוה כיון שישי אדש שהאין דנתול ביוה"כ וחמ"ג דתשתע הכח מביאה ושאם ואיה

שלדו אבום · אברהם ויעקב : נפקדם שלם · בא זכרונם למובה בראש השנה בשלה משרה מאבותים במלרים · רבי יהושע מודה נו אפיי כי משלכת ועור עליהן הריון : בעלם עבודה פשבומינו · קפה חדקים לפני נאלחם פסק השפנה: פרשה פפרן י החכסה והחלבש ברשאן: המלרים י"ב חדש כדחק בפריות (פ"ב משוה י)ח"ח לא פסקה עבודה פן פרי - שנותר פריו : ואושו ספרק ופן רכיפס סוס - כלותר עד השרי: לכובורן לועתם ללביונם - לביונם לשון יופי כמו וראיה לדכר שבחשרי נכרא העולם תורה אוד

שהרי לנשמים היו לריכין וחשרי זמן רביעה הית: ופולם ספרן י ולת [פרומי] כחיב וחדשת התרן: וען ששה פרי ולה ען פרי גמור: וחומו (משם מבי) פרי וניו ען פרי גמורן וסומו ימשת מר: ספרק זמן - הוא לבהמה וחיה להיוקק זה לוה ולכך היו לריכין ורתיה הית שנניסן נברא העולם: לבשו כרים · בותן שיתרועש שבלים בניסן (ד) אלמה ניסן זמן זיווג בהמה החל :ניתב" כעין שבחשרי נברא העולם שנאמר "ויאמר ברכה לדורות - שושה פרי לדורות וחיהו השתא ען פרי הוו: בקומסן נבראו והייט ען פרי רחוי היה לטעון פרי חיד: לדעסם · שחלם לם חפלין להבראות ואמרו הן: כנכיונס · בסעם (כ) אחד ואחד מי רציפרו שנא' "ואר יעלה פן הארץ ר' ירושע וכדפום כל אחד: ופותר שמעו סרים כם א אובר בעין שבניםן נברא העולם שנא' "ותוצא אם ריב כי וכליסנים · אלמה הם חיהנים הם הרים ותשכחן דנקרתו חטת הרים שנחמר מדלג על ההרים ודילג את הקך בשביל ההרים:

38

למועד רחשון הכי קחמר למועד סלא נידוח כרבוינ

ובורות אכי תענית ا کہ،

בין למירוץ שני דהא כיון דאין יודע אם קבועין הוה ליה חרתי חששי נמורים דאם אינו קבוע אפילו יבנה לאו בר עבודה הוא דאפי׳ יבנה אין לו שום יום איסור לתירוץ קמת:

אסור לשמום יין כל השנה. קשה לי אמאי אסור כל השנה מטעמא שמא יבנה הבית היום כדמסיק לקמן הא עד כאן לא פליגי ר' אליעזר ור"י בפרק קמא דר"ה (דף י') אי בחשרי עתידין לגאול או בניסן אבל באחד משאר כל החדשים לכיע אין כגאלין. ואיכ אמאי אסירין כל השכה לישתרי ביין כל ייה חודש בשנה חוץ מחשרי לר' אליעור וניסן לר' יהושע אבל לא בשאר כל החדשים דודאי לא יבנה. והכא כמי אמאי אסרו ברישא גבי יודע משמרתו או בית אב שלו כל אותו שבת או אותו יום אי שבת של משחרתו או יום בית אב שלו אינו בתשרי לר' אליעזר או בניסן לרבי יהושט לישתרי דודאי באותן חדשים לא יבנה וליכא למיחש לחקלה:

ביה בכא יש לומר דבנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד דהייכו ביאת הגואל. וכדאמריכן בירושלמי פרק ה' דמעשר שני גבי כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל לד וחנאי הים הדבר שאימתי שירלו יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי ותנאי היה אימחי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה. וגרסינן עלה בירושלמי זאת אומרת שבית המקדש עחיד להבנות קודם למלכות בית דוד. והשתח חפשר לומר דאין יום קבוע לבנין בית המקדש אלא כל ימות השנה ראוי לבניינו. ובחידושי בפ"ק דראש השנה פירשתי דשני מיני קילין הם זכו אחישנה לא זכו בעחה וכי נחלקו ר' אליעזר ורבי יהושע אי בניסן עתידין ליגאול או במשרי היינו על קן דבעסה אבל על קן דאמישנה אין לו זמן קבוע אלא כל יומי זמכיה הוא וכדאמר ליה משיח לריב"ל היום אם בקולו חשמעו. א"כ לא קשה מידי אפילו חימא דבנין הבית יהיה בביאת המשיח אכתי אסורין לשתות כל השנה שמא יהיה הקן של אחישנה וזה אין לו זמן ושמא היום יבא ואין זה מקומו כי דברי חכמינו ז'ל שבירושלמי נאמנים עלינו ואין אנו מעמא והרחמן יזכנו לבנין הבית לריכים להאי ולימות המשיח:

YN /1212 x

רצו כראמר רבא במהלכת ברקק הכא נמי במהלכת ברקק תא שמע "פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכו' אי אמרת בשלמא יש תחומין שפיר אלא אי אמרת אין תחומין כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי אמר רבא יבמחלכת ברקק תא שמעהני שב שמעתא ראיתאמרן כצפר' בשבתא קמיה דרכ אַניים במברא ועבר לאדך גיסא וכייר פירי ואמר למינס קא מיכונא אישרא היא . ווב אשי

(ג) רש"י ד"ם ותינה נחה ודמי לקפילה בתייר ותפ"ה רני הניית גן תחי רני הניית תושר: אפשי רטי - הת תיין בו שום ליבות מהריש חיבור חפי' ממדה: ברקק . פחות הלכה כהכן נחלים: מששרה רקק בלש"ו גרבל"ל: יופף שידם - דלה מינטר שבתה: בשכפום וייש · דודהי לה ההי מסיח החידנה:

והכור

ניו הינה הסדא בסורא בהדי פניא בשבתא קמיה *דרבא בפומבדיתא מאן אמדינתו לאו אליהו אמרינהו אלמא אין תחומין למעלה מעשרה לאדלמא יוסף שידא אמרינהו תא שמע הריני נזיר ביום שבן רוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובימים מובים

ממודת השים

אסרת בשלמא במחלכת

אמרה פליני האי רצו

יעירובין יא≺: פרק רביעי שהוציאוהו

עין משפמ נר פצוה

ואפור כל ימום הפול - דילמא אתי: לפני בא יום הי . לפני ביאה כהן לשתניה לשולם יין כדאתרים בסנהדרין (ד' כב) אבל בן דוד יבא אליהו לבשר: מפני הפורם · שתניהין לרכי שכח והולכין מה אפשה שתקנפו קלקלפו פי' שטברו כמה שנים שלא נבנה הבית - להקביל פניו : **פברים הן - ואין** לישראל טורח דאיכא דסרח להו ואמאי לא חיישינן לכן דוד כי הכא וייל דהחם ליכא אישרא בפד כשבם לשפרי דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבח לא

תורה אור אחא אליהו ומדקאסר ליה ליפשום דחיים לדילמא אמא אליהו ואין מחומין למטלה מטשרה: ומשניט מהא לא חיפשום דאין תחומין דדילמא ספיקי מספקא ליה להאי סנא דדילמא אין חהומיומש"ה אסר בחד בשבא ולחומרא בע"שומספהא דילמא אתי משיח היום

הייט ת"ק ושד פסק רשכ"ס שחפי בצי השי ה

בשבת שרי ליכנם כיון דלחו מידי קל באיר וצי ביואין הצי בשבת שרי ליכנם כיון דלחו מידי קל באיר וני ביוצח שבת

עביד אך אין ני אלא ארבע אמוח הדי דיא פוור. רבי

כיון דלה שבת בחויר מחיטת מכשד אפר נפונה פחלכת

יום ואמיע דכ"ה לא שרו אלא מם כש מו אליני דשרי. בי

השמש אבל בשבת לא הייט משום פתני טוחיה ופחני

דדמי להמירה דנכרו שטח וחין נרחה וושלינה שינתן גים אי

דכפרק תולין (שם דף קלפ:) משמע לא פליני חיינו דקוני דאכור גבי ההוא לורבא מרבע דאויל דבו להחסד על פנס

בושרי משום דהערמה "דרכנן הוא נמי דיים מיקעי

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין הייני דבשבתות ובימים מובים מותר אלא אי אמרה אין תחומין בשבתות וכימים פובים אמאי מותר שאני החם דאמר כרא "הנה אנכי שולח לכם את מלוי אכל מפשם לא פשימא ליה דמילף אליה הנביא ונו' והא לא אחא אליהו ' התירא מיניה: כיון דפל פלים טירום . מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא גמי

ואמור לשמום יין כל ימי החול - וא"ח מאי שנא דלא אסריט

דאפשר בכהן אחר או יישן מעם אבל הכח תי חתי עובר על נזירותו ובפ"ק סלכב יד מושים היח דבילה (ד' ה:) נמי המריכן חיישיכן לשמת יבנה ור"ת מפרש ביום שבן דוד בא שראיי לכא והשחא לא קשיא מידי וניחה כמי מה שמקשיכן המחי אסור והלא משיח בן יוסף יש לו לכת תחילה ועדיין לת בת תכל קשה האי דפריך בסמור בתול נמי לשתרי

יך א פיי פכ"ו מכלי שכם כלכה ג פושים מ'ת פי פר:

כו ב ביי פיד מכלי מירום כלכה יה:

פון ניפיי פס"ו מכלי שנה כלכם כנ ופ"ו כף מכ ספיף ד:

59 5

דוינוד

סצוה קנב יין ושכר אל תשח

ב"א שלו אסור רק באוחו היום ואם אינו מכיר דהי' הדין דאסור לעולם אך קלקלתו תקנהו ודעת ראב"ד ורש"י דכל הכהנים מוחרים לשחוח יין ער"מ וכ"מ ואין להאריך ולא תקש' למה אסור לשחות יין מן הדין במכיר או באינו מכיר דמדינא אסור לשחות אך תקנחו כו' ונראה דאסור בכל יום הא בסיגיא דעירובין מבואר

דהריני מיר ביום שב"ד בא מותר לשתות בשוי"ט ע"ש בשוגי' דאין אלי' בא כע"ש א"כ ה"נ יהי' מותר לשתוח בשויו"ע דהא כ"ר לא כא אך ל"ק דרוקא ביום שב"ר בא דאין אלי' כא כו' אבל בנין ביהמ"ק יוכל להיות הודם ביאת ב"ד ע' בירושלמי מובון בהיו"ט פ"ה דמע"ם ד"ה ותנתי כו" דבנין ביהמ"ק קודם למלכות ב"ד ומזה ראי' דגם ש"ם דידן סובר כן ואל יקשה לך היאך יבנה ביהמ"ק בשבת הא אין בנין ביהמ"ק דוחה שויו"ט ע' רש"י בר"ה גבי

ome About Us

People

Things to Know

Things to Do Submissions

רבה

איכה פתיחתא יט־כ

מדרש

THINGS TO KNOW

Why is this bird hanging out alone?

February 4, 2013

Have you ever noticed a sole egret standing by a stream? Or just one blue heron alone on a riverbank? What happened to birds of a feather, what happened to the flock? (What's wrong with this bird?)

Nothing it turns out. Many birds – like people – are living alone. Not all birds hang in groups all the time, according to Richard Gibbons, Director of Conservation for Houston Audubon. "There are plenty of solitary birds," he said. (Yes, how well we know!)

Richard Gibbons in

Dining Alone

Some of birds' alone/together behavior depends on food sources. Gibbons told me that my solitary egret was probably staking out his or her food territory. An egret may stand alone for hours, not even moving. And when some good food comes along, he/she dines. (These birds eat alone and don't seem to miss chattering.)

Gibbons explained some of their alone time has to do with whether their food

sources are clumped or dispersed. If there's lots of food in one place, lots of birds may go there to feed. If food is scarce or not close together, birds won't be either.

Central Park in summer

For birds, life is not just about food. For most birds, travel plays a key role. According to Delta Willis of the National Audubon Society in New York, birds are on the move a lot, traveling from north to south and south to north — migrating. In the winter, maybe 200 species of birds live in Central Park, she said, in the spring about 275 species live there. (People migrate, too, in the winter thousands of Northerners — known affectionately as "snow birds" — head south to warmer climes.)

Slighting birds

It seems birds lead more interesting lives than I thought, what with migratory patterns dining habits, not to mention nesting preferences (cavities or branch, for

עַכְשָׁיוֹ שֶׁלֹּא זְכִיתָם הָהֵי אַתֶּם גּוֹלִים לְבָבֶל וְשׁוֹתִין מֵי כְּּרָת שְׁמִימִי עֲכוּרִין וּסְרוּחִין הָדָא הוּא דְּכְתִּיב (ירמיה בּן יח) יְעַתָּה מֵה לָּךְ לְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשְׁתּוֹת מֵי שְׁחוֹר וּמֵה לָּךְ לְדֶרֶךְ אֲשׁוּר לְשְׁתּוֹת מִי נָהָר) אִלּוּ זְכִיתֶם הֱיִיתֵם יוֹשְׁכִים בְּירוּשְׁ בַּרוּשְׁ בִּירוּשְׁ בַּרוּשְׁ בַּרִים שִׁיִּיִים וְמִיְמִם וְמִּלִייִם לְּבָבֵל וְקוֹרְאִים הוּא עַכְשָׁיוּ שֶׁלֹּא זְכִיתֶם הְבִי אָתֶּם גּוֹלִין לְבָבֵל וְקוֹרְאִים קִינִים וְנָהִי הָבָיִי וְמִלֹּא זְכִיתֶם לְּוֹב. א) 'עַל נַהְרוֹת בָּבַל' 'אַיְכָה'.

כ. רַבִּי אָלֶבְּסַנְדְּיִי פָּתַח (חהלים קב, ח) 'שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה בְּצְפּוֹר בּוֹדִד עַל גָּג' אָמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא 'שֻׁקַדְתִּי לְּהַכְנִיס בָּנִי לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיָּד 'וָאֶהְיֶה בְּצְפּוֹר בּוֹדִד עַל אָיֶלן וּמְשׁוֹכָה לְשׁוֹכָה בָּהְ בְּשִׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּצְרֵיִם הָיוּ לְאִילָן וּמְשׁוֹכָה לְשׁוֹכָה בָּהְ בְּשִׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּצְרֵיִם הָיוּ לְאִילָן וּמְשׁוֹכָה לְשׁוֹכָה בָּהְ בְּשִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּצְרֵיִם הָיוּ נִיֹסְעִים בְּמַחְלֹקֶת וְחוֹנִים בְּמָחְלֹקָת 'וַיִּסְעוֹ וְיָכִיְן שְׁבִּי מִנְעְשׁוּ כָּלָם הּוֹמוֹנְיָא וַיִּיְחָנוּ אֵין בְּתִיב בָּאוְ שֵׁבָּאוֹ לְהַרִּ הִיּשְׁנָה שְׁעָה אָמֵר אֶלָא (שמות יט, ב) 'וַיְּחַן שָׁם יְשְׂרָאֵל' בְּאוֹתָה שָׁעָה אָמֵר הָקָעוֹ מִוֹרָה לְבָנִי.

מתיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מתיא

לירי שעכומיתא ערבוביתא דנופא מתיא

כערכוכיתא הזהרו בחבורה הזהרו כבני

מרליו שמהןתצא תורה ומפני מה אין מצויין*

ת"ח לצאת ח"ח מבניהן אמר רב יוסף שלא

יאטרותורהירושה היא להם רב *ששת בריה

דרב אידי אוטר כדי שלא יתגדרו על הצבור

מר וופרא אומר מפני שהן *מתגברין על

הצבור רב אשי אומר משום דקדו לאינשי

המרי רבינא אומר שאין מברכין בתורה

תחלה *דאכר רב ידודה אכר רב מאי

ה' על עובם את תורתי וגו' היינו לא שמעו

בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה

אמר רב (י) שאין מברכין בתורה תחלה

אים בר יהודה לא אתא למתיבתא דר' יוםי

תלתא יוכי אשכחה ורדימום בר' יוםי א"ל

מאי מעמא לא אתי מר לבי מדרשא דאבא

האתלתא יומין א"ל כי מעמיה דאבוך לא

ידענא היכא איתאי א"ל לימא כד מאי

קא"ל דלמא ידענא מעמיה א"ל הא דחניא

ר יוסי אומר כביסתן קודמין לחיי אדרים

לבהמתם ונו' מאי חייתם אילימא חזה והלא

*היה בכלל כהמה היא אלא מאי היתם

חיותא ממש פשימא אלא לאו כביסה דהא

איכא צערא דערבוביתא: א"ר יוסי אין אלו

נדרי עינוי נפש: איבעיא לדו לר' יוסי פדו

שיפר משום דברים שבינו לבינה ח"ש א"ך

יום איןאלו נדרי עינוי נפש אכל דברים שבינו

לבינה הויין דלמא לדידהו קאמר להו לדידי

אפי׳ דברים שבינו לבינה לא הויין לדידכו

ראכירותו הויין נדרי עינוי נפש אודו לי

ראין אלו נדרי עינוי נפש מאי *רב אדא

בר אהבה אומר מפר רב הונא אומר אין מפר

שיחני וכיבי שלחו מתם הזהרו

ערבוביתא זריאו י שמיני מסרק כמשי

סתיד תייםי לידי פויכם

פינים: דבואנייבחים מכנם נגדיו סמיד

מנית לידי שפתום:

דנופא י שלים מתן

סדר: פתיא לידי

שיחגה וכיבי . כנותר

כיני ושפתום קשה

מכחב שמין דשמין יש

אתר רכי יוסי דכניסה

קודמה לחייכם הכל

ההח נכניסה הזהרו נחטום

ירושת כיו לכםי

לתלמידי חכמים וחין

דכניסה כיח קודתה

פיכום לידי

אחר עשר נוף כינו לית בה לער - רחילה דברית בכיליה גופה לית בה לער אלא לאו האי רחילה לר' יוסי סייא ניוול: כביסה אלימא לר' יוסי מרחילה: ערבוביתא דרישה • "כשהיט מסרק רחש חמיד ומחוך ק אוכא ערטביחא ברושא: בתיא לידי עוירא · מביאו לידי סמי עינים שזוהמת הראש מכהה מאור עיניה דכאני מחיא לידי שעמומיתאי נוף כולו לא כל שכן אמרי אין כביסה אליכא לר' יוםי דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא

כשיש ככגדיו ערטכיח של זיהמא שאיט מכבסן חמיד ולובשן כשהן מווהמין מכיתו לידי שממום וחמהון לכ: ערבוביתא דגופחי כשנופי לו משחם ושמחם חין מזורס שאיט רוחן חמיד מביאן לידי לי רפאה ומשום כבי שיתא וכיבי אבעבושת המכאיבות ולאלו יש רשואות אבל שעמום קשה המינה אין נה נמר מקן אלמא כביסה אלימא מרחילה : טוני כאי : הוהרו הזהרו בערטביתה י כלומר הזהרו כתכבוסת וברחילה: הזהרו בחצורה • ללמד תצרה בחבורה שהתלמידים שמלמדו שורה נמטרה: מחדדים זה את זה ואת הרב: דהררו בכני שניים · להשחדל ללחדם אנו זקוקו ללוחדם: מורה שמהן חלא חורה שאין להם כדי שלא יפגדת פל כלטרה שאין מנרכין נמורה ממלה י כשכם עסק אחר ועוד שדעהסשפלה עליהם: משכימים ללמוד שורה לצאת מבניהם ח"ח - שעל הרוב אינם בני תורה: ירושה היא להסילא באין תנובין לפסיק ילמדו תורה מחחר שהם פומכים נחיומד נחרוםעבא שירושה היא להם: בדי שלא יתגדרו דאטן לא ידעים על הלבור . שאם לא היחה כנותר חה פכם הוא מורה פוסקת מהם יגים דעהם: לחיי חחרים: אלא שאין מברכים בתורה תחלהי החילת תחי לכל חייתם היוהם מסקם בכל יום דהייט לעכוק בדברי ממש יהאיכה יפר מורה והערב כא ואשר בחר: דבר זה המפישמת שמי שאיני מחן מפף ומלפכר: כשאל לחכמים וכו' ולא פרשיהו נשחג נחכמים וש' ונח פרשיהו •) בוגם פימת הפילם מדכתי' ויאמר ה' על עובם את תורתי פלי פני נסי פיטי: מכלל דליכא דידע להדורי טעמא אלא פירות מדינה זהילא סי פיטי ביטל להכיה קודשא בריך הוא בלחוד ומלאתי ממדינם המכסנבירות במגילת בתרים שלה"ר יונה ז"ל דקרא מטני זה אים יטל הכי דייק דעל שלא ברט בחורה לפפרשיטוב לפסחפק ממטני ממל : ראם למ החילה חברה החרן דחם חיתת של היחה שניספט חלה עזבם את תורהי כפשעא משמע ממט כנותר שאוש חטני מקיף לה ורגיל שעום את התורה ולא היו עוסקין כה חצט מיפר דהוי סיטי כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא ופת: לרבי יוםי מכי פרשוחו והגא דבר גלוי היה וקל לפרש שיפרי נוחיב וקישום תפום דנרים פניט אלא ודאי שוסקין היו בתורה המיד ולפיכך היו חכמים ונביחים ממהים על בכא דלא ביי פיטי לבינה ונפקם מה אבדה הארן עד שפרשו הקב"ה נפע כדחמר בענתו שהוא יודע מעמקי הלב שלא דונרים שנים לכינה לפנמי מיפר לחתרים היו מברכין בתורה חחלה כטמר שלא מיש מיפר: אין שני היחה התורה חשובה בעיניהם כ"כ ודרי פיטי נפצ ומדלה קהמר ססם רכי שיהא ראוי לברך עליה שלא היו שוכקים בה לשמה ומתוך כך היו מיכי חשו נח על שני מולולין בכרכחה והייט לא הלט בה כוא דלא יפר אבל כלומר בטנחה ולשמה אלו דברי הרב מיפו משם ריט לבינה: החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי

שלא שאמרם: פועכא דאטך לא ידענא יין[דטרף אטפד לר דחמר כביסתן קדמת לחיי אחרים והא מכברא ליחא ולהכי בעי קרא שייבים לכתפנה לביל

מגלן: אלא לא כביסה י וקרי ליה חייתם י ולענין הלכה ק"ל כרבק דרחילה וקישוט גדרי עיטי נפש הם ומפר בין לעלמו בין לחתרים דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמילהאדשמואל משמיה דלוי דלקמן כוותיהו שייכא כדנפרט עלה"בס"ד ואע"ג דאמר רב הונא טליה פירקן ר' יוסי [נקמן פנ:]

היא לא קי"ל טוחיה אבל הרמב"ם ו"ל פסק מדרב הונא כרבי יוםי " שפשתים דחין מפר אלא משים נדרים שביט לבינה: איבעיא להו לרבי יום מהו שיפר משום דברים שביט לבינה · ברחלה וקשום דפליג פלייהו דרבט מי אמר דדוקא משום עיטי נפש הוא דפליג עלייהו דלא מפר אבל משום דברים שביט לבינה מודה ר' יוםי דמפר ונ"מ דלרבט דאמרי מיטי נפש הדי מפר בין לעלמו בין לאחרים ולר' יוסי דוקא לעלמו מפר לאחרים איט מפר דהא הוא דאיכא בין עיטי נפש ודברים שביט לבינה ייחר ופ כרחמר ברים פרקן: ת"ש דח"ר יוםי חין חלו נדרי עיטי נפשי וחם חיתה דלר' יום אפי' מבום דברים שביט לבינה איט מפר ה"ל למימר לא יפר מדקאמר אין אלו נדרי עיטי נפש משמע אבל דברים שביט לבינה הרץ : רב אדא בר אהבה אמר מפר - דאיכא קפידא לבעל בהכי :

ראש וברחילה למטע שרשנימה : הזכה בהשרה - ללמוד שורה ברבים כי מהפקחן זה מזה אבל כשמד ישיד חרב על הבדים וטאט : שלה יאמרו ירושה כיא לאחר אחרים יחשה כיא לכם לכבי ליחם לנו אם נאט ללחוד אי עדי בלא ילחח בניכם אין אנו לריכין לפסוק בטורם ירושה היא לם באינור י מבוך שכם ואטמיכם לוחדי הירה ידט לכשחרר של הלוחד אי עדי באים ואטמיכם לוחדי הירה וליים בלחים בלחר עדכה לכבוק בדברי הורה והשר באים בלחים ללחד ביר באים במה בלוב החיב ברי המה לביר במה באים במה בלחים ך לפניהם : קרא תוא לים: דמילהא דחמיכה לכם ואי לאי דאיה לים קרא לא בחפיון : דכחיב והגרשיבה יהי לגהחתה ולרשבה ולכל חייסם : סלותר מים שבהוכן להשקום בכחתן וגם לבביסטן דליכא מיים לבתיים חדם תדמשי לפי בדדי נבמתן דמים כרחיין לבחיים נכתה לצח ודהי לכניםה קחתר וקרי ליה חייםם משים לברח דמרטביה והיי נכלל דות חתן היית דנפקה לים מייםורה דלכני

לביסם בגדים אלימא לים לר' יוסי דאית ביה יותר מרחילה: דאמר שפופל ספי ערבוביסם דרישם. עפרורית שמחכנם לחדם ברחש שחיט רוחן: מסים לים לידי עוירם. מכתות את שיניהערבוביםם דפפניישטשת בגדים שאינו רוחלן עד ששתורין הרבה : לידי שפפומיספי שגעון הו שממומיתא קשה מסלן: פרכוכיהם תורה אור

דגופה י אהמה הבחה על בשרו של אדם מחמת זיעה שאיט רוחן: סופרו כערבוביםם בהנה דפרשי : ושלם פלמדו פורם פום במבורם - פחין אדם מהפלפל אלא מהצך לימוד הבירו : ו**סוסרו בבני עניים ·** שלח יהו קלים בעיניכם ללחדם תצרה : ומפני מס סלפידי פכפים פון פלויין מדיניעניים שמהן תצא תורה שנאמר "יול מים כו׳ שחין הדבר מטי:שלם יהו מומרים תורה) בני אדם תורה ירושה היא להם ואין אט כוקקין ללמוד תורה: שלם יסגדרו-שלא יהגדלו שלא ינהגו שררה כשיראד שהן ואבותם ובניהם תלמדי הכמים ל מתנורון) יתגדרו כמי הניתו לו אטהיו להתגדר בו (הולין דף זי): פפני שפן פתגברין י דודאי כל מי שהוא ת"ח ובט ח"ח ודאי מתנבר : דקרו לפינשי מפריי שחין טרגין להן כטד ומכוין איהן מפני ימיקרבתיב "מי האיש הדבם ויבן את ואת רבר מרה שנהם : נופס למדכר מכני יוה נשאל לרכמים ולנביאים (פ) ולא פירשורו יושב (נ)ישינה של ח'חגשמל למכמים שפ עד שפירשו הקב"ה בעצמי דכתיב "ראמר ומלאכי השרת דכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה:שפין **מברכין**· כשמשכימין לתלמוד תורה וחלמידי הכמים (ד) בני תלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אינן זהירין לברך כשפתחין לא מקיימא ברכתא [מיטח יצ:] [כדאמרינן בכרכת התורה"] נהיה אמט ולאליט מטמדי תורהשרדיפום נר' יופי הייט ר' מנחם בר' יוסי דמיתקרי בנן של קרושים(נסמים קדי): משפש לם ידשנם - דחמר למילתיה שאיני יסל לעמוד על סף דעתו :ניוניכרא בעלן א"ל דכתיב "ומנרשיהם יהיו אפר לים דכתיביגבי ליים ולכל חייתם: מיליםא סיה מפשי שמהפרנסה משם :

וכלא סים בכלל בסמם · כדכהיב זאח החיה אשר חאכלו מכל הבהמה (ויקרם ים) והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם: [אלא לאו כביסה הוי] היותם ממש דככיסת בגדיהן הייע חיותם דאי לא מככבי בגדיהן איכא לערא דחווהם הייט עמי פרטביהא דאמר לפיל : **איבפי**א להו לרבי יוםי דחמר שלא ארחן שלח החקשט חינם נדרי עיטי נפש : דיכ ואיכא ומכום נדרי עיטי נפש איט מיפר ממט דא מן מכן שיפר משום דכרים שכינו זו השוםה) לבינה שיהו מופרין לעלמו כדחמרן לעיל אכל אין בהן עינוי נפש מפר לעלמו משום דדברים שביט

לבינה הייט קישום כל הגוף בין קישום מכשישין בין קישום דהעברת

שער בחיתו מקום דקישוט כל הגוף משמט : לדידכו דמפריםו -

דרחילה הוי עיטי נפש (ה) ט' אלא דברים שביט לבינה דהא לא נדרה רא'ש מי שחיט אלא מאוש מקום: פסי - כלומר אכתי מיבעי לן אי מפר אי לא: יו ממיד ני: כוכנו . כממב גום נגדים

מצויין לצאת מבניהם תלמידי חכמים רבינא אמר ( ) כפני שאין

מברכין בתורה תחלה דאמר רב יתודה א'ר מאי דכתיב מי האיש

החכם ויכן את זאת ואשר דבר פי הי אליו ויגידה על מה אברה

הארץ דבר זה (ג) נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכי חשרת ולא

פירשוה עד שפירשו הקב'ה בעצמו שנאמר ויאמר תן על עובם את

תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה (ד) מאי

ניהו ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב לומר

שאין מברכין בתורה תחלה (a) וצריך לברך למקרא למדרש ולפשנה

ולתלמוד (י) וזו נוסחה בא"י אמ"ה אקב"ו על דברי תורה ונוסח

אשכנזים לעסוק בדברי תורה הערכ נא הי אלהינו את דברי תורתך

בפינו ובפיפיות עכוך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי

עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך (י) ולומדי תורתך כא"י המלמד

תורה לעמו ישראל ויש תותמין בא"י נותן התורה ואין להתום

בא"י למדני חוקד שאינה לי ברכה והודאה לשעבר אלא לי בקשה

ודוד דרך בקשה אפרו ה' שאתה ברוך למדני תוכך (ח) וייל והערב

נא בוי'ו כי ברכה אחת היא עם לעסוק בדברי תורה (ס) שאילו חיתה

ברכה בפני עצמה היתה פותחת בברוך ולכן אין לענות אמן אחר

לעסוק בדברי תורה (י) [4] ועוד יש ברכה אחרת על התורה בא"י

אמ'ה אשר בחר כנו מכל העסים ונהן לנו את תורתו כא'י נותן

לבן של רבינה אחר חפני שאין מכרכין בחורה מחלה פי כיון דלא והירין לכרך בתצרה החלה לא מתקיים כהו ברכתם כדכתיב ונהים אנחנו ונאצאינו וכו! לוחדי תורחיך לשחה וכ"ם המפרש והא דאיתא בכל הפדורים ונסיה אנחט וצאצאים ולאלאי עתר כית ישראל וכולי איכא לתידק כיתם בקיטר ונכיכ אמוט וכל שמד

בית ישרחל וכולי ונרחה לפע"ד שניתקן ע"ם דרו"ל דכל החומה כט וכן כט שסק כתורה מוכטה לו שחין התורה פוסקת חורעו שנחחר לה ימשר חפיך וחפי זרעך וכו' ולפ"ז לריך שיחמר ולחלחיט ולחלחים לחלחים ולחלחי עתך כית ישרחל וכולי וכן שמעתי שטיגנים כך נמדיטת אחרות ונכון כוח :

לבן"לש דחתר רב יסודה חתר רב וכו' מרכ רכינא מכיא ראיה יודא אמר רב שהקב"ה מקפיד על לומדי תורה חפילו שפקין בה טובא חם אים וסיתין לכרך כתורה תחלה. וחיכה לתמוה טוכה לחה יצה כוחת מלפניו להענישם בשנש גדול ורם כזה על שלא ברכו כתורה תחלה שהוא לכאורה עבירה חלה ונראה דכונתו ית' משלם סיחה שנסים שסקים בתורה כדי שתחעלם נשתחינו בעלתות ורוחניות וקדושת מקור מצלו התורה ולכן נתן הקב"ה תורת חמת לישרחל בתתנה שלח תשתכת מחתנו כדי שתתדבק נשמחיט ונופיט רת"ח איכרים ושם"ה גידין ברת"ה ח"ע ושפ"ה לה תעשה שבתורה ואם היו עוסקים נתורה על הכוונה כואת היו החה חרכבה והיכל לשכינתו יחברך שהיחה השכינה תמש. בקרבם כי היכל ה'

החה ובקרכם חחש סיחה השכינה קובמת דירתה והארץ כולה היתה תאירה תכבודו וכוה יהיה קישור לפחליה של חעלה עם פחליה שלחטה והים החשכן החד חבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בחורה כי אם לעורך הדברים הגשמיים להנאפס לידע הדינים לטרך משא ומתן גם להתנאות להרחות הכמתם ולא נתכוונו להתעצם ולהתדנק נקדושת ורותניות התורה ולהמשיך השכינה לחטה כארן כדי שתעלה נשמחם לחדרגה גדולה חחרי חיחתם הנה כזה עשו פירוד שנסחלקה השכינה מ הארץ ועלה לה למעלה והארץ נשארה בגשמיותה כלי קמשה וזה היה גורם חורבנה ואבידתה והוא אמרו מי האיש החכם ונומר על מה אבדה הארך ונומר ויאמר כ' על עובם את חורתי אשר נחתי לפניהם וגומר ואמר חורתי חורת אמת אשר נחתי כמתנה שלא יהיו לחדין ושוכחין וגם פירשתי להם טעם כל הדברים ופירושיהם ווה אשר נתחי לפניהם כשלחן ערוך וכו' וכח"ש רז"ל על פסוק וחלה המשפסים חשר חשים לפניהם וכוונתי שיחקשרו בעלם קדושת תורתי תורת חתת והשבינה חהא שורה בקרבם והחה עזבו את תורתי ולא הלכו כה פירוש תחלת ההליכה כרוקעיות החורה מחדרגה לחדרגה כדי שתחדבק הנשמה בעלמות קדושת החורם לא הלט כה דהייט לא הלט כה לשמה בשעם שבאו לפחוח בעסק החורה ולברד לפניו יח' ולהודות לו על נחינת התורה לעמו ישראל כדי שיהיו דכקים בקדושתה ובשכינה ית' והוא המכוון בברכת אשר בחר בנו על אשר קרבט לפני הר סיני ומתן לנו תורתו הקדושה כלי מחדתו שהיה משחעשע כה ככל יום כדי שתחדכק נשחתים כעלמות קדושת התורה ורוחניותה ולהוריד השכינה בקרבט לא הלט בה לעסוק כד"ת לשתק כי בוה נענשו שנסתלקה השכינה תן התחתונים ואו אבדה הארץ נצתה כחדבר חבלי עובר כלוחר נחרכה ונשארה חוחרית חבלי עובר שם קדושת השכינה כי נפתלקה השכינה לגמרי תן החרץ ועלה לה למעלה וכך היא גו' רב אלפס ולומדי

תורתך לשמה וכזה ראוי להגיה בסדורים: וגום האשכנזית לעכוק בדברי חורה וכולי נרחה דלפי שעיקר בהבטחם שהבטיחנו הוא יחברך לא היתה אלא על עכק החורה הוא העחל והטורח כמ"ש ואם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בחורה שבע"פ על חנת לשמור ולקיים ונחתי בשחיכם בעחם וגומר לכך חקנו לברך לעבוק בדברי חורה וכן עיקר: לעוד יש נרכה חחרת וכולי ויכוין בכרכתו על מעמק הר סיני וכולי נרחב דקשים ליה דלם חלינו שחי ברכוח מענין חחד על מטה החת כגון הכם שמברכין לעפוק בחודה וכו' בא"י המלחד חורה לעמו יסראל ויש הוחמין פרוך מתה ה' טתן התורה וחוזרין ומכרכין משר בחר בנו וכו' בח"ו טתן התורה . ומתרן דברבה רחשונה היא כשאר ברכה שתברכין על המטה וכן כאן חברך לעסוק בד"ת על מטח עסק החורה ומפיים והערב כא וכו' והוא לפי שהקב"ה עוזר וחומך לכל

3/70

דרכי משה מו (א) והמנתג הוא כדברי הרמבים ז

כרי מו [4] ועוד ש נוכה מסות על התורה כשי מפיה משף נסר כו ויל ר' ווכה ריו ס"ק דברטת וכנגד אלו ב' ברכות תיקני לישר בבוקר ג' פנינים מקדם דסייני מושח החמיד. חשום דסיינו לחובו מקומן. חלשד דסיינו ברייתה דר ישמעשל כר. תרכה חשר בחד בנו שבים מעולם שש בה שכם לשי"ח ולישראל חהנו למקדה וברכח והשרב למשנה וכו' וברכת לפשוק למדוש . ולדפת החומרים והפרב בית"ו ושתכם דמין כמן מלם בי

למי שלחרן שב'ל הר"ן ז"ל: לצר"רך לברך לחקרה לחדרש ולחשנה ולחלחוד פבי הסיסנה בסס"ם דברכות (ול) ר"רה ר" ב"ר דוד העודרה שלים השכים לכתוב כד"ח קודם תפלה חייב לברך ברכת התורה כמו ברכת התורה כמו ללמוד רק שלה יהה כותב כדברי הרשות: ("ב"ה) ועיין בדברי האנור שאברעב לקמן:

וכסימן שקודם זה כחבתי אם יכול לומר פסוקים דרך ריטי ומחטנים עד שלח כירך נרכת כתורה:

לון בוכרות מקב"ו על ד"ת פשוע שם וכתב כרת"ש ויש

מקומות שאוחרים לעסוק כד"ח וה"ר יונה כתכ שבטפחחות מדוייקות חלח על ד"ת וכחל כ"ר דוד הטדרסם שיותר נכון לומר על ד"ח לפי שהוא כולל עסק הליתוד ועשיים כמשת וכן כתב חבן כירחי כלו' דחילו לעסוק בד"ח חיט חלח של קריחת התורה ול"נ' דיש לדחות דחדרבה מכחי טעמא נופיה עדיף טפי לברך לעסוק כד"ת שהית ברכה מיוחדת לקריתת התורה שהות כא לעסוק כה עכשיו חלכרך על ד"ת שכולל ג"כ עשיית המצות שאינו בא עכשיו לעשותם ולכשיעשם מכרך על כל מצוה ברכה המיוחדת לה וח"מ נוסחת הרמכ"ם

כיא על דכרי תורה: הערב נה כ' הלכיט הת דברי מחקן וט' ג"ו שם ורבי יוחק אחר הערב כא ה' אלהיט וכו' כא"ה המלחד תורה לעתו ישראל רב המטונא אתר אשר כחר כט מכל העמים וכו' בא"ו טתן התורה א א"ר פפא הילכך ניתרינהו לכולהו ות"ש שיש חותמין כברכת הערב כח

כא"י טופן התורה כ"כ הרא"ש שם וח"ש ואין לחחום כא"י לחדני חקיך שאינו לשון ברכה והודחה לשעכר וכו' כ"כ שם רש"ו והתום' :

ויש טחר והערב נא בוי"ו כי ברכה אחת היא עם לעסוק בד"ח שאילי היחה ברכה בפני עלמה היחה פותחת בכרוך כ"כ החום' בפרק ג' שאכלו (מו .) ובפ' ע"פ (קד :) ובפ"ק דכתובות (ח .) בשם ר"ת וכ"כ הרא"ש בספ"ק דברכות ח"ל ולפי מה שרגיל ר"ת לפרש דכל היכח שהכרכות קנרות אפילו ברכה הסמוכה לחבירתה פותחת בכרוך כמו ברכות של הבדלה וברכות של חופה א"כ היה צריך לברכת הערב כא שתהא פותחת בברוך שאותה שלפניה קלרה לכך היה אותר ר"ת שאין זה כי אם סיום ברכה ראשונה והיה אותר והערב כא עכ"ל וכ"כ ה"ר יונה וכמרדכי אבל הרמכ"ם כפ"ז מה' חפלה כחב שג' ברכוח הן ולכן כחב הערב נא בלא וי"ו וכחב הרשב"א שכן דעת כעל התאור וגם התום' כתבו בפ' ע"פ על דברי ר"ת ותיהו בירושלמי פריך והרי הכדלה ומשני ר' הוה מפזרן פירוש מקשה היכי חמרת דכרכה הסמוכה לחבירתה אינה פותחת בכרוך והרי הבדלה שיש בה כמה ברכות ואפ"ה פתח כה ככרוך ומחרן שחני כרכוח הכדלה שרכי היה מפורן כלומר שלא סים אומרן על הכום אלא כל אחת לכדה ש"מ דאי לאו דרכי מסורן לא היה פותח בס נכרוך משום דכרכה כמוכה לחבירתה מקריא ואע"ג דהויא עם מטבע קצרם וכן נראה מדברי רש"י בפ"ק דכחובות (שם . ד"ה שמח חשמת) גבי ברכת חתנים דמטנע קלר נחי ברכה הסמוכה לחבירתה אינה פותחת בברוך וכתב ה"ר דוד אבודרהם שכן עיקר כיון שהלשון משתנה ומדבר להכח וכן נוהגים לחומרה כלח וו"ו עכ"ל וח"ח דעת רש"י בכרכת והערב כדעת ר"ח שחינה ברכה בפני עצחה שכתב ורכי יוחק מסיים כה הכי דכעי פחיחה כברוך וחחימה בכרוך ולענין מעשה כרחה לומר והערב עם וי"ו שהרי לדברי החומרים שהיח ברכה חחת חם חיםר האי"ו הוו מפסיק באתלע הברכה ולדברי האומרים שהיא בדכה בפני עלמה אע"פ שאמרו עם וי"ו אין בכך כלום (א):

בתב ה"ר יונה כרכח אשר כחר כנו פוחחת בכרוך תפני שדרך הוא לאותרה בסבי 'עלמה כשמכרכין על החורה :

בתורה בתשובת הרשב"ח שחלה כשמט מברכים על התורה בכל בקר למה אין אנו מברכים להחריה תשובה קריאת החורה מטה ואין מברכין על המטת לחתריהם וכמו שחתרו בפרק כח כיתן (נח:) וחל תשיכני מקריחת התורק בכ"ה שמברכין לחחריה דהתם חקנת משה ועזרת הית ועל החקטת מברכין לפניהם ילחהריהם וכדמברכים בהלל ומגלה עכ"ל ול"ג דחפילו חם היו מברכים לחחר המטה לא קשיא דכיון דמנת הגיית החורה היא כל היום וכל הלילה וכל שעה שאיט הייב לעסוק בתורה לא שייך לברך לאחריה:

פרישה

אישר למיש כן : (ב) שפני שחון מברכין בתורה תחלה כלומר בחחלת מסקם בתורה בכל יום ומ"מ מתוך שהם זכירים למסוק בתורם ורגולים כם לונס וסורין לכרך כשפתחין ולא מקיימין ברמה כדמוב ונכים אנ וללאינו ליחדי תורם כפרש"י דף י"ל מ"ש . ומסרר" שנוסב כתב שסטפם שמלח שאין מברכן על כתורם מורם שאין קורין אותם לשם אלא כאומנות כתב שסטפם שמלח שאין מברכן על כתורם מורם שאין קורין אותם לשם אלא כאומנות כעלמא לפיכך אין ווכין לשלשלת סנמשך לעוסק בתורם לא ימישו כו" וכ"פ ר"ן כשם רכינו יונם

AND FROM THERE YOU SHALL SEEK

iron. Father was unable to follow the logic of his position. He tried with all his might to defend him, but he was unsuccessful. Father would sink into musings with his head leaning on his fist. The students and I, and even the Rambam himself, would tensely wait for Father's answer. But Father would pick up his head and say sadly, "The answer will have to wait for the prophet Elijah; what the Rambam says is extremely difficult. There is no expert who can explain it. The issue remains in need of clarification." The whole group, my father included, were sad to the point of tears. A silent agony expressed itself on each face. Tears came from my eyes, too. I would even see bright teardrops in the Rambam's eyes.

Slowly I would go to Mother and tell her with a broken heart, "Mother, Father can't resolve the Rambam – what should we do?"

"Don't be sad," Mother would answer, "Father will find a solution for the Rambam. And if he doesn't find one, then maybe when you grow up you'll resolve his words. The main thing is to learn Torah with joy and excitement."

This experience belongs to my childhood. Still, it is not the golden fantasy of a little boy; the feeling in it is not mystical. It is a completely historical, psychological reality that is alive even now in the depths of my soul. When I sit down to learn Torah, I find myself immediately in the company of the sages of the masorah. The relations between us are personal. The Rambam is at my right, Rabbenu Tam at my left, Rashi sits up front and interprets, Rabbenu Tam disputes him; the Rambam issues a ruling, and the Rabad objects. They are all in my little room, sitting around my table. They look at me affectionately, enjoy arguing and studying the Talmud with me, encourage and support me the way a father does. Torah study is not solely an educational activity. It is not a merely formal, technical matter embodied in the discovery and exchange of facts. It is a powerful experience of becoming friends with many generations of Torah scholars, the joining of one spirit with another, the union of souls. Those who transmitted the Torah and those who received it come together in one historical way-station.

Thus, the Rambam remained my friend even after my childhood, and we are friends to this very day. Indeed, there is only one difference between my childhood experience and my present one. In my childhood, only the Rambam was my friend, while at present my study group has grown and includes many Torah scholars. All the sages of the tradition, from the days of Moses to the present, have become my friends! When I solve a problem in the Rambam's or Rabbenu Tam's writings. I see their glowing faces expressing their satisfaction. I always feel as if the Rambam and Rabbenu Tam are kissing me on the forehead and shaking my hand. This is not a fantasy. It is a very deep experience. It is the experience of the transmission of the Oral Torah.

A. Rakefex-Roth to ft, The Rav Jol. 2 The Study of Torah

20.01 Generations Merge

Related by the Rav in a talk delivered at the Pidyon ha-Ben of Zev Karasick on March 20, 1974 at the Windermere Hotel, New York City. Zev was the son of Rabbi Mark Karasick, a student and personal assistant of the Rav during this period. The grandfather, Rabbi Joseph Karasick, started his studies with the Rav, as one of his earliest students at the Yeshiva, in 1942.1

This talk was later adapted for publication by Rabbi Abraham Besdin and was initially printed under the title: "The First Jewish Grandfather" [30]. It was later revised and published in Man of Faith in the Modern World: Reflections of the Rav [39:1], pp. 21-23.

"R. Akiva declared that the father transmits to the son comeliness, strength, wealth, wisdom, years, and the number of generations before him [mispar ha-dorot]" [Eduyyot 2:9]. In the mesorah community, in this fraternity of the committed, there need not be any generation gap, any splintering of ranks. There is, rather, a sharing of ideas and ideals which span and unite countless generations. This is the secret language of mispar ha-dorot, of uniting generations. Each newborn Jewish child enters an extended historical family where he will be reared by the wisdom and teachings of great Torah personalities.

Whatever I have said now is not just an abstract idea but an ongoing experience for me. Let me say that I constantly experience

the secret of mispar ha-dorot, of combining, uniting, and merging many generations into one community. This idea becomes real every time I enter the classroom at the Yeshiva. In the Yeshiva years play no role, centuries have no significance, and different generations can successfully communicate with each other.

My classroom is crowded with boys who, as far as age is concerned, could be my grandchildren. I enter the classroom as an old man with a wrinkled face and eyes reflecting the fatigue and sadness of old age. You have to be old to experience this sadness. It is the melancholy that results from an awareness of people and things which have disappeared and linger only in memory. I sit down; opposite me are rows of young beaming faces with clear eyes radiating the joy of being young. When I enter the classroom I am filled with despair and pessimism. I always ask myself: Can there be a dialogue between an old teacher and young students, between a rebbe in his Indian summer and boys enjoying the spring of their lives? I start the shiur without knowing what the conclusion will be.

Whenever I start a shiur, the door opens and another old man walks in and sits down. My students call me the Rav. He is older than the Rav. He is the grandfather of the Rav. His name is Reb Chaim Brisker [1853-1918]. Without his method of study, no shiur could be delivered nowadays.

Then the door opens quietly again and another old man comes in. He is older than Reb Chaim because he lived in the seventeenth century. His name is Reb Shabbetai ha-Kohen [1622-1662], the famous Shakh [from the initials of his book, Siftei Kohen]. He must be present when civil law, or dinei mamonot, is discussed when we study Baba Kamma or Baba Mezia. Then more visitors show up, some from the eleventh, twelfth, or thirteenth centuries. Some even lived in antiquity. Among them are Rabbi Akiva [ca. 50-135], Rashi [1040-1105], Rabbenu Tam [ca. 1100-1171), the Rabad [ca. 1125-1198], and the Rashba [ca. 1235-ca. 1310]. More and more keep on coming in.

come about because of this great dialogue of the generations. the Jewish people. Ve-hu ha-ketz! The messianic realization will antiquity and the present will finally bring about the redemption of this march of centuries, this dialogue and conversation between "the appointed end"-ve-hu ha-ketz. This unity of generations, concludes that "the number of generations before him" leads to the Middle Ages, and modern times. The Mishnah [Eduyyot 2:9] halakhic categories. A mesorah collegiality is achieved. It is a committed to a common vision, and all operate with the same other's company, speak one language, and pursue one goal. All are guage and of common purpose" [Genesis 11:1]. We enjoy each friendship, a comradeship of young and old, spanning antiquity,

ence, years play no role. Hands, however parchment-dry and wrinkled, embrace warm and supple hands in a commonalty, bridging defeated age. I feel young and rejuvenated. In the mesorah experisometimes last three or even four hours, I emerge young. Younger and rendezvous of the generations. This forges an enduring comthe gap which separates the generations. than my pupils. They are tired and exhausted. I feel happy. I have Thus, the old ones of the past continue their great dialogue Let me tell you, at the conclusion of the shiur, which can

mitment to the mesorah. *Ve-hu ha-ketz--*-this is the secret that wil

What do I do? I introduce them to my pupils, and the dia-

daring familiarity, and a crescendo of discussion ensues.

We all speak one language-"The whole earth was of one lan-

existence. Young students debate earlier generations with an air of

his opinion, and suddenly a symposium of generations comes into Another boy intervenes. Rabbenu Tam is called upon to express Rashba smiles gently. I try to analyze what the young boy meant. restrained tones. Another boy jumps up with a new idea. The wont to speak in such a fashion. So I correct him and suggest more rashly, too outspoken in his critique of the Rabad. Young boys are against the Rabad. In his defense the student expresses himself against the Rambam. A boy jumps up to defend the Rambam disagrees sharply. At times the Rabad utilizes harsh language logue commences. The Rambam states a halakhah, and the Rabad

20.10 The Study of Torah

Related by the Rav in his address on "Gerut (Conversion)" to the Yeshiva University Rabbinic Alumni, Yeshiva University, June 19, 1975.

My credo regarding the Torah and the way Torah should be taught is based upon the Torah itself. I have been a rosh yeshiva or a teacher of Talmud all my life, or at least the major part of my adult life. I have taught many, many people, and when I teach, time comes to a stop for me. I do not look at the timepiece, the clock, or at my wristwatch—I just teach. I do not know how to explain it, but teaching has a tremendous and a very strange impact upon me. When I teach Torah, I feel the breath of eternity on my face. Even now, in my old age, teaching Torah and giving shiurim relieves me of the fear of death and all the gloomy and depressing moments which elderly people go through. When I teach Torah, I feel rejuvenated and as if I were twenty-five or thirty years old. If not for the study and teaching of Torah, I would have lost my sanity in the year of my triple mourning in 1967 when I lost my mother, brother, and wife. I was on the verge of mental collapse and breakdown. I did not break down, I emerged victorious. That victory over despair was due to one thing only, I would say-my overwhelming dedication to Torah and teaching Torah. I am not trying to brag or to boast, I am telling the truth. I was sick that year and the following year. I felt somehow that because of teaching Torah I was not alone and that I had somebody. That somebody was invisible, but I felt His presence, I could confide in Him. There was somebody on whose shoulder I could cry, and there was somebody from whom I could almost demand words of solace and comfort. . .

The cathartic impact on me of studying Torah is rooted in the wondrous experience I always have when I open up the gemora, Somehow, when I open up the gemora, either alone or when I am in company as when I teach others, I have the impression, do not call it a hallucination, as if I hear, so to say, the soft footsteps of somebody invisible. He comes in and sits down with me, sometimes looking over my shoulders. It is a simple idea, not mystical at all. Our sages already stated that "the Presence of God dwells among [those who occupy themselves with the Torah]. Whence can it be shown that it applies even to one? Because it is said: 'Wherever I permit My Name to be mentioned, I shall come to you and bless you' [Exodus 20:21]" [Avot 3:7; Berakhot 6a]. We all believe that the One who gave us the Torah has never deserted the Torah. He simply walks and accompanies the Torah wherever the Torah has, let us say, a rendezvous, an appointment or date, with somebody. The Giver of the Torah is there!

Therefore, for me the study of the Torah has never been simply a formal religious duty that mandates an intellectual act or performance. The satisfaction I derive from it is much more than the fulfillment of a mitzvah alone. It is true regardless of how important a role the intellect plays in the study of Torah. You know very well that I place very much, a great deal, of emphasis upon the intellectual understanding and analysis of the halakhah. You know that this is actually what my grandfather Reb Chaim introduced. You know, and I can tell you and I have told it so many times, and I will tell it again. Our methodology, our analysis, our manner of conceptualizing, inferring, classifying, and defining concepts of halakhic matter do not lag behind the most modern philosophical analysis. I happen to know something about modern philosophical analysis. We are far ahead of it, because the tools we employ to analyze a talmudic discussion are the most modern. The logical tools and the systemological implements which we employ in order to analyze a sugya, or talmudic subject, for study, whether in Baba Kamma or any portion of Shas, are the most modern. They are very impressive. My grandfather had a great share in this achievement. Anyway, we avail ourselves of the most modern methods of understanding, abstracting, inferring, classifying, defining, and so forth and so on. So there is no doubt that the intellect plays a tremendous role in the study of Torah. However, this study is more than simply an intellectual performance. It is a total, all-encompassing, and all-embracing involvement of the mind and heart, will, and feeling-the very center of the human personality. The emotional side of man, his logical bent, the volunteristic impulses can all be usefully employed in plumbing the depths of Torah.

On Reportonce, p 303

Believe me when I tell you that I myself could never have endured the past years had I not felt the close proximity of God. I am not a Kabbalist nor a mystic, so when I speak of the nearness of God, it is something I feel when opening the pages of the Talmud in order to study. When I am thus immersed in study, I feel as if the Almighty is there standing behind me, putting His hand on my shoulder, looking with me at the text lying on the table and asking me about it. This is not something I imagine. For me this is a true-to-life experience.

Feeling remote from God is a terrible experience. What

ell. 202, 1), 25c ell N

שְׁבֵּל הַיּוֹרֶד מִּנְכָסִיוּ, כְּאִלּוֹ מַת. לְּכָּדְ נְצֵמַר, כִּירמַתוּ כָּלֹד הַצְּלְשִׁים, אַמַר לֹּוֹ, 'לְּהְ רָאִשְׁיְּחַךְּ אַלֹּבַּרְעָה. אַמַר לְּנָ, רְבּוֹן כָּלֹ הַעְּלְמָים, שְׁלֵח נָא בְּיַדְ־הִשְׁיְּחַךְּ אַלֹּבַּרְעָה. בְּיַדְ אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁבָּהָה שְׁמִיד לְשְׁלְחַךְּ אַמְר לֹוֹ, לֹא אַמַרְתִּי לְּהְּ 'לְּאִשְׁלְחַךְּ אַלִּרִיה בְּיִשְׁרָה. וּלְאוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁצַתָּה אוֹמֵר, צֵּנִי שׁוֹלֵם לָּטְתִיד לְבָּוֹא אָל יִשְּרָא. וּלְאוֹתוֹ הָאִשׁ שְׁבָּרְ שֹׁלָם לְכָם צַּת אַלְיָה הַנְּבִיא לְּפְנֵי בּוֹא יוֹם הִי הַבְּּהְ אָבִי שֹׁלָם לְכָם צַּת אַלִיה הַנְּבִיא לְפְנֵי בּוֹא יוֹם הִי הַבּּוֹן בְּלֹ הְעוֹלְמִים, מָּן לִי מוֹפְת וְאוֹת. מִבּאר לוֹ, השְׁלַבְּ אֶת־מִשְּׁה בְּעְיִה, רְבּוֹן כֵּל הָעוֹלְמִים, מָּן לִי מוֹפְת וְאוֹת. מְבִּעָה לֹוֹ, השְׁלַבְּ אֶת־מַשְּׁה בְּנְיִלְ הַבְּרוּ הִּוֹא לְמִשְׁה בְּנְישׁ בְּרָהְ הִּוֹא לְמִשְׁה בְּנָלְשׁ בִּלְּתְה בְּבָּים וּלְא הָרְאָה הָבָּדְוֹשׁ־בְּרוּבְּהוּ אַלְמִיה לְנָשְׁ נִשְׁה בְּנָחְשׁ נוֹשְׁךְ בַּמְשׁ וֹשְׁרְ וְלִבְּים בְּתְלִיתִים אָת בְּמִשְׁה בְּעִים בְּתְבִּית וֹלְא הָרְאָה וְלָא הָרְאָה וְבָּמוֹ נוֹשְׁרְ בַּמֵּשְׁה לְצִים, כְּךְ הָיוֹ יִבְשׁה וְעִמּי וֹבְעִיל וְבִּמּוֹ נוֹשְׁרְ בִּמְשֹׁה בְּעִין יְבָשׁה בְּעִיל יְבָשׁה בְּעִלְ יִבְשׁה בְּעִלְ יִבְּים בְּתִים בְּתִבּים בּתְבִיתִים אָת בְּמִים בּתְלִים בְּתְלִים בְּבְּלְיוֹ בְּנִבְּים בְּנִים בְּתְבִים בְּלְאוֹתוֹ בְּבִּים בְּעִבּים בְּעִים בְּנִים בְּבְעִים בְּבְּים בְּיִים בְּיִשְׁה בְּעִין יָבְשׁ, שָּבָּע, נְיִשְׁבְּל, וְחָזַר וְנִבְּשְׁה בְּצִין יָבְשׁ, שָּבָּשׁ, בָּשׁי נִישׁי בְּעִים בְּיִים בְּיִבּים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִבּים בְּיִים בְּיִים בְּיִם בְּיִים בְּיִבְים בְּיִבּים בְּיִבְּים בְּים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְים בְּיִם בְּיִים בְּיִים בְּיִבּים בְּיִבְּים בְּיִבְים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִים בְּיִיבְּיִים בְּבִים בְּיִבּים בְּיִים בְּיבְּיְיִם בְּיִים בְּיִבּיְיִים בְּבְּיִים בּיוֹים בְּיִבְים בְּיִים בְּיִבְּיוּבְיְים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיוֹבְיתְּים בְּיִיבְּיִבְיּיִים בְּבְּיִבְּיִים בְּיִים בְּבְּיִיב

מדרש שיר השירים פר׳ ב פס׳ ט רבה

ְּדְאַיֵּילְהָּא ׳הַנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחָר כָּתְלֵנוּ׳ אַחַר כֹּתֶל מַעֲרָכִי שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָשׁ לְמָה שֶׁנִּשְׁבֵּע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵינוֹ חָרֵב לְעוֹלֶם וְשַׁעֵר הַכֹּהֵן וְשַׁעַר חֻלְּדָה לֹא חָרְבוּ לְעוֹלֶם עַד שֶׁיְחַדְּשׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ׳מַשְׁגִּיחַ מְן הַחַלנוֹת׳ זוֹ זְכוּת אָבוֹת ׳מֵצִיץ מְן הַחֲרַכִּים׳ זוֹ זְכוּת אָמָהוֹת.

מדרש שמות פר׳ ב סי׳ ב רבה

ב. ׳וּמשׁה הָיָה רֹעֲה׳ הָרָא הוּא דַכְתִיב (חבקוק ב. כ) יַנה׳ בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ׳ אָמֵר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן עַד שֵׁלֹא׳ חַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיְתָה שְׁכִינָה שוֹרַה כְתוֹכוֹ שֶׁנְּאֲמֵר (תהלים יא, ד) 'ה' בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ' וּמְשֶׁחָרֵב בֵּית הַמְּקְדָּשׁ נִסְתַּלְקָה הַשְּׁכִינָה לַשָּׁמָיִם שָׁנָּאָמֵר (שם שם שם) 'ה' בַּשְּׁמִים הַכִּין כִּסְאוֹ׳ רַבֵּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֹא זָזָה הַשְּׁכִינָה מִתּוֹךְ הַהִיכָל שֶׁנָּאֲמַר (רה״ב ז, טו) ׳וְהָיוּ עֵינֵי וְלַבֵּי שָׁם וְגוֹ׳׳׳ וְכֵן הוא אוֹמֵר (תהלים ג, ה) ׳קוֹלִי אֶל ה׳ אֶקְרָא וַיַּעַנִנִי מַהַר קְּדְשׁוֹ סֶלָה׳ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חָרֵב הֲרֵי הוּא בִקְרַשָּׁתוֹ בּוֹא וּרְאָה מַה כּוֹרֶשׁ אוֹמֵר (עזרא א, גן ׳הוּא הָאֶלֹהַים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם׳ אָמַר לָהֶן אַף עַל פִּי שָׁהוּא חָרֵב ׳הָאֱלֹהִים׳ אֵינוֹ זָז מִשָּׁם אָמַר רַבִּי אַחָא לְעוֹלֶם אֵין הַשְּׁכִינָה זָזָה מְכֹּחֵל מַצְרָבִי שֶׁנָּאֲמֶר (שיר ב. ט) ׳הָנָּה זָה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ׳ וּכְתִּיב (תהלים יא, שם) 'עֵינָיו יֶחֱזוּ עַפְּעַפָּיו יִבְחֲנוּ בְּנֵי אָדָם' אָמֶר רַבִּי יַנָּאי אַף עַל פִּי שֶׁשְׁכִינָתוֹ בַשְּׁמַיִם ׳עִינָיו יְחֲזוּ עַפְעַפָּיו יִבְחָנוּ בִּנֵי אָדָם׳ מָשָׁל לְמֵלֵך שֶׁהָיָה לוֹ פַּרְדֵּס וּבָנָה

בהן ואוכלין אותן בסוף הטקום שקדשו: יך כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה אין קדוש נטור וזה שעשה עזרא שתי תודות *זכרון הוא שעשה לא בפעשיו נתקדש הטקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותוטים.

השנת הראב"ד

* בקדושה ראשונה בקדבה שלמה . א"א ככרם עלפו כיה זו ולה ידפתי מחין לנ וככמה מקומות ימשנה לה שין מקוב ירקב ובא המרו דנשול מקינות הנמה נמ"ד קדושה המשנה לה קדשה נעתיד לכה על חלק בין מקדם לירובנים לשמר ה"ו ולה פוד הגה שהני הומר שחשיט לרני יופי דהמר קרושה שנייה קרבה נפחיד לכא לה המר הלה "נפתר ה"י הכל לירובלים ולמקדם לה המר לפי שבים יודע שורה בהתקדם וירוכלים פתידים להפתניה ולפחקום קדום ההר פולמי ככבוד י"ו לפולב כך נגנה לי מסד כ' לירהיו נפיכן הנכנם פחה שם אין כו כרת :

ודברים כא. נון 'הָרַפָּה בְּךּ וְהֶעַנָּנָה וגו''.

ובפה נתקדשה "בקדושה ראשונה שקדשה שלפה שהוא קידש העזרה שקדשה שלפה שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתן וקידשן לעהיד לבא : בזן לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע'פ שאין שם בית בנוי. ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אע'פ שהיא חריבה ואינה מוקפת בפחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים קלים ומעשר שני בכל ירושלים שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא: במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא .

ובקדושת שאר א'י לענין שביעית
ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא. לפי
שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה
במלה. והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו
הכמים אע'פ ששמומין בקדושתן הן עומדים אכל חיוב
הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש
רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם במל הכבוש ונפמרה
מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ
ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה במיבוש

מריצין לָה מִירוּשָׁלִים וער לוד וְקְנָאתִי עָלִיהְ הַפּּסוּק הַזָּה פוחתין לה ממעשה נדיה ומוסיפים לה על מזונותיה יונות וְיֵון וְתִירוֹשׁ יַקְח לֵב׳ רַבִּי יְחִוְקֵיָה וְרַבִּי אַבְּהוּ בְּשֵׁם כן נתיחפו רגליה וכְשָׁמֵת יְהוּשֻע בּעְלָה פְּסְלוּ לָה חַכְּמִים ראיתיה שׁקשׁרוּ שַׁעַרוֹתִיה בְּזֵנבִי סוֹמֵיהֵם שֵׁל עַרְבִיִּים וְהָינּ הַחָלָב אָמֵר רַבּי אַלְעָיָר בּרַבִּי צָדוֹק אַרְאַה בְּנָחָמָה אם לא יאָמַר רַבִּי יְהוֹשֵעַ בַּן לוי מָאי מוֹסִיף יִין שְהַיֵּין מַרְבָּה אָת הָיָא בַּר אָבָּא אָמַר לְשׁוּם זְנוּת כְּמָה דְאַהְּ אָמַר (הושע ד. יא) סאתים יון בְּכָל יוֹם וְהָא תַנְיָא אֵין פּוֹסְקון יון לְאִשָׁה רַבִּי עַד פָּתַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּדֵי שֶׁלֹא יִתְיַהֵפוּ רַגְלֶיהָ וְאַף עַל פִּי רבי יוֹחָנָן אָמִרוּ לֹתַבשׁיליהַ ועוֹד תּנָן אם הִיחָה מְנִיקְה הַכּפוּרִים בְּבֵית הַמְּקְדָּשׁ וְהוֹצִיאוּ לָה טְפַּטִיּוֹת מְפָּתַח בֵּיתָה לְרָאוֹת וְאָמְנָה אֵלֶךְ וְאָרְאֶה אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא קוֹבֵא בְּיוֹם פַּמְלָא וּמִנָּהוּ הַמֶּלֶךְ לְהְיוֹת כֹהֵן נְּדוֹל וְנְכְנְסָה פַּעָּם אַחַת מז. מַעֲשֶׂה בְּמִרָים בַּת בַּיְחוֹס שֶׁקְדְּשָׁה יְהוֹשֻעַ בָּן לְבִין עַר דִּנְפָּקָא נִשְּׁמְתְּהוֹן וְרוּהַ הַקְּדֶשׁ צוֹוַחַת וְאוֹמֶרֶת ׳עַל פּוֹמֵיה וַחָּכִים הֵין לְנֵין וַהָּוּוֹ מְנַפְּפִין הֵין לְנֵין וּמְנַשְׁקוּן הֵין ליה אָמַר לַה אִין הָמִיתִיה הֲבַמְּהְ יָתִיה אֲמַרָה לֵיה אִין גַּלִי בְּכִתְפֵיה וְכֵר חֲוָה אָחֵי מִבֵּי סִפְּרָא אֲנָא גַּלְיֵיא לֵיה וּמְנַשְׁקֵה אֵלֶה אָנִי בוֹכִיָּה׳.

מדרש איכה פר' א סי' מו'מז רבה

רָבָּה אֲוַלֶּה לְאִיתְנַסָּבָּא לְעַבָּדָא אֲמֵר לֵה בְּרַתֵּיה דְּמֵאן אַתְּ אֲמֵרָה לֵיה בְּרַתִּיה דְּצָּדוֹלְ כְּדָנָא אֲמֵר לֵה וְמֵה סִימָן הֲוָה שְׁרָיון אֲמָרָה לִיה כֹשׁיקא, עילָאָה אֲמֵר לֵה וְמָה סִיקּן הֵוָה בְּדַרַתְכוֹן אָמָרָה לוֹ סִיקָן כְּלָן אֲמֵר לֵה וְנָה לִיךְּ אָח אוֹ אָחוֹת אָמְרָה לוֹ וְוָה לִי חָד אָח וְהֲוָה לֵיה חֵד שׁוּמָא

It is customary to recite באָץ האפאר אפלין אפלין איז איז ליינדי This prayer was obviously composed for men If a woman wishes to recite it, she should omit the portions in parentheses.

לַקַבַּל שָׁבִים, וְאַתָּה בָּרֶאתָ אֶת הָאָדָם לְהַטִיב אַב הָרַחֲמִים וְהַפְּלִיחוֹת, אֲשֶׁר יְמִינְּךְ פְשׁוּטָה רבון כָּל דָעוֹלֶמִים,

לו בַאַחֲרִיתו; וּבָּרָאתָ לוֹ שְׁנֵי יְצָרִים, יַצָר טוֹב וַיצֶר הָרָע, כְּדִי שְׁתְּהְיֶה

בְּחִירָתוֹ. כִי כֵּן גָּוְּרָה חָבְמְתֵּךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוֹב: רְאֵה נְתָהִי לְפָנֵיךְ הַיּוֹם אֶת הָחַיִּים וְאָת הַפּוֹב וְאָת הַמֶּוָת וְאָת הָרֶע, וּבְּחַרְהֶּ בַּחַיִּם. וְעַהָּה אֱלֹהַי, הַבַּחִירָה בְיָרוּ לִבְחוֹר בְטוֹב אוֹ בְרָע, וּכְדֵי לְתָת לוֹ שֶׂכֶר טוֹב עֵל טוּב

לא שְׁמֵעִתִּי לְקוֹלֵךְ, וָהַלְבְתִּי בַּעַצַת הַיַּצֶר הָרֶע וּבְדַרְבֵּי לִבִּי, וּמָאַסְתִּי ַכְּטוֹב וּבָּחָרְתִּי בּרָע. וְלֹא דֵי שָׁלֹא קְדְשְׁתִּי אֶת אַבָּרֵי, אֲלָא טִמְּאחִי אוֹתָם.

וִהִרְהוּרִים טוֹבִים, וְלֵב לְהָבִין דִּבְּרֵי קְּרֶשֶׁרְ, וּלְהִתְפַּלֵל וּלְבָרֵךְ בְּל בָּרֵאתָ בִּי מְוֹחַ וְלֵב וּבְּהָם חושׁ הַמְּחֲשֶׁבָה, לַחֲשׁוב מְחֲשֶׁבוֹת טובות

מנותרון של מיני לבשנין לא היתה ראויה זאת לכא. ני"ן אבריד אימ"ן אייטריא בלמ"ו: לון ללמי זכר. לני שריחה אומ' לנקבה זונה דימה את הלולים לנקבה זונה דימה את הבלולים טלוחות מכוטות כנגדים מנותרין של מיני לכשנין

לוכר הנוסף מחב: ניעו) ולחמי השר נחמי לך ונו" יום שמשו הח בעבל ירד להם כחן ונחנו כחן ווהי נאם כ' חלבים ביכ כוא למנוע מכם ולא מנעת אף ונו' ומכך לא מנעת מעיבם כדי ואתה ברחמין הרבי לא מוכתי אף כי משו להם מגל מסכר ונו' מתנו לפני כענל ואשפ"כ וופי כן מפורש בספר עורה (נחמים ע) וּוְבַשׁ הֵאָבּלְהִּיךְ וּנְתַהְּיִרוּ לִפְּנִיהָם ים וְלַהִמִּי אֲשֶׁר-נְתַהִּי לֶךְ סַלֶּת נְשֶׁבֶּוּ וְשַׁמְנִי וּלְמָּרְהִי נְתַהִּי לֶךְ סַלֶּת נְשֶׁבֵּוּ בווקה את קנון ואת בנותיו · 可以 说 图 对 可以 יו וְיִלְנָי מְבְּיְנִיךְ וְמֵּגְמִי ְלֵךְ בְּפְוִּת מִוּוּעַיִנְ עַלִּ-בְּלְ---עוְבֵּרְ לִּוּיְנָייִ יי וִשִּׁלְתִּי אָת־בְּנְדֵי רֶלְטְתֵן וִהְּכַּפֹּיֻם מִוְקָבֵּי וּכִבּּסְפִּי אֵשֶׁר נְתַנֵּיי לְדְּ וַלָּא וְדְיֵּדְ : יִ וַהַּקְתִׁי כְּלֵי תִפְּאַרְהַּוְּ מלאות והוג עליונם לא באות ושתתי לני גלמי זכר ושונילם:

כלחם ולא כסק חלירד ליום מחר כך דרש רבי תנחומא : (כ) אשר ילדת לי. כיו לו חמשה כנים ד' מכם למכוד מכו"ם ואחד מוקצה לבית הספר וכח

בָהֶם חֲמִשָּׁה מוּצָאוֹת הָאוֹתִּיוֹת הַקְּרוֹשִׁים שֶׁל א״ב, אֲשֶׁר בְּהֵן בָּרֵאתָ בָּרֵאתָ בִּי פָה וָלָשׁוֹן וְשׁנֵּיִם וְחֵיךְ וֹנֶרוֹן, וַנְתַתְּ בְּהֶם כְּחַ לְרַבֵּר

שָׁמֵיִם נָאֵרֶץ וּמְלוֹאָה, וּבָהֶם אָרְגָּהָּ תּוֹרָתְּךּ הַקְּּרוֹשְׁה.• וּבְלָחַ הַוּבּוּר

טִמָאתִי אוֹתָן בִּשְׁמִוֹעַ דִּבְרֵי נְבָלָה, וְלֶשׁוֹן הָרֵע, וְבֶל דְּבָרִים אֲסוּרִים. אוֹי בָּרָאתָ בּי אָוֹנָים, לִשְׁמְעַ דְּבְרֵי קְדְשָׁה, וְדְבְרֵי תוֹרָה. אוֹי לִי, כִּי

לָאָוְנְיִם שְׁכַּךְ שׁוֹמְעוֹת.

ולא תָתְוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְבֶם וְאַחֲרֵי עִינֵיכְם.• אוּי לִי, כִּי חָלֵבְהֵי אַחֲרֵי עִינֵי

ִטִּמֵּאתִי אוֹתָן, לְהִסְתַּבֵל (בְּנָשִׁים, וּ)בְבָל דְּבָר טְמְאָה.

בתורה, ולְקרֵש אותם בּרְאַיֵּת כָּל דָּבָר שְׁבַּקְרָשָׁה. וְהַוְּקֵרְתָּ בְּתוֹרְתֵּבְּּ:

בָּרֵאתָ בִּי עִינֵיִם, וּבָהָם חוש הָרְאוּת, לֹרְאוֹת בָּהָם מָה שֶׁבָּתוּב

ּבְנְנְעֵי בְנֵי אָדְם.ֹּי

אוי לִי, כִי תְּחַת הַמַּחֲשֶׁבוֹת הַטּוֹבוֹת, שֶׁיֶּלְלְתִּי לְבְרֹא עַל יְדֵי זָה מַלְאָבִים כָל הַגוּף.) וּמֵהֶם בָּ(ְאתִי מַשְׁחִיתִּים וּמְתַּבְּלִים, הַנִּקְרָאִים נִגְעֵי בְנֵי אָדָם.

הוֹצָאַת וַרַע לְבַטָּלֶה, פָּעַם בְּרַצוֹן, וּפָּעֵם בְּאָנָם, בְּטַמְאַת קֵרי הַמְּטַמֵּא אָת יִמְחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. (וְלֹא דֵי בָּזָה, אֶלֶא שְׁעַל יְדֵי הִרְהוּרִים רָעִים, בֶּאתִי לִידֵי

הַבְּרֵכוֹת בְּמֵחֲשְׁבָה טְהוֹרָה. וַאֲנִי טִמְאתִי אוֹתָם בְּהִרְהוּרִים רָעִים

קרושים, שְיהִיוּ סַנְּגוּרִים וּפְּרַקְלִיטִים טוֹבִים עָלַי, תַּחְתֵּיהֶם בָּרָאתִי

מַשְׁחִיתִּים לְחַבֵּל אֶת עַצְמִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְהוֹכַחְתִּיו בְשֶׁבֶט אֲנָשִים,

ひら 「よっちて

שְׁפִיכוֹת לְרָעָה שֶׁנָּאֲמֵר (ישעיה מב, כה) 'וַיִּשְׁפּׂךְ עָלִיוֹ חֵמֶה אַפּוֹ׳ וּבִיחַזְקֵאל בְּתִיב (יחזקאל ט.ח) 'בְּשֶׁפְּבְּךְ אֶת חֲמָתֹּרְ עַל יְרוּשָׁלָם' וּכְתִיב (איכה ב. ד) 'שַׁפַּךְ בָּאֵשׁ חֲמָתוֹ' וְהָדֵין 'בִּלְּה ה' אָת חֲמָתוֹ שָׁפַּךְ חֲדוֹן אַפּוֹ׳.

יוַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן׳ כְּתִיב (תַהְלִים עט, א) 'מִזְמוֹר לְאָסָף אֲלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנָחָלְתֶּךְ׳ לָא הְנָה לְאָסָף וּמָה אוֹמֵר 'מִזְמוֹר לְאָסָף וְנָהִי לְאָסָף וְּנָה לְאָסָף וּמָה אוֹמֵר 'מִזְמוֹר לְאָסָף יְנָה לְאָסָף וּמָה אוֹמֵר 'מִזְמוֹר לְאָסָף ' אֶלָּא מְשָׁל לְמֶלֶּךְ שֶׁעָשָׁה בֵּית חֻפָּה לְבְנוֹ וְסִיְּדָה וְצִיְרָה וְיָצָא בְּנוֹ לְתַרְבּוּת רָעָה מֵיָּד עָלָה הַמֶּלֶּךְ הַפְּּרְ וֹיְנָיָת אָת הַוֹּיִלְאוֹת וְשִׁבֵּר אֶת הַקּנְים וְנָטֵל פָּרָגוֹג לְחַפָּה וְקְרֵע אֵת הַנִּיִּיֹם וְנָטֵל הָמָבֶר אָנִי שְׁלּוֹ אֵיבּוּב שֶׁל בְנוֹ וְאַתְּ יוֹשֵׁב וּמְזַמֵּר אָמֵר לָהֶם מְזַמֵּר אְנִי שְׁלָּבְּ הִמְּרְ וֹיִלְא שָׁפַּךְ חֲמָתוֹ עַל בְנוֹ כָּךְ אָמְרוּ לְאָשָׁבְּ חַמְתוֹ שֵל בְנוֹ וְאָתְ הִוּא הָחֶרִיב הֵיכָל וּמִקְּדָּשׁ וְאַתָּה יוֹשֵׁב וְּמְזַמֵּר אָמִי לְהָם מְזַמֵּר אָנִי שֶׁשַּבּּךְ הַקְּדִשׁ בְּרוּךְ הוּא הָחָרִים וְלֹא שָׁפַּךְ הַקְּדִוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיּא הָחָרִים וְלֵא שָׁפַּךְ הַקְּדִוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וּמְזַמֵּר אָנִי שְׁפַבְּ הַקְּדִישׁ וְאָהָה יוֹשֵׁב וּמְזַמֵּר אָנִי הָאָב וְעִל הָאָבִים וְעַל הָאָבִים וְעַל הָאָבִים וְלֵא שָׁפַּךְ הַמְּתוֹל עַל הָעִצִים וְעַל הָאָבִנִים וְלֹא שָּבַּן הַמְּתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל יִמִּר לִיבִים וְעַל הָאַבְנִים וְלֹא שָׁבַּן הַמְמָרוֹ עַל יִשְּרָאֵל יִמְלְיתִים וְעַל הָאָבִים וְעַל הָּצִבִּים וְלֵא שְׁבָּבְ וְּהִיּת וְנִיל יִמְיֹבְיה. הִיּא דְכְתִיב 'וְצֵּבְ אִשׁב בְּצִילוֹן וְתֹּאכֵל יִסְרֹתִיה.'.

1, me 2/ NEIL 1026 4,10

לפשר אבל יחידי סטולה טכנין שלה לחכול בשר בחימו היים משום ענמת כש שאין רוב הליכוד יכוליי לפשר אבל יחידי סטולה טכנין שלה לחכול בשר בחישו לילה ורחף הוח כיון דחיהם בגמרת דרוב ההיכל נשרף בי' למשר אבל יחידי סטולה טכנין שלה לחכול בשר בחישו לילה ורחף הוח כיון דחיהם בגמרת דרוב ההיכל נשרף בי' מסכר כ"כ לחיי נשם ולדקה יחשב לו לכשלות על לכו חרכן הבית ולהחחיק על כך כמו שביחרע למעלה בשעת מנחה נוהגין לקים מעל החרך לשנח ע"ב שפטלים במקום גבוה והוח להרחים נחתה בחכלע בי ביום וע"ח חומרים שפוף נחמה ומחעפעין בדילים ועניחין שעילין שנקרחין פחר מה שחין עשין כך בכקר משים חכילית וכן חיף מות בשוב מות בשוב לביום לחומרים שור באי שלח כבות וכו"ל מנות העמים היולין בקול ולות כל היום כלל: ובשבוציאין ס"ם מוליחין חוש לכשום לחבלי והשכין הוח כי לריך כל חדם לדעם בעולה נדולה ומרה והשכין הוח כי לריך כל חדם לדעם בעום המכים שתר בצי שלח בכנוד השמים המתיחה ומילון בקול יללה גדולה ומרה והשכין הוח כי לריך כל חדם לדעם

50 16

מליו שני רגלים וטשא בשלישי ואם אין לי בנים אי שיש לי וסם קמנים
אי שאין לי מי, שישמשט מוחר לישא אחרה אחר ל' יום בשאר סאבלים ע"כ:

ו רישושאררן בחשמם כאב מן במנחם ולמעלם אי סמוך למנחה קמנה
אם יכול אדם לרחון פניו ידיו וחגליו להקר אי אמרי
מקצח היום כטלי כיון דמיי אבלוח ישנה - חלילה וחם אלא כל היום אמר
דאי אחרח מקצח היום כטלי בבקר כיון שנבגו קצח אבלוח יפסוק איסור
חשעה באב ולא הוזכר אבליח ישנם לענין זם בסמן המולן (מג:):

ז ברוניבירן נהני על פי הגמרא דידן כשאדם הולך לישן שמחנה
לשחות כל הלילה אף ע"ג דבירושלמי משמע שאין מגלי
מועיל אחר שינה בנמרא דידן משמע שמוחר בחנאי וכן טסגין י אשר
בן הר"ר יהיאל אליל:

ח ילכורנן על זלוב שללבוסו טוחים ובחי והודישו את אחיו שהיה בעיר אחרת ונהג אבלות מיד ולאחר שלשה ימים הודישוחו שעומד עדיין בלליבתו עד שיחט ממון רב וכלכו זקני העיר סטיא ועייטוס במקלת ממון ולא נחפייסו עד שנחיאשו מלקברו מאימחי חל אכלות משעת שמועה או משעת יאיש ויש מי שכורה שישלים אבלתו משעת שמועה י ולבי

מכסס בדבר כי לא נחיאשי מלקברו עד שיף שלשה ימים:
דיני כי אבליח קודם קטרה אי קודם יאש לאי אבלוח היא כלל כי לא
בחחייב עדיין להתאבל והים ליה כשמע על החולה שמח והחחיל
להתאבל עליו ואחר כך אמרו לי חי היה והשחא היא דמח שלריך עחה
להתחיל שבעה ימי אבליח כן הדבר הזה י נאם אבקר"י א"ל:

ĸ

ימרברי הריטב"ח מוכח בכ"י (קי' מקר"ז) י"ל

כאופן אחר, דקודם מנחה הוי כמו מחו שכוח, וכרחייה ממה שחוכן פטור מכל המצות, והוח מועל לפניו. והוא אוכן ואפור בהיסה הדעת כל

הרי באבילות דעלמא כבר משחרית של יום ז', חלה דא"כ מהו השיעור של חלום למקלם היום ככולו, דקיי"ל באבילות דמקלת היום ככולו, אלא דל"ע (מקנד, א)]. ומכואר שיפוד ההיתר הוא משום

ההלכה דמקלת היום ככולו, ולמה כאן התירו אנשי

מצרים רק לאחר חצות.

הציתו האש וכאילו נסחם הגולל ונקבר המת, ואבילות במלאכה ובמשא מתן ובכל מיני תענוג כאוכן. והוא זמור מאבילות בכמה דברים, ומשו"ה הוא אסור לריך לישב על הקרקע. משא"כ לאחר מנחה הרי כגר קילא מאנינות לגבי היסח הדעת.

ובראה כזה. דהנה באבילות קיי"ל במו"ק (כז, ב)

האיב י"ל דמכיון דבט"ב אין המנחמים באים אלה המנחמים מאצלו וכנפסק להלכה ביו"ד (שצה, א), דהשיעור של מקלת היום הוא עד שיעמדו

במנחה כשאומרים נחם, וקודם לזה אין נוהגין לומר

חלות חופרו במלחכה ותפילין. ומה"ט הוא לאחר חלות דהוי ככל שבוע שחל בו, אבל קודם בחענית, דהקולות באיסור לכבם ולפפר הם רק מה"ט דלאחר הקינות בטלה האנינות. עלה בידינו וחפילין דזהו חלק מחיוב הקינות, אבל לאחר מנחה לפניו, ומשו"ה הקינות חוסרים חותו במלחכה חייב לישב ע"ג קרקע בשביל הקינות, דקינות היינו וביתר ביאור י"ל. זהיוב אמירם הקינות קודם זלות דחמיר כט"ב גופא ודינו כאוכן. לא החירו קילא מאכינות. ובאופן זה יש לבאר את התו" וכילה חמחו בעלים ואבנים, ולטעם השני אבילות הים ע"י שהחליף הקב"ה את ביהמ"ק תחת חיינו שני טעמים בדבר. לטעם הראשון קולת האצילות ע"ג ספסל לחחר הקינות אפי' קודם מנחה, והוא דין חוכן ממנו, וע' ברמ"ח (תקנט, ג') שמתיר לישצ הוי כמו שנסחם הגולל ואין עליו מיוב קינות ובעל לריכים לייחד אותם לבכות ולקוכן על המת המועל בכייה והספד על המת שמועל לפניו, וכל כוחותיו מפני כבוד השבת.

ישלימו לחחר חלות ישלימו', ומוכח דצתענית קודם

מחענין וירדו להם גשמים ר"א אומר קודם חלות לא ייש לבאר עוד, ע"פ המשנה במענית (יט. א) יהיו כמו שעמדו המנחמים ויכולים להפסיק את האצילות. להפסיק האבילות עד לאחר שאומרים נחם, דאז הוי נחם, וכמבותר הטעם בב"י (סי' מקר"ז), א"כ א"ח

והגה אף דלא קייל כאנשי מלרים בנעילת הסנדל חשיב אפילו כמקלח היום עד שהגיע חלות. ע"כ קודם חלות הוי כאילו לא התחילו עדיין. ולא והדין אבילות של מ"ב כיון שהוא כא בהדי תענית. חלות כוי כאילו לא התחילו עדיין את התענית.

אבילות, וגם אינם מעיקרא דדינא אלא משום הפוסקים, שאינם משום החמשה ענויים אלא משום קרקע. ותענוגים כגון עישון הטוטי"ן שאסרו מקלח היום, אבל לגבי מלאכה ותפילין וישיבה ע"ג דנשילת הסכדל הוי מטעם ענוי ולא אבילות וכמו"ש ולא אמריכן מקלת היום ככולו. זהו משום מחלות כיום ואילך משום מקלמ היום ככולו, ולפ"ז הדין. ותק"ח היתה על כל היום דת"ב צלי קולות של דב האי גאון. וגם דנשילת הסנדל הוא חיוב מעיקר אלא משום דבניהוג מקלת היום די לדין אבילות. ככל אין הטעם משום שאחר חלוח קיל טפי כמש"כ לעיל. מנהגח, בזה שפיר יש לנהוג כחנשי מזרים להקל אבילות דעלמא דאמריט בה מקלת היום ככולו.

התפילה עם נעות היום' [ומוכא בקילור צמג"א הוא', וכן שם פי' ק"י, מהו לנעול הפנדל אחר רחוקה אפילו מקלח היום כך יום ט"ב, לא כן שמשים אל לבו כשם שאבל מוהג יום אחד בשמועה המירו במלרים נעילת הסכדל בע"ב מחלות, ואם יש מם' חעניח חות קי"ג וז"ל. 'מאיזה טעם שלישי י"ל בזה ע"פ הגאונים, דעיין באולה"ג

םימן קמו

בענין חצות בט"ב

חמתו על עלים ועל אבנים חחת האבדון של כלל חלות, וייל להכיל דכבר הוקל האכילות, כזה ששפך י) מבואר דאפשר לבשל ולאפות בשניל הלילה לאחר הם בדברים שאינם מעיקרא דדינא. ובשו"ע (חקנע, מכואר בכיהגר"א (מקנט, ג) דהקולות לאחר חלות שמחה קלת, ומשו"ה מתירים הרבה דברים מחומרי לאסף באו גויים בנחלמך. ולא קינה לאסף דיש בזה סקב"ה חמתו על העלים והאצנים משעת מנחה, ע"כ במקדש כמש"ל סימן מקר"ז', והביאור דמכיון דכילה וכמנחה כו' [מנימים לילימ ותפלין]. - דלענין דברים בציבגר"א (סיי מקריה) כתב וזיל. האבילות שאינם מעיקרא דדינא אלא ממנהגא, וכן כוי זמן נחמה והקלח האבילות. וכדאמרי' מזמור אלו הקילו עמנחה וכו', והטעם שאז הליחו אש ובשעמא דמילחא מלינו ג' דרכים וכמו שית'. ישראל מ"ו, וע' בכיהגר"א שם באופן אמר.

צרמ"ח (חקנט, ד), ואומרים נחם צמנחה כמנואר מלאכה אלא עד חלות, וכן מותרים בתפילין בשעת מלאכה מבואר ברמ"א (מקנד, כב) דלא נהגו באיסור וכיינו דלחתר חלוח יש כיתר לישב ע"ג ספסל, ולגבי לאחר חלות. וכן מובא במחבר (חקנט, ג) ליל ח"ב שחל צו פ"ב, הם רק לחמר חלות, אבל קודם חלות ברמ"ח (מקנו, א), ובעוד דברים מלינו קולא לאחר מנחה (תקנה, ה), ובאמירת תמקבל בקדים כמבואר ויומו יושבים בביהכ"נ לארן עד תפלת המנחה", אין היתר אפילו לכבוד השבת, וליב ביסוד הקולא של זו בהלכות כיבום ותפפורת שהם נוהגות בכל שבוע ערב שבת מפני טורח השצח'. ומדוייק בחו' דקולא כתבו המום' נמענים (ל, 6 דיה ותרווייהו), 'היכח מחלות ואילך מפני כבוד השבת. דאין להמחין עד דחל ט"ב בה' בשכת. מוחר לכבס ולספר

מכות, וכ"ז ל"ב.

ממורת

המים

חורה אור

דאמר רב מפא בר ביונא כו'. דכילהו ימי השנים נינהו בומן הזה בחין בהמ"ק קיים ומתניתין בזמן הזה קא מיירי מדקתני וכשהמקדש קיים כו':

שיש שלום. שחין יד העובדי כוכבים הקיפה על ישרחלניהיו לששון ולשמחה.

ב סמב ששון דרכון :

ודנה מחדן בם כחשנים "הייט בראשונה אבל בשניה הובקעה

רבינו הגנאל ופרוק דב פפא הכל האפר בוכן שיש שלום בוסן הוה רצו בהענין רצו אין שהענין וכוון בת אין מכה ליהן ליךך רבי חלישור ולחן - ממהני בדק אי יכו ופשני פה ישרינשלו בי צרות פשני שחוב בי ותפילו הכי מדניקון נרות וכד לנם: המים במשפים היומים צום לעולם בנלות ואע"ם

קא א ב : מיי שים דוראיר והוכפלו טו הלרות · ביום שבעה עשר בהמוז נמי אירע ממשה דברים כרחנן בפרק בתרא דתענית (דף טי) שוד איח שיבן הקחם: אבל תורבן בית המקדם תקיפא טובא ועוד לא דמי לעי באב דלרה אחם הוכפלה בו : דד חשבה בחתוו שבו הובקעה העיר - ליאסר בהשפד ובתענית : יש מרת השלכות נום - חובה להחענית

> דאמר רב רנא בר ביונא אמר ר"ש חשידא בי"ז ומשום הכי עבדינן בי"ז העניה והך ברייתה מחנינן בירושלמי וגרסי' בה י"ו בחמוז ואע"ב דכחים בקדא תרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום כתבעה לחדם קלקול חשביטת היו העשירי יהיה לבית יהורה לששון ולשמחה שם ופליג חש"ם דידן ורולה לימר *קרי להו צום וקרי להו ששון ושכחה דמתוך ערדתם עעו בחשטנם ולא בוכן שיש שלום יהיו לששון ולשכהה יוצאון על ניפן כשני הלה הפסוק לבנות מכתו בהיו הפסה ומיר, ואקביון בכורים": דרך הבפה כאכ בכו אין שלום צום אפר *רב פפא חבי קאמר בומן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה יש בתמו יכשבת משני כשרף - בפרק בתרה דחשנים (דף מרת המלכות צום אין גורת המלכות ואין הצוםות שיש בה כפין דמי קדהי ההדדי דכבוף מלכים ביםן שיש שנים כתיכ הנשוף בשבעה ובספר ירמיה שלום רצו בתענין רצו אין כתענין אי הכי כתיב בעבור לחדש וישרוף וגו׳ ם ב נמי אמר רב פפא שאני מו באב דואיל ומשני דבוי לחדש נכנסו אויבים ודעכפלו בו צרות דאמר מר "*בט כאב נורה צום אין נודה להיכל וחכלי ובתו בו [פביעי] במיני חרב הבית בראשונה ובשניהונלכדה ביתר ואין שלום נגין ניהה ותשישי עד שפנה היום לעתוחי ערב ונהרשה העיר תניא *אמר ר"ש ארבעה הצימו בו החם ונברף עד בקיעה דברים היה ר"ע דורש "ואני אין דוריש ככותו החתה בעשור :

צום הרביעי וה ט' בתמוז שבו הובקעה העיר שנאפר °(ברביעי) בהשעה להרשים: נמנא יין נהמוז שהוא ראשון במקרה דעל כסלין מפני הטכה לא חוהליה לאקשויי דלפולם לא השיב יו"פי ויחוק הרעב בעיר ולא היה להם לעם הארץ ותבקע העיר ואמאי קרי ליה רביעי ותישק רביעי להרשים צום החמישי זה תשעה

באב שבו נשרף בית אלהינו ואמאי קרי ליה חמישי חמישי לחרשים צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג נדליה בן אחיקם וכי הרגו ישכעאל בן נתניה הרגו ללפרך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו ואכאי קרי ליה שביעי שביעי לחדשים צום העשירי זה עשרה במבת שבו

בהן: כלו פֿין מפענין י וכיון דרשות הוא לא מטרהוט שלוחים עליותו : כאי דכתיב "כה אמר ה" צבאות צום מדו הני שטין בתוספתה "דסוטה (פיז) הרביטי וצום החמישי וצוח השירוני וצוח מדן והני שטין בתוספתה "דסוטה (פיז) ובסיפרי כן אדם יושבי ההרצות ונו' הנאן והבקר ישחע ונו' ותרא [פי פיז המנה כב"י היה רים שהה חת בן הגר המלדות וגו' : סמך מלך ככל - החחיל לטה שליה: כיי הזכן שמועה לנולה - לנטיח יכניה שנט פמושה נגונה : נגנית יכניה שנט (ניי השור לככל אחת עפרה שנה לפני החירבן: אים פיי חף שמני אומר על ראשון · בבסדה רבא מקחה : ראשון - לפורעטה בהחלה הובקטה העיר והח"כ נברף הבית בחשעה באב ובחשרי שלאחריו נהרג

גדליה ובטבת בלחתריו בחתה תשנית כה הבמועה: והוח חומר על כחשון . כבפביק אחרון לפורענות: ועל (חופז׳ דפוסה מחרון - בכמקרת ההבון לפורטנות ביין בהרי החילה כמך והחיל הובקעה

ב ההדון לכמיכת בכל בחוה מחוחר וצייו בוצרש במקרה : אלה שהוא מונה לסדר חדשים י והמר שלה הקפיד המקרה הלה על כדר החדבים לכך מנה תמוז קודם לעבה ואני מונה הף לכדר פירשמים: בעלה מגילם חשנית • ימים טובים שקבטו חבמים נכי ואר אין

ש"י נכים בהידעו בהם והכדום בין נפשר

גליון

השים

מדרש איכה פר׳ א סי׳ לוילו רכה

מכָּל בָּנִים שָׁיִשׁ לְךָּ לֹא הָיָה לְךְּ לְהַפִּילוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אַלָּא זָה שַּמְקָדָשׁ לְשָׁמִי הָדָא הוּא דְכְתִיב (יחזקאל טוּ, כ) 'וַתַּקְחַי אַת בָּנַיִךְ וגו'' אַף עַל פִּי כֵן 'וַתְּרֵד פָּלָאַים' נְחַתְה לָה לְנַסְיוֹנִין.

לז. כַּד דַּמַדְּ רַבִּי יוֹסֵי מִמְּלְחַיָּא סְלִיק רַבֵּי יוֹחַגַן ורִישׁ לָקִישׁ לַגַמִילוּת חְסָרָא וְסָלִיק עִמְהוֹן רָבִי יַצְחָק פְּסָאקָא וַהַנָה תַּמָן חַד סָב בָעִי לְמֵיעַל וּמִיפְתַּח עֵלוי וְלָא שְׁבָקוּנֵיה אַמֶּר לִיה רַבִּי יִצְחָק פְּסָאקָא קָדָם אִילֵין אַרְיָנָתָא דְּאוֹרָיִתָא אַת פַּתַח פּוּמָך אָמַר לְהוּ רַבִּי יוֹחָנָן שַׁכְקוּגֵיה דְּהוּא גְּכֵּר סָב יִיעול וְישְׁתַּבַּח בְאַתַרִיהּ עָאל וּפָתַח וְאָמֵר מָצִינוּ שַׁפַּלוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים קַשֵּׁה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִמאָה תוֹכֵחוֹת חָפֵר שְׁתַּיִם שֶׁבְּמִשׁנֵה תוֹרָה וּמֵחַרְבַּן בֵּית הַמְּקָדָשׁ בַּתּוֹכֵחוֹת כָתִיב (דברים כח, נט) 'וְהַפְּלָא ה' את מַכּתְּךְ׳ וּבְחַרַבַּן בִּית הַמָּקְדָשׁ כָּתִיב ׳וַחֶּרֵד פָּלַאִים׳ אַבֶּל בסלוקן של צַדִּיקִים כְּתִיב (ישעיה כט. יד) 'לָבֵן כֹּה אָמֵר ה' הַנֵּנִי יוֹסף לְהַפְּלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֵא וְפֵּלֵא׳ וְכָל כָּךְ לָמָה ׳וָאָבָדָה חָכָמַת חֵכָמִיו וּבִינַת נְבֹנָיו תִּסְתַּתָר׳ אָמֵר רַבִּי יַצְחַק פְּסָאקָא וֶהָוִי דִּין גַּכְרָא בְּרִידְ פּוּמֵיה אֲמֵר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן אלו לָא שְׁבַקְתּוּנֵיה מְנַן הֲוִינַן שָׁמְעִין דָּא מַרְגָּלִיתָא.

וַרוּהַ הַקֹּדֶשׁ צוֹנָהַת וְאוֹמֶרֶת ׳רְאֵה ה׳ אַת עָנְיִי כְּי הגדיל אוֹיב׳ (תהלים קיט. פה) 'כַּרוּ לִי זֵדִים שִׁיחוֹת' רַבִּי אַכָּא בַּר כָּהַנָּא אָמֵר תַּרְתִּי כְּחִים (דברים כב. ו) 'לֹא תקַח Jacob J. Scharter, el, Johnson's Ehrounter with other altures: Rejection or Integration?

288 P. Alana Torah and General Culture: Confluence and Conflict

At the personal level, too, the lack of madda poses potential problems. To be sure, as long as one remains securely ensconced within his bastion, insulation offers comforting security, although as recent Eastern European and North African history demonstrated, if the walls are penetrated they may come crashing down. At the same time, it may render one's view shallow and even crude—delineating too precisely He who can at most only be vaguely apprehended, and only perceiving in general outline that which can be carefully analyzed; bereft of imaginative sweep, and thus confined, not just spatiotemporally but spiritually, within the four ells of a very pedestrian existence. Spiritual experience may thus be admirably profound and intense in one sense and yet simplistic and superficial in another.

What may occur at the interface of both sectors can be illustrated by a concrete example. I recall the respective funerals of two of the giants of our generation, Rav Aharon Kotler zz", and Rav Mosheh Feinstein, zz". Of those who delivered eulogies about the former, only one—Mr. Irving Bunim, a layman—provided any real insight into his personality. All the others lamented the loss of a great gaon and zaddik and appropriately exhorted the audience to take stock and to take heart, but nary a word of genuine portrayal. The scene was pretty much repeated at Rav Mosheh's funeral (in Jerusalem). Again, the familiar dirge over the loss of a gaon and zaddik, some account of his profound commitment and prodigious diligence, but barely the faintest trace of a portrait. Incredibly, the most basic aspect of his contribution to the Torah world, the scope and nature of his activity as a posek, was virtually ignored for reasons which can only be surmised.

It was all very true, very sincere, and terribly deficient. One reflected in dismay and disbelief that a listener who had had no previous knowledge of either would have come away from both funerals with the impression that there was relatively little difference between the *gedolim*. He could think of both under the rubric of several abstractions and genuinely mourn their loss. But he would have very little idea of who, specifically, they had been. He would surely have no inkling of their being, respectively, a perpetual dynamo, almost a firebrand, and a remarkable blend of boldness and meekness; of their approaching both the study and the implementation of Torah in very different ways. It was astounding that *talmidei hakhamim* who were habituated to noting the finest distinctions in a halakhic sugya could so utterly fail to delineate and define persons they had known and admired; and it seemed unlikely that this was simply because they were now overcome by grief. I sensed that the requisite powers were simply lacking; and I reflected that a measure of certain aspects of general culture could have remedied the deficiency.

Whoever has attended similar funerals can probably attest to parallel experiences. Nevertheless, it will be rejoined, is this truly significant? Does it really matter if one thinks and speaks of these geonim as archetypal gedolim, without reference to their individual personalities? Even if one grants that hokhmah would have helped flesh out these portraits, would that be genuinely material? For myself, I must answer in the affirmative. To be sure, such insight does not deserve the very highest priority. One can lead an upstanding Jewish life without it, and yet it is no pittance. Frequently emphasizing the need to understand people properly, Rav Soloveitchik—taking note of the biblical account, zeh sefer toledot adam ("this is the book of the generations of Adam;" Genesis 5:1)—was wont to remark, "A man must be studied like a book." All the more so, if he is a gadol; if grasping his essence accurately in a fulfillment of "But thine eyes shall see thy teachers." 143

What has been asserted with respect to this particular point is true of madda generally. It is not a necessity, but neither is it quite a luxury. It is certainly not a sine qua non of spiritual existence, but it can enhance it measurably. Let us bear in mind Rava's statement that, when a person stands for eternal judgment, he is asked not only whether he had dealt honestly, designated times for Torah study, and engaged in procreation, but also, "Did you pursue wisdom? Did you perceive one matter from another?" 144

חמח דחתך היינו דחמרי חינשי בם שיחין כבח שיח לקל עבלח רהמח. וכים שחם כדרם שלח להחקשע בבגדי לבעונין שהבעל מפר לה כדחמרי' בנדרים (דף עם) ואלו הן נדרי שימי נפש שלא לההקשע בבנדי לבעונין:

חסל דיני נדרים. אחל דיני קדוש השם

תפו כוהר"ם ז"ל אומר כשהאדם גומר בדעתו לקדש השם וימסור נפשו על קירוש השם כל מה שעושין לו הן סקילה הן שריפה הן קבורת חיים הן חליה אינו כואב לו כלום, והביא ראיה מן המסורת הטני ב' במסורת הטמ פלעוני, הכוני בל חליחי, כלומר כשהם הכוני ופלעוני בל חליחי כלומר לא היכי כוחב לי. ומביח רחים מכפר היכלות שר' חגניח בן תרדיון הים במקום קיסר שפה חדשים והרג שיתה חלפי דוכסים והנמונים ולסוף ששה חדשים כלקח למשלם ושרפו אחד כדמוחו במקומו, וחדע שכן הוא שאין לך אדם בעולם שאם סים. טוגע בהלבע קענה באש הים לועק אפילו אם היה בדעחו לעכב עלמו לא היה יכול ורבים מוברים עלמם לשרפה ולהריגה על קדוש השם יח' ואירם לועקים למן אני ולא אכוי וגם אומרים העולם כיון שמזכיר שם המיוי שיעמוד בנכיון ולא יכאכ

> שו זה הסוקהי מכונבת יר השלוף חריך יוולשן רופחיים הפתילן הנוזילי ויני ברכת המקדש השם ואגבה פרטי דיניף.

כנסיון ולא יכאיב ורטו סן הכחוב הן יציל או לא לאלהיך ליח אנן פלחין כאשר ירוע שטיטים רכים מוסרין את עצמן לשרפה ולהרינה על קירוש השם רטיירי רשב בחשובה שליכה) שהרי אומר וכחוב הרייף ויל שאם כיון בן דשם אח לכו לסכול יסורין קשין סטיחה לכנור כוראו (קאי אדלעיל טיניה כא לירי נטיון לכעבור איוה עבירה סובסה שיחוק הייתו כאשר יצאו להרינה קבלו עליהם עול מלכוח שמים באהבה רכה אף ואינם צועקין לא אוי ולא אכוי וכסה נצלבין אשר אני הכוחב ראיחי גם ארם איש או אשה שם גרול הסיותר כרעתו מתחלה לקרשו סוכפח שיפמור להוכיר הפסוק כומן אונס ועוני בהגאי שינמור בלכו לעמור על קרוש חשם ווהו שאטרו חכטינו ויל טי שנטר כלכו לקרש את השם אינו מועם מעם כבודה ועסרה גם היא גם שלשה נשים ואיש אחר עסרו בנסיון בשנת פיק. אנסה לענוח נמשה עם יחר נמשות בכמה מיני עינויין ואף על מי כן לא המירה כמחרה ואשר ראיתי כתכתי כאסונה. גם עוד ראית מן הכתולה אשר כאת כיד שסכלו כמה יסורים וחיו עד עשרה ימים ולילוח ולא פרקו עול ער שיצאה נשמחן יסורין ואסמכוהו כן הכחוב הכתי בל ירעחי הלסוני כל חליחי. ואולם פוב אם הם השלום

כלחי ספק (נראה לי דרצונו לומר שלא יסמוך כלכו שעומר כנסיון ארעתא

השם וכסרוסני שכן מצאתי). וחשם יחברך ברחסיו יצילנו מנסיון ובויון ויחוק שלא יכאיב לו רק ינטור בכל לכבו שרוצה לסבול יטורין קשין לאחכח קרושת

לבבנו לעברו בלכב שלם בקרושה ובסהרה אסן כן יהי רצון.

יחד להריגה, כמו שהיה הולכין למשחה ולשמחה. כמו שאירע בהקהל הקדוש נורעהרוז"ן שקידשו את השם ציום ג' שפ"ו לפרט, בשפה שמפנה העפר ואבנים מן הכ"ה פה שמרנו המורדים. וגם מצאמי בזה הנייר גזירת שו"ם בשנת אברי, ואפילו לא בכו, פרשמ יתקום נקמחו, חרחם על לאן מרעיחו. כל זה מלאמי בנייר אחד ישן ומטושטש בשנח לפור, משליכו אש למעלה על גד הנסרים, מצאו נשמחם בנח אחם כלא אמי ואטיו, כל זה העיד השליח של ד' אליעזר איש מהם החולה, וכשראוהו הערונים בקשו להחיות את נפשו, והשיב כלו אנחוחינו, כי בשעה אחת עיניכם כי, וחחר מוך הטר, וכשהיו כולם אל מוך הטר, או קפץ הר"ר מאיר אל שפחו, והיה הולך סטי הטר כדי לפיין אם נמלע שובר לפניהם, ובנו הד"ר מאיר היה מאסף לכל המחנום, פן יחעכב שום אחד מהם באחרונה, ושרים כחוללים אל י"י", ולקחו איש אם ידו כיד רעיהו, אנשים ונשים, מפוזים ומכרכרים ככל עוז לפני הש"י, ומ"ו הרב ר' יעקב הוא מת הקנרות וחיפום לעיל ננסרים ארזים, ואש נערה ספיג סמיג, והנה החסידים והישרים והעהורים נקשו להשמיר "בחייהם ובמוחם לא נפרדו", ר"ל שאף בשעת מיחתן לא נפרדו חד מחבירו, ונחנו נפשם על קידוש השם והלכו זמנ"ו. ועוד מלאמי בכסב הזה בזה הלשון, מורינו הרב ר' מאיר מרוטנטר"ג בר ברון א"ל שם לדרך פעמיו לעטר נן יפקב הי"ד פליהם, כי נקשוהו לכונן שמה לכשר, שאחד מהם לא נוחר, ואפילו אחד מן הילדים לא אמר איי להם משמק למחול במחולות, כדי לעטד את י"י בשמחה ולטוא לפניו ברננה, אז אמר "ציח יעקוב לכו ונלכה באור הקרוש, והערונים נפנו להם רשות, או לקחו עליחומיהם ומכריכיהם אנשים ונשים בשמחה, והנה כרו להם שוחה על פרשת נהר, ובקשו מ"ו הרב ר' יעקב ובנו הר"ר מאיר הי"ד מן הערונים שימנו להם רשות לחקן עלמם עד אברהם אצינו מקנו, וכמוך "אב הרחמים" יש שמו.

(5 Med , 5 1/2)

מנהגות וורמייוא

1511 (F311 ,1 P10017

片

ג (קמו, ב) נסיסד בשעם גזירם ספנ"ז, ולא נודע מי סגרו, כי נמצא מיוסד על השלחן שקורין עליו הסורה. ח"א

ב ואם יש ברית מילה, אז אומרים פומון "אלהינו אל שרי".

"זה היה כדאי"

מדרש שיר השירים פר' כ פס' ז רבה

באחד הימים שכבתי על הדרגש שלי בצריף הילדים באושוויץ וראיתי את כ' 🖟 🗥 י סגן מפקד הצריף הולך עם צינור גומי עבה להלקות מישהו. קפצתי מהדרגש (האים) שלי ורציתי לראות את מי הולכים להלקות. על כל דבר היו מלקים, ומספר המלקות היה לפי גודל העבירה. באותו יום הוכנס לשימוש צינור הגומי. בדרך כלל היו משתמשים במקל שנשבר פעמים רבות באמצע ההלקאה, ולכן החלו להשתמש בצינור גומי, ורציתי לראות כיצד הוא פועל, קפצתי מן הדרגש שלי לראות כיצד זה פועל, אולי אצטרך פעם להיפגש עם

סגן מפקד הצריף ניגש לאחד הדרגשים, והילד שהיה שם, כבר ידע וחיכה לו. הסגן אמר לו "תרד", הוא ירד והתכופף והתחילו להלקותו. אנחנו קבוצת נערים שעמדנו מסביב, הסתכלנו וספרנו כל אחד לעצמו את המלקות: הילד לא בכה ולא צעק, אפילו לא נאנח; מאד התפלאנו, לא ידענו מה זה... והוא ממשיך. עברו כבר 25 המלקות. בדרך כלל היו מלקים 25 מלקות, והנה כבר עברו שלושים כשעבר המכה את הארבעים, הפך את הנער והתחיל להלקות אותו על הרגלים על הראש. הילד לא נאנת, לא בכה, -- שום דבר

החייל התרגז מאד וגמר את החמישים ועזבו. הרמנוהו. אני זוכר סימן אדום גדול שהיה לו על המצח ממכה אחת בצינור הגומי. שאלנו אותו למה הלקוהו. אז ענה: "זה היה כדאי, הבאתי לחברים שלי כמה סידורי תפילה״. ושום דבר לא הוסיף יותר; קם, עלה על הדרגש והחיישב.

(מעדותו של זלמן קליינמן במשפט אייכמן)

בַּמִּילָה 'בַּצָבָאוֹת' בַּצַבָא שֵׁיֵשׁ בַּה אוֹת 'אוֹ בָּאַיִלוֹת הַשְּׁוֵבה' שַׁשׁוֹפְכִין דָּמָם כָּדַם צָבִי וְאַיַּל וְרַבָּנָן אַמִרִי הִשְׁבִּיעָן בְּדוֹרוֹ שָׁל שָׁמָד ׳בָּצָבָאוֹת׳ שֶׁעֲשוֹ צָבִיוֹנִי בַּעוֹלָם וְשֵׁעֲשִׂיתִי צִבְיוֹנִי בָּהָן ׳אוֹ בָּאַיִלוֹת הַשְּׂרֵה׳ שֵׁשׁוֹפְכִין דָּמָן עַל קְדַשָּׁת שְׁמִי כְּרַם הַצְּבִי וְדַם הָאַיָּל הָרָא הוּא דְכָתִיב (תהלים מד, כג) 'כִּּי עַלֵיךּ הֹרָגנוּ כַל הַיּוֹם׳ אַמֵּר רַבִּי חִיָּא בֶּר אַבָּא אִם יֹאמַר לִי אָרַם הַן נַפִּשָׁךְ עַל קָרַשָּׁת שָׁמוֹ שֵׁל הַקַּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי נותן וכלבד שיהרגוני מיד אַכל בדורו של שמד איני יכול לְסָבּוֹל וּמֶה הֵיוּ עוֹשִׁים בְּדוֹרוֹ שֵׁל שְׁמֵד הַיוּ מְבִיאִין בַּדוּרִיּוֹת שֵׁל בַּרְזֵל וּמְלַבְּנִין אוֹתָן בָּאֵשׁ וְנוֹתְנִין אוֹתָן תַּחַת שֵׁיחֵיהֶן וּמֲשִׂיאָין נַפְשׁוֹתָם מֶהֶם וּמְבִיאָין קְרוֹמִיּוֹת שֵׁל קָנִים וְנוֹתְנִין אוֹתָן הַחַת צָפָּרנָן וּמַשִּׂיאִין נַפְשׁוֹתִיהֵם מֵהֶם הוא שַאַמַר דָּוָד (שם כה. א) 'אַלֵּידָּ ה' נַפִּשִׁי אָשָּא' אַשִּׂיא בּתִיב שֶׁהָיוּ מֶשְׂיאִין נַפְשָׁם עַל קרַשַּׁת שָׁמוֹ שֵׁל הַקָּדוֹשׁ

> אם אנו הולכים ומבפלים מכנה עאכ"ו אפרו לא היו ימים מועפים עד שתפסודו לר"ע וחבשורו בביח האסורים ותפסו לפפוס בן יהודה ותבשותו אצלו אמר לו פפוס מי הביאך לכאן אמר ליה אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים במלים בשעה שהוציאו את ר' עקבא להרינה, זמן קיש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברול והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצמער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נומל את נשבתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשו שבא לידי לא אקיימנו היה מארוך באדד עד שיצחה (בשפתו באחר יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחר אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו "תורה

ממס יו וזו שכרה "מכתים ידך י"י ממתים וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע *שאתה ופיי שפי מזומן לרזי העוה"ב: ילא יקל אדם את ראשו כננד שער המורח שהוא מכוון כננד בית קדשי הקרשים דים מומן וכר: אבר רב יהודה אבר רב לא אברו אלא כון הצופים ולפנים וברואה איתבר נכוי א"ר אבא בריה דרבי יני") חייא בר אבא הכי אמר רבי יודנן לא אמרו יאלא מן הצופים ולפנים וברואה ובשאין גדר ובזמן שהשכינה שורה חזר הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל לא יפנה אלא מזרח ומערב ורבי יוסי מתיר שהיה ר' יוסי אומר לא אמרו אלא ברואה ובמקום שאין שם גדר ובומן שהשכינה שורה והבמים אוסרים הכמים היינו ת'ק איכא ביניידנו צדדין תניא אידך הנפנה ביהודה לא יפנה מורח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל צפון ודרום אסור מורח ומערב מותר ורבי יוסי מתיר שהיה רבי יוסי אומר לא

אסרו אלא ברואה רבי ידודה אומר בומן שבית המקדש קיים אטור בומן רבי מקנה חוסר ככל מקום. שאין בית המקדש קיים מותר רבי עקיבא אוסר בכל מקום רבי עקיבא מולח אתוריו ופניו למערכ היינו חיק איכא בינייהו דוץ לארץ רבה הוו שדיין ליה לבני כורח ומסקינן אפינו כחון לארן ומפרם ומערב אול אביי שדנהו צפון ודרום על רבה תרצנהו אמר כאן האי כירושלמי וכלכד שחין שם טחל: דכמצער לי דאגא בר' עקיבא סבירא לי דאמר בכל מקום אמר: חניא

1323 1372 1013

ירושלוני קנחדרין פרק חי חלכה חי לפי שנונונו של אדם חביב עליו בנסשו כח ביש ועומש על הגליון בתוכות לייב חי: שם זהיו בובקין הת צברו בנוכרקות של בחל כוז מיב עי בוית ונהרים בר ברוך החדבות כיו תקייו חיל וכן אוור ונהרים ונחחר שנונר חדם בדניתו לונקור נפשו על קידוש השם מכאן ואיליך כל מיתה ששקים לו איט מחגים כלל ורחי וון הווכורה הכוני בי בווכורה הכוני בל חליתי וחידך הבוני פנשני בנוינה בשחבוני ופנשני כה היי כי כתב חהו הכוכי בל חליתי (לא הרגשתי כככיון לא חלי ולא נורגיש) ברי פיש בארוכה, ואולם כאן משמני שהיי<u>ריע מקגיש</u> ציבורין וכן וופורש בירושלוני כאן דאונר ריע לא חרש אכא זכא וובכני ציקורון אכא כוי ניים וייל דרייני בגודל קהושתו וושרינתי רבה ביותר בהרגש היסורין וובהוגים ההרגה כי אדרבה דנה לפפול גם יפורין עצור חבת קדושת שוני יתי וטים כא כינים ומנט ההרגש כי הוא בעלונו כא רלה בכך רק הדרבה רלה בהרגש, ויליש עוד בזה בעייו יית אי: ישה רש"י היה מווק והולך לו כי ונהנונה והולף כיב לי וושנה סועה כיב בי וותנוונה והולכת:

כל יומא דהג חלוקין בקרבנותיהן רפסח אין

חלוקין בקרבנותיהן שבת דחלוקה בקרבנותיה

ימי סתג חלוקין בקרבנותיסם - דפרי החג מחמשפין והולכין: ראש חדש איקרי מועד - דכתיב (איכה א) קרא עלי מועד ובפ"ד דמסכת חשנית (דף כשי) חמשו דההוא שהא חלויי מליוה דכתיב קרא עלי היחיד גומר בהן ההלל אפילי באמנט הפרק פוסק ואם אין מברכין - מטר: כשירי הלל: פקודשי בטשיית מלאכה: קרייפסי קריאמ תורה אור המגילה: דפלי קלים י מחוק קולו

לשמוע: חלק - קלוף: דק - סינב"ש גילרו דקה: ללפל שני כליש מכין זה ש"צ זה וקולם דקה וקורין להן לנכ"ם: מפפמה פח הכשמים ישבה היו טחשין פממני הקטרת והיה [ממרט לכ:] וטהגת כהן רית כדחמרי בכריתות (דף ו:) ים) השחק אומר היטב הדק הדק היטב שהקול יפה לכשמים : שני כלים - לללל "ומכתשת נתושת: נידשה דק ומכתשת ממורם - דק שיטלין לקפט: מפורק. קלל לדישנ"ם: שניים כן שני לללים ושני מכחשום: בכליפרי פי המעיין שהוא טבע שם רחב כאיפר: אל יחסלל חכם - שחכמתו אינה אלא מקלקלח לפי שכלי מקרש רחשון ע"פ הגבורה נעשו דכתיב (ד"ה מ כה) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלחכת שינם יה. בש ההבניה: הרדוולים שכלא גורגדנא. זוג ועינכל שקורים חישקליע"ח:

אלא מנהג אלא שית שברט וכן משמש מהן דריש פיב דברטת (דף ידו) דקאמר רבא הילכהא שמונה עשר ימים שהיחד גומר בהן ההלל בין פרק לפרק פוסק באמלם הפרק אינו פוסק ימים שאין

עליו מחי הפסקה חיכא בדבר וחו מפני רשות נחי יפסיק ועד כהן לא איבשיא ליה אלא מפני היראה ומפני הכטד ולא דמי להאי דקאמה פרק טלב וערבה (שנה דף חד:) אמנהגא לא מברכינן ה"מ טלמול דמנהג כמו שרבה אבל אקריאה דמנהג מברכין שפיר והא דקאמר החם בפ"ד דחשנית (דףכה:) הגא יחיד לאיהחילואם ההחיל גומר פי יחד חין לריך להתחיל ואם ההחיל גומר וכדילוג משמע דליבור חייבין הייט ממנהג בעלמא וק"ק רב דסבר לאפסיקינהו החניא הכא דליבור חייבין לקרותו וגם יחיד נמי גומר כשהחחל ור"ח פי' יחיד לא יהחיל בברכה ואם החחיל בברכה נומר כא) ומ"מ נקים (דרביט שמשק) [דר"ת] בידך דטוב לברך ליחיד כמי בחחילה דנהי דודתי חין מתוייב לחתרו מ"מ מאחר שמחקק שלמו לכך אין זה ברכה לבפלה כמי שתבים מברטח על נשילח טלב באיט לבטלה אע"פ דפטורות מ"מ הם רבאות לישט ואין זה ברכה לבשלהי פסק :

לימא לא איקרי מועד ראש חודש ראיקרי מעד לימא לא איקריש בעשיית מלאכה דכתיב "*השיר יהיה לכם כליל התקרש שים קולה נטל ומפשמם הבשמם יפה רג לילה המקודש לחג מעון שירה 🌣 ושאין מקודש לחג אין מעון שירה ראש השנה ויום הכיפורים ראיקרו מיעד ואיקרוש בעשיית מלאכה לימא משום דר' אבהו "דאמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים אטר להן "אפשר מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחון לפניו וישראל אומרים שירה לפני והא הנוכה יו דלא הכי ולא הכי וקאטר משום ניסא פורים דאיכא ניסא לימא *אמר רבי יצהק לפי שאין אומרים נו שירה על נס שבחוצה לארץ מחקיף לה רב נחמן יצחק והרי יציאת מצרים רנס שבחיצה לארץ דוא ואמרינן הלל זו כדחניא עד שלא נכנסו

ומערבב שם הנעימה יכשחה קול זה מסים: מגריפס - שבה גורפין את דשן המובח וודי"ל והוא כעין כף:

אגב, אודות מנהג ליתן חיקון ביארצייט מסאטמאר זי"ע היה מורה נמי להחזיק שרביה"ק היא"צ אחריהם כן שמעתי מזקיני כ"ק דלדי או"ז ומהרי"ל הנ"ל ה"ה לענין החזקת שליט"א היא"צ של קדושים אלו מטענקא ארמו"ר

מהר"ח אור זרוע (סי' יד) ושו"ת

ושונים ו

(סי' צט) כל שצריכין

מהרי"ל

התאבל ולומר קדיש גם על אותן שנהרגו

נותנים תיקון דמי פדיון תענית להנות את שהוא במקום פדיון תענית שהיות שכהיום דעיקר מה שנותנים חיקון כיום היא"צ הוא לא נתקן חיקון בשבת, וחשבתי הטעם משום שהוא נוהג שאם חל היא"צ של אמו בשכ"ק רבים אין נוהגין להתענות תענית יא"צ על כן שיהי עלי להנשמה אך שמעתי מאד"ח טעם הפשוט שהציבור יאמרו לחיים ויתפללו ומנהג העולם ליתן תיקון אף בשבת (רק ויברכו ויתפללו שיהי עלייה להנשמה), קורין אותו 'קידוש') וכנ"ל שתפסו לעיקר נועם אלימלך שיתקנו חיקון ושיאמרו לחיים המעשה שמרן הגה"ק בעל דברי חיים זצ"ל ציווה ביום היא"צ של קוה"ק רבינו בעל ין"ד של משה רבינו ע"ה יאמרו כן, וכידוע שיהי׳ עליה להנשמה, ואמר שאף בז' אדר עמוד חקטו) שהגה"ק מהר"א מכעלוא זי"ע עליה לנשמה (כמבואר בס' תפארת בנים הקפיד מאוד שבשעת אכילת התיקון יאחלו ומאחלין לבעל היא"צ לחיים מברכין שיהי א"צ) ומובא בשו"ת דוראי השדה (סי' עניים ודלים כמש"כ בס' סגולת ישראל (זשש הכוונה שריע מוליה של הבן באוחו יום ומט"מ (ה"ה סי' תשסח) ועוד) דריע מזליה לכאו׳ אי״צ להחזיק אחריהם יום היא״צ. ואף שוכה ליהרג על קידוש ה' ע"ש, א"כ לכאורה ה' לא שייך לומר מולי' גרם כי זה זכות לפי מה שמביא בס' אוצר יד החיים (אות כאלו שנהרגו על קידוש השם דלא שייך זה חרעא) משם הריב"ש שְמִי שנהרג על קידוש צח) ועוד) דהיינו דריע מוליה דהמת וא"כ לבוש (סוס"י שעו) ולקט ישר (יו"ד עמוד יום היארצייט של הוריו ולהתענות אז משום דריע מזלייהו, ופירשוהו הרבה אחרונים (עי" (ח"ב סי' פג) ועוד) מבואר הטעם של החזקת ם"ב מהר"ם מינץ (סי' ט). שו"ת פנים מאירות נמי לענין להחזיק אחריהם יודע עומק וחומר הדין דלעתיד, ונ"ל מקודם צריכין כפרה קצת על עוונותיהם דמי ואף שאחז"ל דהרוגי ביתר אין שום אדם יוכל לעמוד במחיצתם (פסחים ג.) מ״מ אולי לומר קדוש אחר אותן שנהרגו על קידוש ה'). בשם תשובות מהרינ"ו (ודלא כי"א שאי"צ כפרה עיי"ב, וכ"כ הרמ"א בד"מ (סוס"י שעו) על קירוש ה', שגם הם יתכן שצריכין עוד למפרשים שו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' היארצייט, והגם שהקדמונים (עי' שכמו"נ

המנהג ליתן תיקון ביארצייט אי"צ לומר קריש על קרושים

מה"ם אמרי צבי עה"ת ומועדים, שו"ת דברי צבי ושא"ם.

מאנסי נ.י

הרנ צני ארי פריעדמאן

111/1-1/1

ប៊

כם"ד נתוסת תמורט כו" פסמיל ד"ת סיי שצ"א ס"ג) שאז אי"צ להתענות לא בער"ש או ביום א'), ע"כ אין צריך) ממילא שאם חל היא"צ בשבת שכתב הרמ"א

בהתיקון כנלפענ"ד.

להעלהו למדרגה יותר גדולה, ממילא משום ריע מוליה רק משום דחוורין ודנין את אנן נקטינן שעיקר ענין החזקת היא"צ אינו קידוש השם לא ריע מוליה על הבן, מ"מ

שנפטר בו אביו, ג"כ יתכן לומר דכשמת אביו

= 43], 'IEU LIJILIG (651) ' | ICUJOI / 12(11,2

**

מות הקדושים של אבינו גאון ישראל הי"ד הי' המשך ישר בשלשלת קידוש השם ועסק וקיום התורה של ימי חייו. שערות הראש תסמרנה עת נעתיק בזה מזכרונותיו של עד ראי' הרב אפרים אשרי שליט"א — נתפרסמו בספרי הרב אשרי שליט"א, בעתונים באה"ק ובחו"ל, וגם בספריו של הרב מ"מ ישר שליט"א — את דבריו האחרונים לחביריו קדושי עליון כשהופסקו מלימודם — מס' נדה — והובלו לקדש שם שמים ביציאת נשמותיהם בעלות הלהב מעל המזבח ביום המר והנמהר י"א תמוז התשי"א.

ר' אלחנן האט גערעט רוהיג און געלאסען, ווי תמיד, אפילו די שטימע האט זיך ביי איהם ניט געביטען. אויף זיין פנים איז געווען די זעלבע ערענסקייט ווי תמיד. ער האט אפילו ניט אנגעשלאגען א פערזענליכען טאן, ניט געפרואווט זיך געזעגענען מיט זיין זון ר' נפתלי. ער האט גערעט צו אלעמען, צו כלל ישראל.

ר׳ אלחנן דבר בשקט תוך מנוחה נפשית כתמיד אף קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה רצינות אך רגילה, בדבורו לא הרגישו כל נימה פרטית, לא ניסה אף להפרד מבנו ר׳ נפתלי. שיחתו היתה מכוונת לכולם, לכלל ישראל].

אין הימעל, מסתמא, האלט מען אונז פאר צדיקים, ווייל מען וויל דאך אז מען זאל מכפר זיין מיט אונזערע גופים פאר דעם כלל ישראל. דארפן מיר טאקע תשובה טאן יעצט, גלייך אויפן ארט. די צייט איז קורץ, דער ניינטער פארט — מקום הטבח וקידוש השם של קדושי סלובודקה־קובנה — איז נאהענט. דארפן מיר אין זינען האבען אז מיר וועלען זיין בעסערע קרבנות אויב מיר וועלען תשובה טאן וועלען מיר אפראטעווען אונזערע אמעריקאנער ברידער און שוועסטער.

[במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופותינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום... הזמן קצר, הדרך למבצר התשיעי (מקום הטבח של קדושי סלבודקה קובנה) קרובה, עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, וע"י כך נציל את חייהם של אחינו ואתיותינו באמריקה...]

"זאל חלילה ניט אריינפאלען ביי קיינעם אין מוח א פסול'ע מחשבה וואס איז פיגול." און מאכט פסול דעם קרבן. מיר זיינען איצט מקיים די גרעסטע מצוה. באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, דאס פייער וואס ברענט אונזערע גופים, איז דאס פייער וואס וועט צוריק אויפריכטען דאס אידישע פאלק".

[שלא תעלה ברעיוננו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ר. שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן. אנו מקיימים עתה את המצוה הכי גדולה. "באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" האש היוקדת את גופותינו היא האש שתחזור ותקים מחדש את בית ישראל.]

ועלו קדושי עליון בסערה השמימה, ותורה באש חזרה עם תיקה ונרתיקה והדורשה וחוקרה, וגאון ישראל מופת הדור והדרו מנהיגו וקברניטו אדאמו"ר זצוקלה"ה אבינו רכב ישראל בעתותי שלו' ופרשיו כשעות חירום ומלחמה ואחריו אחינו הקדושים העלוי העצום וקדוש הרב בפתלי בינוש זצוק"ל וצדיק וקדוש אהוב ונחמד הרב צבי יהורא לייב זצוק"ל הי"ד יצאו נשמותיהם מתוך אהלה ופלפולה של תורה מגופות צרופים ככל מיני טהרה גוילים נשרפים ואותיות פורחות, ואנחנו יושבים משממים באשמה גדולה ובעוונותינו נתנו אנחנו מלכינו וכהנינו ביד מלכי הארצות בחרב בשבי ובבזה ובבשת פנים כהיום הזה ועתה כמעט רגע היתה תחנה מאת ה' א"לקינו להשאיר לנו פליטה ולתת לנו יתד במקום קדשר להאיר עינינו א"לקינו ולתתנו מחי" מעט בעבדותנו (עזרא ט') חידושי תורה וביאורי הלכות אודים מיצלים מאש להאיר עולם אשר חשך בעדנו, ומהם הספר הנדפס בזה קובץ שעורים. ועוד ספרים שיבואו אי"ה אחריו למאור עיני ההוגים בתורת ה' וממיתים עצמם באהלה.

אשר הראתנו צרות רבות ורעות תשוב תחיינו ומתהומות הארץ תשוב תעלנו. תרב גדולתינו ותסוב תנחמנו (תהלים ע"א).

האומרים וכותכים כדמע כני המחבר הגאון הקרוש זצוק"ל הי"ר.

דברים אחרים לדמות דיוקנה של אמנו הצדקנית זלה"ה

6 218/12

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כ) ואך את דמכם ונו'. אזהרה לחונק עצמו ואמרו בב"ר יכול אפי' כהנניה מישאל ועוריה ת"ל אך פירוש יכול אפילו כמוניה מישאל ועוריה ת"ל אך פירוש יכול אפילו כמו אלו שמסרו עצמן לקדוש השם שלא יוכל לתבול בעצמו אם הוא ירא שלא יוכל בעצמו לעמוד בנפיון ת"ל אך כי בשעת השמד יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג עצמי . וכן בשאל בן קיש שאמר לנערו שלוף חרבך ודקרני בח וכי' ת"ל אך שאם ירא אדם שמא יעשו לו יסורין קשים שלא יוכר למבול ולעמוד בנסיון שיכול להרוג את עצמו . שכאן מביאן האיתן ששוחפין התינוק בשעת הגוירה ומכאן מביאן האי אותן ששוחפין התינוק בשעת הגוירה במים מ"ל אר אינו בול להרוג את עצמי יכול כשאול

ימכאן כביאין ראיה אותן ששוחפין התינוק בשעת הגוירה ומכאן כביאין ראיה אותן ששוחפין התינוק בשעת הגוירה ויש שאוסרין יכפרשים כן יכול כתעניה ותביריי שכבר נכסרי לסיתה ת"ל אך אכל אינו יכול להרוג את עצמי יכול כשאול שספר עצפו לפיתת ת"ל אך פי" שאינו יכול לחבול בעצפו כלל ושאול שלא ברשות חכפים עשה פחר"ש בר אברהם

הסכונה אוכסן. ומעשה כרב אחד ששחם תרבה תינופות בשנת השמד כי הית ירא שיפבירום על דת וחית רכ אחד עמו יהיה כועם עליי ביותר יפוראי רוצח והוא לא היה חושש. ואמר אותו רב אם כדברי יהרג אותו רב כמיתח עמו יהיה כועם עליי ביותר יפוראי רוצח והוא לא היה חושש. ואמר אותו רב אם כדברי יהרג אותו רב כמיתח בשונת וכן היח שתפסותו עכו"ם והיו בישמין עודי ינותנין חיל כין העור והבשר ואתר כך נתכפלה הגורה ואם לא שחם אותן התינופית תיו ניצולין:

Nikolas Linchemann (NT 2015)
354 KL: A History of the Nazi Concentration Camps

deportations of the Holocaust: the Nazi Final Solution targeted all Jews. In Auschwitz, visibly pregnant Jewish women were selected on arrival and gassed; a few were subjected to atrocities at the ramp, like a Greek woman who was kicked so hard in the stomach by an SS man in summer 1943 that she immediately aborted.74 Jewish prisoners whose pregnancy was discovered later on, after they had joined the ranks of registered slave laborers, were also regularly gassed, either before or after giving birth, and their newborns were killed, too. "Jewish children were immediately exterminated," the former Birkenau camp compound leader Johann Schwarzhuber admitted after the war. In other KL in the east, too, babies born inside were murdered; in Riga, SS men even preserved the corpses of a few infants in a special solution. Meanwhile, some women returned to work after they had suffered a stillbirth or after prisoner doctors had carried out a secret abortion.75 In Auschwitz, prisoner doctors and orderlies even conspired to kill newborn children to save the mothers. "And so, the Germans succeeded in making murderers of even us," Olga Lengyel, who worked in the Birkenau infirmary, wrote after the war. "To this day the picture of those murdered babies haunts me."76

b1, 50 50 100 N 13 20 N, 2

משום ערון כ"מ-מפניני גלות ירושלים וחורכן הבית תו מעניני הלרות והגזירות שעברו על ישראל דברי שישברו אח לבו רימים אם רותו בענין שלא יסיח דעתו מהאכילות כלל:

ויש שכנין לשחום כסר ולפשום כלרכי אכילה מחלות ולמעלה והיינו משום עגמת נשם שאין רוב הליכור יכוליי לפשוד אבל יחידי סטולה טוכבין שלא לאכול בשר באושו לילה ורארי הוא כיון דאיחא בנשרא דרוב ההיכל ושרף ביי ומסני כך ים מרגין להחמצית כ' ד' לפתום מי שחינו מחעוה יפוה עלמו במעם בפרעם חכילת בשר שחין חכילשי משכב כ"כ לחיי נשם ולדקה יחשב לו להשלוח של לכו חרכן הבית ולהחתוק של כך כמו שביחרט למעלה: בשעת מנחה נותגין לקום מעל החרץ לשכת ע"ב ספסלים במקום גבוה והוא להראום נחמה באכלנו בו ביום וע"ז אומרים שפוקו נחמה ומחסספין בלילים ומניחין חפילין פנקראין פאר מה באין טוצין כך בנקר משים אבילים וכן אין טסלי׳ של פניכם כל היום כילי להרתות תוחו כיום מועד שמובעתי׳ תנו שיהפך תבלע לשפון ולשתחה כדכתיב לפום לחבלי ליון פחר חחם חפר וכז' חבל שחר העטיק חין מכפלין חופו כל היום כלל: וכשבודיאין פ"ח מוליחין חופו בכפות שתור בצו שלא בכבוד התורה החתימה ותיללין בקול יללה גדולה ומרה והענין הוא כי לריך כל אדם לדעם שהפורה שלמה היא חוגרם שק ופיללם וחקונות פל היום החר הזה אשר בו נחחללה וכבידה בקלון הוחר ושקנום בסומחם הנדה ומי הוח חשר ירחה דודע ההרסה הוחם שכחה לתורמנו הקדושה על ידו עד שהיח מקונה ועושה מששד כתמים ואם כן אנחמ סיכן מליך את חלפתנו ואיך נשככה בבשתנו במשוח את כל הרעה הגדולה אשר עשים ועשו אבוחינו עד שגרמנו כבי' גלוח לפכינת עחנו וחרבן לבים הפחרחנו וחרפה וכלישה לחורת ה' עפרת רחשע וראוי בעם הזחם להגדיל המספד כרכה מחד לכל מי שיש לו עינים לרחום ולב להבין ולדעם חם כל חשר הרביע לסשום ולהרטום אפס עד שחרה אף ה' בע ובשורתו עד לאין חרפא כאשר עיניט רואוח וכנים ומחחרך הגלום כ"ב. ועוד ידו נפניה ומחחדשי שמנו לרוח רשום ורבוח וחין חים משים על לב לקרוח כשם ה' ולקבן ולחכוף סם בחרדים אל דבר ה' בכל עיר ועיר וככל מדינה ומדינה לחתר עד מחי יהיה זה לנו לחוקם יש לנו עינים וחין אם רושין אם הוער הנדול כזה הכא עלים ונהלל שם אלהיט- הלא אלהים יח' ויח' שלא רחמים וארך חפים ומדפו להפיב עם בריוחיו וכ"ם עם פתו ישראל אושי סגולחו ובני בריתו זרע עבדיו אברהם ילחק ויעקב עליהם כשלוי כדם כי אליו כביכול שגיע לרוחתו כדכחיב בכל לרחם לו לר ואיך יחכן שיהיה הוא הרולה בכל ברשב בגדולם הזאת חלילם אין זאת כי פאד לר לו הענין הזה והוא כביכול מחאות ומחאבל על ככה ובוא מחכב 'מלפה מסי שהיה ישועתנו ויוליה שיחם לחיר כמו שנה' ולכן יחכה ה' לחנוכם וכו' ומי מעכב על ידו הלה הוה בשדד מערכים השמים מהעדה מלכין ומסקים מלכין משפיל ומרים וכרטים יששה בשמים ובארן ואין פי יאמר ו מה פפשה ומה ספעל כי כל דיירי פרעם כלה חשיבין וכל לכה השמים נרחעין מהרי זמתו ומחפרי ומשפעקני ששום דכרו כמ"ם גטרי כח שושי דכרו כליחר משם"י שהם גטרי כח יש להם חחשלה וגבורה בתחשונים שכל " שולם על מוסטו על"ו פושי דברו מעועבדים כם סחת משולתו ומחמרו ואם כם נמסי' כוא נכוד עליכם 200

K,

מדרש שיר השירים פר׳ ד פס׳ ח רבה

מְמְצְרָיִם עוֹד לֹא נֵראָת בֶּעָנָן מַה טַעַם (שם) 'וּכְעַצֵם תַּמְצְרַיִם לָטֹהָר' כַּד אִינוּוּן נִקְיִין מִן עַנָנִין.

אָמַר לָהֶם הַקַּרוֹשׁ בָּרוּף הוּא כְּשֵׁגְלִיתָם לְּכָבֶל עִמְּכֶם הָּוִיתִי שֵׁנָּאֲמֵר (ישעיה מג. יד) 'לְמַעַנְכֶּם שִׁלַחְתִּי בָבֶלָה' לְכְשָׁתַּחַוְרוּ לְבֵית הַבְּּחִירָה בְּקַרוֹב אֲנֵי עַמָּבֵם הָדָא הוּא דַכְתִיב אתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה.

אָמַר יַרָבִּי לִוִי לֹא הָיָה צָרִיךְּ קְּרָא לוֹמֵר אֶלָּא אַתִּי לַלְּכָנוֹן כַּלָּה וְאַתְּ אָמַרְתְּ 'מִלְּכָנוֹן' אֶלָא בַּתְּחַלָּה הוּא נוֹעֵר מִבִּית הַמִּקְדָּשׁ וִאַחַר כַּןְּד הוּא פּוֹרָעַ מִן אַמּוֹת הָעוֹלָם אָמַר

יולום חמגוה יויכנ פצ

תתרבו דבר אחר מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה, מהו מי יתן ראשי מים , אמר הקב"ה הלואי הנחתי עולם תהו ובהו כשם שהיה שנאמר ^{כנ}ורות אלהים מרחפת על פני המים, ואין ראשי שנאמר כאן אלא בריהו של עולם שנאמר בראשית ברא אלהים . דבר אחר פי יחן ראשי פים , אפר ה ב"ה (אלולי) [הלואי] לא ירדתי להר סיני ונחתי להם תורה שיעברו עליה ויענשו בה. ואין ראשי אלא תורה שנאמר P־ה' כנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאו , בוא וראה (במי יתן), משה מקלסם במי יתן שנא' קהמי יתן והיח לבבם זה להם, וירמיה אמר מי יתן ראשי מים, אמר רניאל קיוהוא מהשנא עדניא וומניא . כשיצאו ישראל ממצרים אמר משה קיוושע ה' ביום ההוא אָת ישראָל , וכשיצאו ישראל סיְרושלים אמר ירמיה נתנני ה' בידי לא אוכל קום. כשיצאו ישראל סמצרים אמר משה קייהיתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, וכשיצאו ישראל מירושלים אמר ירטיה סורו ממא קראו למו סורו סורו וגו' (צאו משם). כשיצאו ישראל סטצרים אמר משה הים ראה וינום הירדן יסוב לאחור, וכשיצאו ישראל מירושלים אמר ירמיה לשעל נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו . כשיצאו ישראל ממצרים אמר משה ההרים רקדו כאילים, וכשיצאו ישראל מירושלים אמר ירמיה ל'ראיתי (את) ההרים והנה רועשים כשיצאו ישראל מסצרים אטר משה "זה ארבעים שנה ה' אלהיך עסך לא חסרת דבר, וכשיצאו יכראל פירושלים אסר ירכיה עוללים שאלו לחם פורש אין להם . כשיצאו ישראל ממצרים אמר משה ^בובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו, וכשיצאו סירושלים אמר ירמיה השליך משמים ארץ תפארת ישראל . כשיצאו ממצרים אמר משה 'ואתם הרבקים בה' אלהיכם חיים וגו', וכש צאו סירושלים אמר ירביה דבק לשון יונק אל חבו בצמא. כשיצאו כמצרים אמר משה "וענן ה' עליהם יומס, ו_שיצאו מירושלים אמר ירמיה סכותה בענן לך מעבור חפלה. כשיצאו ממצרים בשירה יצאו שנאמר האו ישיר משה ובני ישראל את השירה, וכשיצאו מירושלים בבכיה יצאו שנאמר בכה תבכה בלילה ורמעתה על לחייה:

مهرد کردی سرعام به در کرده مرحار و در المرحار و در المرح

אָלנּוֹיבָּם אָאָר 'אַהָּינִים לָכָּם : סּ וֹנִינְּקִילִּי אִּנְכֹּם : אַמּר יִבּוּלִי אָלנּיִּכָּם אַאָּר 'אַהָּינִים לָכָּם : סּ וֹנִינְּקִילִּי אִנְיכִּטׁ מִנְּלְּאָנִי לְּכֹּם לִאָּר מַלְּכִּכָּם וְאִּע פֹנְּעִ מַלְּכָּכָם וְאֵע פֹנִּעִ מַלְּכָּכָם וְאֵע פֹנִּעְ אַלָּנִי,כֹּט פוּכֹּכְ בִּיעִר אִינֵּן : סּ נִּיּהָּאִנֶּם וּמִּינִים וּפִּיְּטִים בּיַּלִי בַּפִּיְרַנְּר אַלְבָּעִים הְּנִּיְיִם הַנִּיְּטִּם בּיַּלִי בַפִּיְרַנְּי אַלְבָּעִים שְׁנָּעִים בְּנִינִים הְּנִּיְים בְּיִּיִם בְּּיִּנְים בְּּיִּים בְּיִּים בְּיִּבְּיִם בְּיִּים בּיִּים בְּיִּים בְּיִּבְּיִים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּבְּיִים בְּיִּים בְּיִּים בְּּיִים בְּיִים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִּבְּיִים בְּיִּבְּיִים בְּיִּיִים בְּיִּיִּים בְּיִּיִים בְּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּבְּיִים בְּיִייִים בְּיִּיִּים בְּיִּבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּיִּים בְּיִּיִים בְּיִייִים בְּיִיִּיִים בְּיִּבְּיִים בְּיִּיִּיִים בְּיִייִים בְּיִייִּיבְּיִים בְּיִּיִייִּבְּיִים בְּיִייִים בְּיִּיִים בְּיִיים בְּיִּבְּיִים בְּיִייִים בְּיִייִּבְּיִים בְּיִּבְּיִיים בְּיִייִים בְּיִיים בְּיִיים בְּיִּבּייִים בְּיִייִּים בְּיִייִים בּייִים בְּיִּבְּיִיים בְּיִיים בְּיִיים בְּיִייִים בּיייִים בּייִיים בְּיִיים בְּיִיים בּיייים בְּיִייִים בְּיִייִים בְּיִיים בְּיִייִים בְּיִייִּים בְּיִּיּיִים בְּיִייִים בְּיִייִים בְּייִיים בְּיִיים בְּיִייִים בְּיִיים בְּיִייִּייִים בְּיִייִים בְּייִים בְּיִייִים בְּיִייִים בְּיִייִים בְּיִייִים בְּיִּייִייִים

יבאנ השואנינים בְּצִּיוּן וְהַבְּמְּחָיִם בְּבַרְ שִׁבְּלְוֹן נְקְבִּיְ הַאְשִׁת הַנּוּוֹם

41/22

(כם) הוברדים ושנדעה, וכי לובמים ושנחות רלוני והלא כמדלר לא דכרמי את שנוחיכם להקריב לי ובמים את אתמי אדם כי יקריב (ויקרא א') כשירלה להקריב, ואומר ויעשו בני ישראל את הספת בחועדו (מדבר מ') מגיד שלא עשו ישראל במדבר אלא אימו ספח לבדו : (כי) וגשאהם את שכות מלבכם. תוזר למנין השורעמיות שלמעלה חשך לכם יום ה' ולא אור ונשאהם בגולה עמכם את בלבליכם וירכינום האייבים על אואריכם לשאת עמכם גגולה : סבות ביון כוכב. שמת ע"א הן גלוליכם וירכינום האייבים על אואריכם לשאת עמכם גגולה : סבות ביון כוכב. שמת ע"א הן בכו (כי) והגליתי אתכם מהלאה לדמשק . כלומר לא לשכטתיכם חגלו כאשר עד הנה שנמסרתם ביד מלכי ארם ולא היו שובים אמכם למקום לחלם עד דמשק , ומעתה ביד סוחריב אמסור לחכם למרחוק:

ל (ל) נקובי ראשית הנום . לכם כיו קולמים נוי המפוכח שלעמים :

ובאו

באור המלות גיא חניון באור הענין

ימשיל שני שינל כמששם ממקורו , ימלא אז כנחל שאחר שהאדם הוא מדיני במבע לריך הוא למשמע נמקס, כי או ישורכו כ' אל ממשכ כודקם: משאננים, בוטרוים . כאאף כול כון כנולות מים שהחקיר נובע מעלמו ויולא למוך שאננים, בוטרוים . כאאף כוא שאנים, וכן ינל המששש ויביע ממקור השכל

ומכע החדם עלמו, והלדקה אימה נמלח במכע החדם רק יקבל אח מנוחיה מחח ה', והיא
דומה כנחל שמימיו אינם נמלחים בו בעלמו רק יחקבלו אליו ממים המוגרים מן ההרים ומן
המקורות שבחון, כן תכא הלדקה מכחון מאח ה', וכן מימי הנחל לא יביעו כמקור למלח
מת זולחו זיחאסטו רק בחוך הנחל לכד, וכן עקר מעשה הלדקה הוא לשלמו הנסש עלשו,
ומ"א וצדכה בנחל איחן, ור"ל שעקר העליה לרגל והקרבנות היה ללמוד שם חקי ה'
ומשפעיו, כמ"ע למען חלמד לידאה אח ה' אלהיך, ואיכ לדקה ומששע היא התכלים הכלים
ומשפעיו, כמ"ע למען חלמד לידאה אח ה' אלהיך, ואיכ לדקה ומששע היא התכלים הכלים

(כה) הזבחים ומנחה הגשחם לי בפרבר , מכים לפיה מעם היותם במדבר ארבעים שנה , שלה היה להם הז בהמות הרכה לקרבנות ויינות לוסכים ועקר עטדתם

היה מה שעשו מבפס ולדקה, כמ"ב לדקח ה' עשה ומבססיו עם שכחל ;

(ט) ונשאתם, מזר למפלה למ"ם הלא חשך יום ה' ולא אור כי או חגלו בגולה ולא יושלל

לכה הקרבמת וההגים כי חלט בגולה עם האלילים שששיחם, וגשאתם את

סכות מלככם שלעטדת המולך היו עושים כמין סיכית כמ"ם ואנשי בכל עצו את סכות בעת,

וכן היו מושים לו כינים מכלק כמ"ם (ירמיה ז) הכשים לשות כלק למשות כונים לפלכת השיים

שהיו עושים מן הכלק דמות הללם שהיו עיבדים איש, ועו"א את כיון ללמיכם, וכזה היו

מכונים אל הכיכב בהיו מיחשים לו אלהות, ועו"א בוכב אלהיבם, וגם לעותת בכלאתם

ממלכים יכבו בסוכות, וכן נש"ו את כלקה עדם יחמן, ימלין כי בלאתם מירושלים ישלו מיכות

המולך וכלק של כיון כללם:

(ס) והגלתי אתכם מהלאה לרמשק , כנר כארתי למשלה (נ' י"נ) שחחלה הגלה מקומם

קינות

KINNAH IN MEMORY OF THE MARTYRS OF CHURBAN EUROPE

by Rabbi Shlomo Halberstam, shlita, Bobover Rav

וברו נא Remember, please, and lament, O all of Israel. let your voices be heard on high.

with killings, horrible and cruel, with starvation and thirst For Germany has destroyed our people, during stormy days of the World War;

For all generations, do not forget,

until you will merit witnessing the fultimate) consolation

[Remember] their screams and their weeping as they were tightly packed and locked into the train's [cattle] cars

Like sheep to the slaughter they were led to be incinerated in the crematorium ovens.

May the sound of their pleading cries be eternally remembered by the One Who dwells in the Heavens.

When they proclaimed, 'Shema Yisrael

Roshei Yeshivah and their students, and the they offered up their lives to the Lord of lords.

They enslaved them with brutal tortures, multitudes of Your people were there.

The blood of tender babes cries out to You from the earth, [saying;] and they slaughtered them with high-handed arrogance

let no living soul escape alive!" Exact vengeance for the children and the women;

For the burning of thousands of study halls and synagogues. we shall lament with raised and screaming voices. and for myriad of Torah scrolls and their students,

They set God's sanctuaries aflame, they ignited them and our eyes witnessed this.

Let those who lit the fire suffer retribution; may God judge the corpse-filled nations.

for the countries of Europe and their Jewish communities, Cry out loud, O heaven and earth, for the thousands of cities, citadels of Torah,

the heirs and trustees of our traditions,

for righteous tzaddikim, elders, pious chassidim

all those who cleaved unto a faith so pure.

From the day we were exiled from our homeland,

at the [death] camps of the martyrs, ten times as many as those who left Egypt Be compassionate with our remnant; look down upon us, please, from heaven, there was never an annihilation as awesome as this.

clude his kinnah and its translation in this edition of kinnos, he graciously conceded. Then he explained why he had written it: For years I had When the Ray was asked for permission to inropa, and it is recited in many congregations. kinnah to bemoan the tragedy of Churban Eu-

Exalt us, and bring us back to Zion and Jerusalem.

Rebuild our holy Temple, and provide us with double consolation

Divine inspiration. Moreover, he was a master of Kabbalistic secrets and knew the mystical incantations of the ministering angels. Still, many HaKalir, who wrote with Ruach HaKodesh one must be on the exalted level of R Elazar hesitated. I felt that in order to compose a kinnah and Klal Yisrael's loss, in a special kinnah, but l

> קינה לוכרון הקדושים של חורבן איירופא מאת הרב שלמה האלבערשטאם שליט"א, האדמו"ר מבאבאב

וֹבְרוּ בָּא וְקוֹנְנוּ כָּל יִשְׁרָאֵל, קוֹלְכֶם יִשְׁמֵע בָּרָמָה,

בּי הִשְׁמִידָה גָּרְמַנְיָא אֶת עַמֶּנוּ בִּימֵי וְעֵם הַמִּלְחָמָה, אַל תִּשְׂבָּחוּ בְּבֶל הַהּוֹרוֹת, עֲרֵי תִוְכוּ לְרָאוֹת בַנְּחֶמֶה. בְּמִיתוֹת מְשׁנוֹת אַבְּוָרִיּוֹת, בָּרֶעָב וּבַצָּמָא,

בְּקרָאָם שְׁמַע יְשְׁרָאֵל, מָסְׁרוּ נַפְשָׁם לַאֲרוֹנֵי הָאֲרוֹנִים. יָשַלֵם הַמָּבְעִיר אָת הַבְּעֵרָה, יָדִין בָּגוֹיִם מָלֵא גְּוִיוֹת. וַעְקוּ שָׁמֶים וַאָדָמָה, עַל אַלְפֵּי עֲיָרות מִבְצְרֵי תוּרָה, אַרְצוֹת אַירוֹפָּא וּקְהַלּוֹתֶיהָ, נוֹחַלַי וּמְקּוְּמֵי מְסוֹרָה, שַׁלְּחוּ בָאֵשׁ מִקְדְּשֵׁי אַל, הֹצִיתוּ וְעֵינֵינוּ צוֹפִּיּוֹת, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וְתַלְמִינֵיהֶם, וַהֲמוֹנֵי עַמְּךְ שָׁמָּת, אַאַקתָם וּבְבִּיּוֹתֵיהֶם, אְפוּפִּים וּסְגוּרִים בַּקְּרוֹנִים, צַּדִּיִּלִים וַלֵּנִים וַחֲסִידִים, דְּבֵלֵי אֲמִינָה טְהוּרָה, מיום נָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ לֹא דָיָה כָּנָה כַלִּיון נוֹרָא. רבֿבות ספָרֵי תוֹרָה וְלוֹמְרֵיהָ, נְקוֹנֵן בִשְׁאֵיות, נְקוֹם נְקְמֵת טֵף וְנָשִׁים, לֹא תְחַיָּה בָּל נְשָׁמָה. דְמִי יָלָדִים רַכִּים צוֹעַקִּים אַלֵּיךּ מִן הָאָדָמָה, לְמָחֲנוֹת הַקְּּרוֹשִׁים, פִּי עֶשֶׁר בְּיוֹצְאַי מִצְרֵים, הָאֶבִידוּם בְּעִנוּיִים קְשִׁים, וַהָּרָגוּם בְּיָד רָמָה, קול שועם יוָבֵר הָמִיד לפְנֵי שוֹבֵן מְעוֹנִים, על שׁרַפַּת אַלְפֵּי מִרְרָשׁוֹת וּבָּמֵי בְנַסִיּוֹת, בַּצֹאן לַמֶּבָח יוּבָלוּ, לִשְׁרֵפָּה בַּבְּבְשׁוֹנִים, רַחֵם עַל שְׁאֵרִיתֵנוּ, חַבְּט נָא מִשָּׁמְים, קומם בית קרשנו, ונחמנו בכפלים, רוממנו, והביאנו לציון וירושלים.

War II was the most massive calamity to befall our people since the Destruction of the Second הברונאפּה Remember, please. The destruction of European Jewry by the Nazis during World days of mourning to commemorate later events, but include them in our Tishah B'Av kinus of Tishah B'Av Therefore we designate no new mi fortunes have their roots in the tragic event Crusades, Torah Jews recognize that all Jewish kmudi 25, which laments the devastation of the Temple. As explained in the prefatory notes to

The Bobover Rav, Admor Hakav Shlomo Hal-

after the war with nothing but the clothes on his back and a burning determination to rebuild what the Nazis destroyed With the help of berstam, א"שליט", is a scion of Sanz, one of the in the thousands. The Rebbe arrived in America most illustrious Rabbinic and Chassidic dynas been restored and one will find dozens of Bobover institutions and thousands of Bobover family, friends, followers, disciples and students ties. The Ray lost everything in the Holocaust Hashem the glory of the House of Bobov has

Chassidim in every corner of the globe. In 1984, the Bobover Rav composed a special